

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

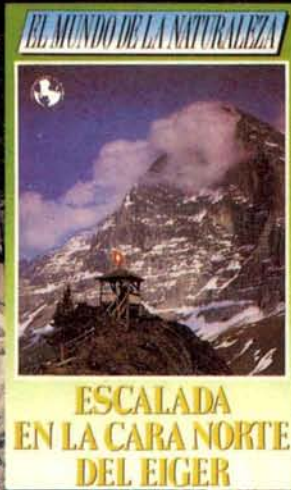
Club Alpí Català

Núm. 771

Octubre 1990

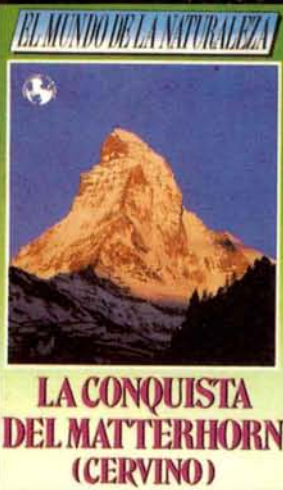

LOS VIDEOS QUE ESPERABAS

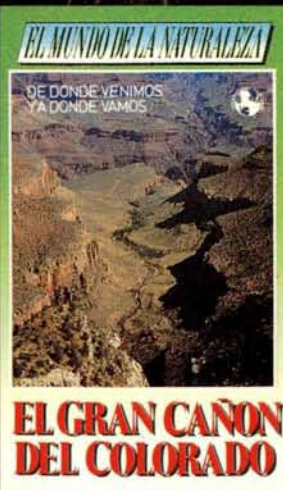
ESCALADA EN LA CARA NORTE DEL EIGER
La escalada de la cara norte del Eiger constituye hoy en día una aventura única, además de un hito en el desarrollo del alpinismo moderno. Duración: 43 min.

REF. 4021

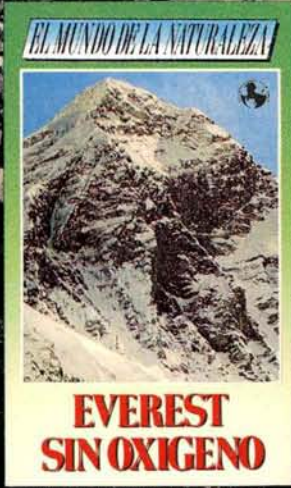
LA CONQUISTA DEL MATTERHORN (CERVINO)
Esta película ofrece la historia de la escalada del Matterhorn al tiempo que brinda una valiosa información sobre este macizo alpino. Duración: 45 min.

REF. 4018

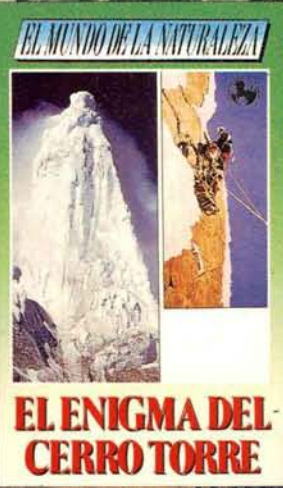
EL GRAN CAÑON DEL COLORADO
Este espectacular programa nos muestra como se formó el gran Cañón del Colorado. Usted podrá disfrutar de la belleza del Cañón y comprenderá su pasado. Duración: 50 min.

REF. 4026

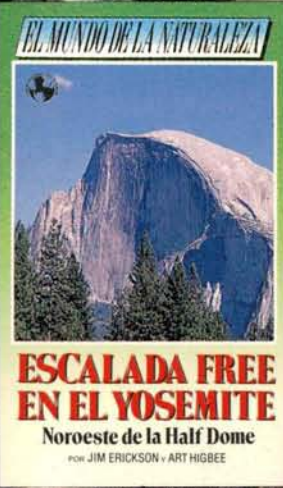
EVEREST SIN OXIGENO
"Everest sin oxígeno" es un documento histórico que muestra como dos hombres consiguieron llegar a la cima del Everest sin máscaras de oxígeno. Duración: 60 min.

REF. 4027

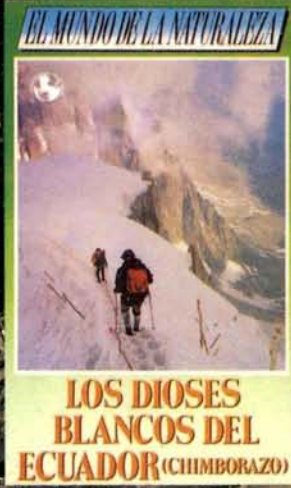
EL ENIGMA DEL CERRO TORRE
El Cerro Torre es un pico de la Patagonia que se caracteriza por ser más atractivo que el Cervino y más vertical que la cara Norte del Eiger. Duración: 60 min.

REF. 4028

ESCALADA FREE EN EL YOSEMITE
Nordeste de la Half Dome
por JIM ERICKSON y ART HIGBEE
Película de escalada free, realizada en la Cara Nordeste de la Half Dome en Yosemite con una altura de 2.200 pies. Duración: 30 min.

REF. 4029

LOS DIOS BLANCOS DEL ECUADOR (CHIMBORAZO)
Esta película gira entorno a los Andes del Ecuador, la vida de los indios y su contraste con los montañeros europeos que buscan nuevas metas. Duración: 45 min.

REF. 4017

MONT BLANC
El reportaje cuenta la historia de su primera ascensión (1786) y describe la belleza de los «tours» en el macizo del Mont Blanc. Duración: 45 min.

REF. 4022

LA PARED ESTE DEL WATZMANN
La pared E. del Watzmann tiene un desnivel de casi 2.000 metros. Friedrich Bach y su equipo pasaron dos días en pared para filmar la ruta. Duración: 45 min.

REF. 4025

NOMBRE
DOMICILIO N° TEL.
POBLACION PROVINCIA

☐ 4017 • Los Dioses Blancos del Ecuador (CHIMBORAZO)
☐ 4018 • La conquista del Matterhorn (CERVINO)
☐ 4021 • Escalada en la cara norte del Eiger

☐ 4022 • Mont Blanc
☐ 4025 • La pared este del Watzmann
☐ 4026 • El gran Cañón del Colorado
☐ 4027 • Everest sin oxígeno
☐ 4028 • El enigma del Cerro Torre
☐ 4029 • Escalada free en el Yosemite

SISTEMA	FORMA DE PAGO
VHS	CONTRAREEMBOLSO
BETA	ENVIO TALON NOMINATIVO

2.250 PTAS. (IVA INCL.) + 200 PTAS. (GASTOS DE ENVÍO)

FIRMA

☐ DESEO RECIBIR SIN CARGO EL CATALOGO DE INTERNATIONAL FILM GRUP

Enviar a: INTERNATIONAL FILM GRUP Gran Vía de les Corts Catalanes, 1.176 bis. 08020 BARCELONA

**ESQUÍ
CÀMPING
ESCALADA**

SPORTS

SANJUST

MEMBRE DEL GREMI D'ARTICLES D'ESPORTS

**CANUDA, 6 – 08002 BARCELONA
TEL. 302 36 95**

LA MILLOR QUALITAT I EL MILLOR SERVEI

DE SEMPRE, PER A LA CULTURA I L'ESPORT

TEMPORADA 90-91

esports
Duixans
PRIMERES MARQUES EN MATERIAL PER A LA NEU.

EQUIP INICIACIÓ
Esquís, fixacions, bastons,
botes i muntatge.
23.800 ptes.

EQUIP ALPÍ
Esquís Fischer, fixacions Tyrolia,
bastons i muntatge.
23.950 ptes.

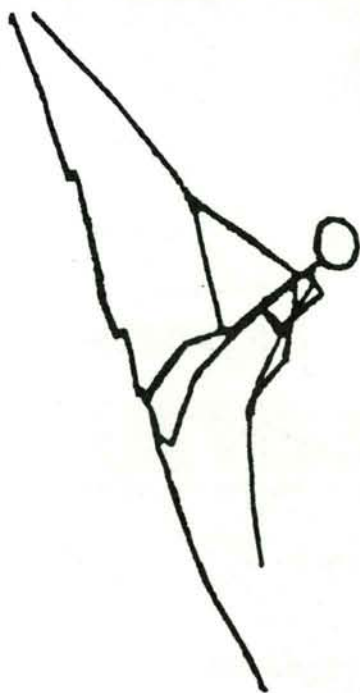
EQUIP MUNTANYA
Esquís, fixacions, ganivetes
i muntatge.
33.500 ptes.

EQUIP FONS
Esquís, fixacions, botes, bastons
i muntatge.
17.600 ptes.

Material de lloguer, esquís de pista i de muntanya.
Consell de Cent, 9. Tels. 432 22 19 - 431 45 90 Hostafrancs.

*al servei del muntanyenc,
el travessaire, l'escalador
i també
dels clients i amics.*

Comte d'Urgell, 95 bis - Tel. 253 50 01.
BARCELONA

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

ANY CXIV, VOL. 94, NÚM. 771. OCTUBRE 1990

SUMARI

Redacció, administració i publicitat:

Paradís, 10

08002 Barcelona (Barcelonès)

Tel. (93) 315 23 11

Director:

Josep Nuet i Badia

Secretari:

Joaquim Bordons i Serra

Consell de redacció:

David M. Aloy, Francesc Beato,

Jordi Canals, Francesc Herrera,

Agustí Jolis, Modest Montlleó,

Alfred Montserrat, Josep de Tera

Corrector lingüístic:

Eulàlia Nuet i Badia

Cartògraf i dibuixant:

Armand Ballart

Maquetador:

Josep Nuet i Badia

Fotocomposició:

«ECP» - Edició Làser

Gran Via, 606, 4t 2^a D. 08007-Barcelona

Fotomecànica:

T4 Sorrosal, S.A.

Pujades, 68-72, 3r 3^a. 08005-Barcelona

Impressió:

INGOPRINT, S.A.

Maracaibo, 11. 08030-Barcelona

Preu d'aquest exemplar:

500 ptes. (IVA inclòs)

Preu de subscripció anual:

2.600 ptes. + IVA (sis exemplars)

A l'estranger: 3.900 ptes.

Comanda de números endarrerits

a la redacció de la revista

Dipòsit legal: B. 545-1958

ISSN: 0212-2111

Portada: Tardor a Valldarques. *Foto: Hilari Sanz.*

Editorial: La frescor de l'autenticitat 178

La tesi de Biella 179

Mountain Wilderness - Alpinistes de tot el món a la defensa de l'alta muntanya. *Joan Garrigós* 181

Campanya en defensa del parc d'Aigüestortes: situació actual. *Miquel Rafa* 185

Camins dels ports de Beseit, 2. La cresta de la Gronsa, als ports d'Horta. *Manuel Cortès i Ribelles* 187

La punta d'Harlé i el Pa de Sucre. *Josep de Tera i Camins* 190

El relleu de l'alta muntanya, 1. *Miquel Vilaplana i d'Abadal* 194

Muztagh Ata (7.546 m) (Xinjiang, Xina). *Vicenç Sánchez* 198

Els misteris de l'illa de Pasqua. *Ramon Pinto* 203

XXXII Ral-li d'Alta Muntanya. *Francesc Pagan i Rodríguez* 206

Campionats EUA de telemark de Beaver Creek. *Francesc Herrera i Besoli* 208

Una excursió tronada o com no ha de ser una excursió sense vocals. *Grup de jovent* 210

Jordi de Sicart i Llopis. *Colla Sicart* 212

Vies d'escalada a cura d'Armand Ballart 214

Crònica del Centre 216

Crònica del món excursionista 216

Llibres i mapes 219

NORMES DE PUBLICACIÓ DE MUNTANYA

• Els articles publicats a MUNTANYA expressen l'opinió dels seus autors.

• La revista MUNTANYA, editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

© El copyright dels articles, tant de la part literària com de les il·lustracions, és dels autors respectius. Per tant, és absolutament prohibida la reproducció total o parcial, per qualsevol sistema, dels articles de la revista MUNTANYA sense permís escrit dels propietaris del copyright.

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista MUNTANYA han de tenir present el següent:

Els articles cal que siguin escrits correctament en català i mecanografiats a doble o triple espai en fulls de mida DIN A-4, deixant uns marges laterals d'un parell de centímetres.

Els articles aniran encapçalats pel títol i portaran a continuació el nom dels autors.

Els peus de les il·lustracions i el nom de l'autor aniran escrits en un full a part, precedits per un número

que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent. Per a facilitar la correcció dels originals, no utilitzeu els subratllats en els textos que vulgueu publicar.

Els mapes, dibuixos i gràfics haurien de ser dibuixats correctament amb tinta xinesa sobre paper blanc o vegetal. Les fotografies, en còpies de paper brillant blanc i negre o en diapositives, cal que siguin ben exposades i amb bona definició, que tinguin contrast, però que no siguin excessivament fosques.

La frescor de l'autenticitat

No dubtem a qualificar d'alenada d'aire fresc la intervenció dels dos alpinistes italians dirigents de MOUNTAIN WILDERNESS internacional en l'acte de presentació de MOUNTAIN WILDERNESS de Catalunya. En aquest acte, hi intervingueren Jordi Pons, capdavanter d'aquest moviment a Catalunya, Carlo Alberto Pinelli, coordinador internacional, Alessandro Gogna, secretari general, i Joan Garrigós, president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, el parlament del qual reproduïm en aquest número de la revista.

Moltes vegades la presentació d'entitats noves constitueix un acte social més o menys reeixit, però sense un relleu que el faci destacar amb prou força. En el cas que comentem no va ser així, i no pas perquè l'acte tingués un caràcter espectacular. No. Dels dos alpinistes italians que hem esmentat abans, ens va impressionar particularment el llenguatge directe i concret, molt diferent dels llenguatges «polítics» que, massa vegades estem acostumats a sentir. Els amics italians parlaven amb una convicció que només pot tenir el qui practica el que diu. L'alena-

da d'aire fresc prové del contingut i de l'esperit que anima aquest moviment MOUNTAIN WILDERNESS - Alpinistes de tot el món en defensa de l'alta muntanya, i que és condensat en la tesi de Biella (Itàlia), que també publiquem íntegra en aquest número de la revista. Aquesta tesi és un document realment important, que ens ha de fer reaccionar enfront del consumisme que ens està impregnant. Recomanem als nostres consocios i lectors que la llegeixin i la meditin. Tanmateix, no ens podem estar de fer unes breus reflexions.

És molt reveladora l'atenció de MOUNTAIN WILDERNESS per a preservar, no solament l'alta muntanya, sinó tots els grans espais verges que permeten a l'home trobar-se ell mateix i fer aflorar tot el que d'autèntic i de noble conté el cor humà, i que moltes vegades resta soterrat sota la closca del confort i del consumisme, tal com explicava Carlo Alberto Pinelli.

Hem trobat que és molt encertada l'orientació de les accions en defensa de la muntanya que planteja aquest moviment. Per dir-ho en poques paraules, si volem «salvar» la muntanya, hem de «salvar» en primer lloc els muntanyencs.

Per això volen crear «un moviment organitzat amb aires nous, capaç d'elaborar estratègies coratjoses, anticonformistes i eficaces per defensar o recuperar els darrers espais lliures del planeta. Aquesta estratègia ha de preveure el recurs sistemàtic a accions concretes, fins i tot fent ús de la provocació utòpica, per estimular l'elevació del nivell de consciència "ecològica" d'un nombre cada vegada més gran d'usuaris de la muntanya».

És particularment important l'esperit d'aquest moviment a la recerca de les fonts de l'alpinisme o de l'activitat excursionista, com vulgueu dir-ne, lluny de moltes de les tendències que semblen predominar avui dia, decantades cap a la competició, cap a l'aventura agressiva i programada, que semblen voler exportar i propagar a la muntanya l'espiral al·lucinant de la societat capitalista de mentalitat urbana.

Que la veu d'aquests alpinistes, que ve d'Europa, ens faci reflexionar i retornar a l'autèntic esperit de l'alpinisme, el de sempre, perquè s'ha fonamentat en valors que perduren: la fe, la llibertat, la fraternitat, el respecte i la pau.

La tesi de Biella

2. DEGRADACIÓ DE LA WILDERNESS I RESPONSABILITAT

2.1. La comunitat dels alpinistes i les associacions que els apleguen tenen responsabilitats històriques concretes en la degradació de la *wilderness* de muntanya, tant als Alps com a la resta del món. Una responsabilitat que encara que hagi estat, la major part de vegades, només indirecta o involuntària, no és per això menys condemnable.

La indiferència, la ignorància, la manca de sensibilitat no són mai justificables.

2.2. El desig, teòricament comprensible, d'atreure la més gran quantitat de gent a la pràctica de la muntanya facilitant-ne l'apropament, sovint ha estat causa d'un procés de «civilització» exagerat. Per afrontar la demanda creixent que se'n deriva, s'ha recorregut a la construcció de nous refugis, a l'ampliació progressiva dels ja existents, a la creació d'itineraris «equipats» i d'altres incitacions al consum. Però aquesta política presenta greus errors de judici. En realitat no té en compte el factor *wilderness*, i la solitud que el caracteritza, en tant que eixos fonamentals dels valors de l'alpinisme.

Nosaltres pensem que la construcció i la capacitat dels refugis no haurien de ser determinats d'acord amb la demanda d'usuaris potencials, sinó que haurien de dependre del nombre de persones que l'entorn natural pugui suportar sense perdre el sentit.

3. WILDERNESS I POBLACIONS DE MUNTANYA

3.1. El pas reiterat de les grans expedicions, seguit de grups de *trekking*, està provocant transformacions profundes entre les poblacions locals, en el seu nivell de benestar material, en la seva mentalitat, en la seva cultura tradicional. No és pas fàcil d'avaluar la part positiva i negativa que comporten aquestes transformacions, ja que les opinions dels experts estan dividides. Tanmateix, sembla raonable considerar que aquests corrents importants de diners i béns materials als quals accedei-

El mes de novembre de 1987, el Club Alpí Acadèmic Italià i la Fundació Sella van presentar a Biella (Piemont, Itàlia) la proposta MOUNTAIN WILDERNESS - Alpinistes de tot el món en defensa de la muntanya, per determinar l'estat actual de degradació de l'entorn muntanyenc i de les amenaces mundials a la wilderness (natura salvatge no transformada per activitats humanes). En els debats, van participar-hi alpinistes de totes les nacions i, com a resultat dels treballs, fou redactat un document final -la tesi de Biella-, amb què s'establí el naixement de l'associació, els seus objectius i les seves finalitats.

En aquesta mateixa assemblea es van elegir 21 garants, responsables de promoure arreu les iniciatives i els objectius de MOUNTAIN WILDERNESS. Ells són el testimoni de fidelitat a la tesi de Biella.

La revista MUNTANYA, en publicar la tesi de Biella, que sintetitza el concepte renovat de l'esperit alpinista, vol contribuir a la difusió d'aquest esperit, que coincideix plenament amb l'esperit centenari del Centre Excursionista de Catalunya, en bé de l'excursionisme i de la natura verge.

1. LA NOCIÓ DE WILDERNESS

1.1. La noció de *wilderness* (nom femení traduïble per «natura salvatge no transformada per activitats huma-

nes») integra factors psicològics i ètics.

1.2. Per *wilderness* de muntanya hom entén aqueix entorn d'altitud no contaminat on tots aquells que en senten veritablement la necessitat interior poden encara fer l'experiència d'una trobada directa amb els grans espais i fruit en total llibertat de la solitud, els silencis, els ritmes, les dimensions, les lleis naturals i els perills. La qualitat de la *wilderness* rau sobretot en la seva capacitat potencial de permetre una relació creativa entre l'home civilitzat i l'entorn natural. És el grau d'autenticitat d'aquesta relació allò que dóna un sentit no efímer a l'aventura.

1.3. Puix que implica una presa de consciència total, l'experiència de la *wilderness* revesteix una importància particular en les societats complexes i dividides on viuen la major part dels alpinistes, cosa que pot provocar una reacció vital d'enfrontament amb les limitacions d'un sistema encaminat a afeblir cada cop més l'ésser humà, a restringir la seva responsabilitat, a fer previsible i manejables el seu capteniment i les seves necessitats, a limitar la seva autonomia en el domini de les decisions i les emocions.

1.4. En conseqüència, és d'una importància fonamental tenir plena consciència dels lligams que s'estableixen entre els valors ecològics i els valors ètics, estètics o del comportament. És, en efecte, en aquests lligams que s'amaga el sentit de l'alpinisme, com a expressió de cultura.

xen més fàcilment els joves que no els vells, poden produir efectes desestabilitzadors en introduir criteris d'avaluació típicament «occidentals» en grups ètnics no preparats per interpretar-los correctament: a més a més, una eventual i sempre possible desviació d'aquests corrents vers altres objectius, exposa a greus problemes les poblacions locals acostumades a sobreviure només de professions tradicionals. A tot això cal afegir la migrada preparació socio-històrica de la majoria dels alpinistes, cosa que els fa difícil prescindir dels seus punts de vista «eurocèntrics» per acceptar la diversitat i respectar-la encara que els resulti incompreensible. Fóra desitjable que el debat sobre aquestes qüestions s'estengués i s'aprofundís; ningú no ha de ser

indiferent al fet que el seu comportament pugui haver causat o causi la degradació ètica, social o cultural d'altres poblacions o d'haver desestabilitzat amb massa lleugeresa la vida d'altres homes.

3.2. Sembla massa complex, dins d'aquest quadre, tractar d'una manera creïble i completa el problema de les relacions entre alpinisme i les poblacions de muntanya. Nogensmenys, aquest problema existeix; la comunitat dels alpinistes ha de preparar-se per afrontar-lo.

4. ESTRATÈGIA

4.1. Fóra inexacte afirmar que no s'ha fet res fins ara per part dels alpi-

nistes i de les associacions d'alpinisme per defensar la *wilderness* de muntanya. Tanmateix, les iniciatives d'aquest tipus han tingut efectes pràctics força limitats.

4.2. Ara és hora de fer un pas endavant decisiu. Els alpinistes de tot el món, reunits en el congrés de *Mountain Wilderness* a Biella, volen crear un moviment organitzat amb aires nous, capaç d'elaborar estratègies coratjoses, anticonformistes i eficaces per defensar o recuperar els darrers espais lliures del planeta. Aquesta estratègia ha de preveure el recurs sistemàtic a accions concretes, fins i tot fent ús de la provocació utòpica, per estimular l'elevació del nivell de consciència «ecològica» d'un nombre cada vegada més gran d'usuaris de la muntanya.

4.3. El moviment nascut a Biella pren el nom de *Mountain Wilderness* i té caràcter internacional. La seu central s'ha establert a Itàlia durant els anys 1988-89. El congrés ha elegit 21 delegats amb la missió d'estructurar el moviment tot redactant els estatuts, nomenar els responsables del seu funcionament pràctic i fer que els objectius concrets siguin assolits. Els 21 delegats són elegits per un període de dos anys.

5. OBJECTIUS, EN UN TERMINI CURT O MITJÀ, DEL MOVIMENT MOUNTAIN WILDERNESS

5.1. El moviment ha d'actuar entre les associacions que es preocupen de l'alpinisme i de la protecció de la natura en tots els països, a fi de:

a) Promoure una reforma de la cultura alpina en l'esperit de la *wilderness* (contra la comercialització, contra el proselitisme discriminatori, per a la sensibilització dels joves dins l'àmbit de l'escola, per a la formació d'una consciència ecològica entre els guies, instructors d'alpinisme, organitzadors de *trekking*...)

b) Fer més intensa i eficaç l'acció d'aquestes associacions per a la protecció de l'entorn intervenint sempre que estiguin aparentment disposades a projectar o acceptar iniciatives no conformes a l'esperit de la *wilderness*.

Mountain Wilderness - Alpinistes de tot el món a la defensa de l'alta muntanya

Joan Garrigós

President de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya

Parlament pronunciat en ocasió de la presentació de Mountain Wilderness de Catalunya.

Wilderness: naturalesa salvatge no modificada per l'activitat de l'home. Ací, a casa nostra, els únics espais naturals que resten en estat salvatge o, com a mínim, poc modificats, es troben concentrats en zones d'alta muntanya.

Alpinistes de tot el món a la defensa de l'alta muntanya: perquè no hi ha dubte que som els excursionistes i els alpinistes els primers que tenim l'obligació de lluitar per mantenir aquests espais amb el mínim possible d'intervencions humanes negatives.

El nom de l'Associació que avui presentem defineix i obliga. Defineix d'una manera clara el problema i ens obliga a treballar tots plegats perquè l'alta muntanya respongui al concepte de *wilderness*.

El Consell d'Europa entén per regions de muntanya «els Alps i totes les altres cadenes muntanyoses d'Europa». El mateix Consell d'Europa continua dient que la vida a la muntanya té unes característiques pròpies que marquen la vida al llarg dels segles, arribant a crear unes formes culturals específiques determinades pel treball i per les condicions de vida.

Què ens ha passat, els darrers cinquanta anys?

La industrialització concentrada en els grans nuclis urbans provoca una primera conseqüència que resta reflectida immediatament en un abandó progressiu de la muntanya. Amb la muntanya abandonada a la seva sort,

els homes de la ciutat la descobreixen com un objecte més de consum. I aquí comencen, si em permeteu dir-ho, les nostres penes.

Si l'equilibri existent comença a trencar-se quan la muntanya és abandonada, la seva destrucció esdevé irreversible quan s'hi retorna amb mentalitat consumista i especulativa. Que és, ni més ni menys, el que està passant en aquests moments.

Hi ha solucions? No ho sé. Però sí que hi ha mesures urgents a prendre que intentin reduir els problemes.

Sens dubte, la primera mesura correctora passa per aconseguir que la vida a la muntanya pugui ser, també avui, una forma digna de viure. Les regions de muntanya han de preservar la seva funció de medi de vida potenciant la cobertura de les diverses formes de necessitat.

L'explotació forestal, ramadera i agrícola, la caça, la pesca, el turisme, la indústria i els transports són formes de necessitat que han de ser satisfetes d'una manera que permeti mantenir els ecosistemes en un equilibri biològic. La previsió, la planificació i la racionalització de qualsevol acció a emprendre ha de garantir aquest equilibri, d'altra banda difícil de mantenir per la fragilitat i vulnerabilitat dels ecosistemes de muntanya.

Qualsevol nova intervenció ha de restar sotmesa a una consulta prèvia amb les poblacions afectades i a l'estudi interdisciplinari consegüent elaborat

per especialistes competents i, si és possible, també independents.

Cal que les poblacions de muntanya rebin ajudes per a poder lluitar contra la degradació del seu medi de vida i del seu paisatge. Si més no, cal entendre que matar el paisatge comporta, a un termini mitjà, tancar les portes a un futur estable i en progrés. Malauradament, a casa nostra en tenim un exemple prou il·lustratiu. Els desgavells i les aberracions urbanístiques que ha sofert el nostre litoral en els darrers quaranta anys provoquen en aquests moments una forta regressió del turisme i un futur econòmic prou incert per a les diverses zones.

Les regions de muntanya no han de convertir-se ni en museus ni en parcs d'atraccions. La seva missió com a medi de vida ha de ser afirmada amb tota la fermesa que siguem capaços. Tant de bo que les diverses administracions ho entenguin també així.

Precisament perquè les principals accions portades a terme a les zones de muntanya fins ara no han estat dirigides a afermar aquesta forma de vida equilibrada i dotada de les millores necessàries per a poder cobrir les necessitats de vida digna dels seus pobladors, la problemàtica que se'n presenta en aquests moments al davant és prou crítica i greu.

L'agressió continuada de les forces consumistes i especulatives està provocant la degradació constant dels ecosistemes de l'alta muntanya i, al mateix temps, tota una sèrie de transformacions que, en la seva gran majoria, considerem negatives. Si no s'hi posa remei, això conduirà a una inexorable desaparició de la *wilderness* del nostre país. Després, naturalment, i com ja ha passat altres vegades, les lamentacions no serviran per a res.

Arribats en aquest punt, crec que cal fer un repàs ràpid però complet dels principals problemes que tenim plantejats ara a casa nostra i que afecten la defensa i conservació de l'alta muntanya, ja que la presència d'aquests problemes i l'intent de posar-hi remei justifiquen, en una primera aproximació, la constitució d'associacions com *Mountain Wilderness de Catalunya*.

En primer lloc creiem que hem d'entonar un *mea culpa* nosaltres mateixos i

La circulació continuada de vehicles motoritzats per diferents indrets de l'entorn de l'alta muntanya provoca danys irreparables en el sòl, la vegetació i la fauna. Motos a la vall de Núria.
Foto: J. Nuet i Badia.

assumir la necessitat d'afrontar una reforma de la cultura alpinística, tant a escala nacional com internacional. No és admissible deixar brossa i deixalles a cap racó de la muntanya, ni és presentable abandonar material o restes inservibles als camps base o d'altura en les expedicions a muntanyes llunyanes. En aquest sentit són esperançadores les mesures que comencen a prendre els països respectius i les crides que fan Mountain Wilderness International i la mateixa Unió Internacional d'Associacions d'Alpinisme.

Resulta difícil trobar paraules dolces per a qualificar el fet que molts dels indrets més bells del país es trobin sovint absolutament ocupats per deixalles. Plàstics, llaunes i papers escampats pertot arreu, quan el que cal fer és

retornar-los a casa amb la mateixa naturalitat amb què s'han dut. Parlem-ne, també, de les papereres i contenidors plens a vessar i que després ningú no neteja ni buida... No hi ha dubte que fets com aquests denoten poca sensibilitat i també —per què no dir-ho?— un cert grau d'incivilitat.

Els excursionistes i alpinistes haurem de reflexionar també sobre la ubicació, les dimensions i els serveis dels refugis d'alta muntanya. Quan són molt grans i es troben en llocs molt visitats, concentren grans quantitats de deixalles, que normalment estan controlades, però que són de difícil evacuació. També haurem d'assumir les prohibicions d'activitats alpinístiques, d'una manera permanent o en alguns períodes de l'any, per a evitar problemes fonamentalment en la reproducció de la fauna.

Caldrà estar amatents també i denunciar quan s'observin irregularitats en les tallades de boscos que es produeixen a molts indrets de les zones de muntanya. Sabem i comprenem que el mateix manteniment d'aquests boscos comporta la necessitat de tallades periòdiques i selectives, però no estem

segurs que això es faci sempre amb totes les garanties que cal exigir. Aquestes accions comporten normalment la consegüent destrucció dels hàbitats de moltes espècies que hom considera avui dia greument amenaçades, com són el gall salvatge, el picot negre o el mussol pirinenc, i un deteriorament important del paisatge i de la protecció dels sòls.

L'obertura i el traçat de les carreteres i pistes de muntanya és una altra de les qüestions problemàtiques que cal definir i regular amb urgència. Pel que respecta a les carreteres, resulta imprescindible portar a terme els estudis adients que facin referència a l'impacte ambiental, amb garanties d'independència i que assegurin el nivell mínim de pertorbació dels ecosistemes que travessen.

La qüestió de les pistes de muntanya és una autèntica disbauxa. Hi ha pistes i se n'obren pertot arreu, sense que en la majoria dels casos s'hi pugui endevinar cap mena de justificació mínimament seriosa. Hi ha pistes que no porten enlloc, i d'altres que permeten l'accés de vehicles a indrets que haurien d'estar totalment protegits d'una aflluència massiva i desordenada de gent per a evitar l'acumulació de deixalles i la destrucció dels hàbitats d'aquests indrets. Moltes d'aquestes pistes han deixat autèntiques cicatrius en terrenys de fort pendent, que faciliten l'erosió i la desprotecció de sòls que són molt fràgils, i es converteixen en torrents artificials quan arriben les pluges. Hem d'afegir-hi el dany produït als boscos i el negatiu impacte ecològic i visual dels desmunts dipositats vessant avall per les màquines. Cal elaborar un catàleg de totes les pistes i tancar amb cadenes o altres obstacles el pas motoritzat de tot el que no siguin serveis públics o necessitats dels habitants de la zona.

La circulació continuada de vehicles motoritzats (motocicletes i automòbils 4x4) pels diferents indrets de l'entorn de l'alta muntanya provoca danys irreparables en el sòl, la vegetació i la fauna. Aquesta afirmació, que encara no ha estat desmentida mai per ningú, esdevé concreta i pren dimensions de veritable problema quan l'aflluència de vehicles motoritzats és massiva i amb tendència a augmentar dia rera dia. El

nostre país es troba ubicat en una zona catalogada com d'alt risc d'erosió; així ho han afirmat la comissió corresponent del Consell d'Europa i la mateixa Generalitat de Catalunya mitjançant els seus serveis especialitzats en la matèria. Els vehicles motoritzats, amb els seus pneumàtics especials, provoquen una acceleració d'aquest procés d'erosió i fan malbé camins, prats i torrents. Aquest efecte és particularment greu en terrenys d'alta muntanya, on el mantell vegetal protector és molt dèbil i de difícilíssima recuperació. En desaparèixer aquest mantell en un terreny conformat normalment per grans pendents, aquest resta indefens dins l'acció de les condicions climàtiques adverses (pluja, neu, glaç, etc.).

La vegetació pateix també fortament els efectes destructius de les màquines circulant per terrenys de muntanya. Sovint se circula camp a través, i l'aixafament de prats, vegetació i el trencament de branques i arbus-

tos esdevenen conseqüències normals d'aquesta activitat.

La fauna es ressent d'una manera particularment greu de la presència massiva de les màquines a la muntanya. El soroll i els fums provocats pels tubs d'escapament molesten moltíssim tot tipus d'espècies, i en el cas particular dels rapinyaires i les grans aus, impossibiliten la reproducció perquè, normalment els animals fugen i abandonen els nius i, amb aquesta expulsió dels seus hàbitats, s'origina un greu problema de supervivència. La fauna fluvial també pateix aquesta mena de problemes d'ençà que s'ha posat de moda circular pel llit dels torrents.

No oblidem, d'altra banda, les molèsties que tot això provoca en les persones que d'una forma absolutament majoritària entenen la muntanya com un lloc de descans, de tranquil·litat i com un estadi on practicar activitats esportives o de lleure íntimament lligades amb la naturalesa.

Nosaltres no demanem ni hem demanat mai la prohibició d'aquestes activitats motoritzades, però cal definir d'una manera precisa en quins espais s'han de poder practicar. Mai no acceptarem que l'accés de vehicles motoritzats a les zones de muntanya es faci d'una manera lliure i arbitrària, a criteri dels mateixos practicants. Qui vulgui satisfer les seves inquietuds aventureres damunt d'un vehicle, que ho faci sense destruir al mateix temps un patrimoni natural que és de tots i que ja es troba prou amenaçat per altres bandes.

La construcció d'estacions d'esquí és, de molt, l'actuació que provoca una alteració més important de l'alta muntanya catalana. Com a exemple, l'estat en què ha quedat el camí de Noucreus, a Núria. Foto: J. Nuet i Badia.

Al nostre entendre, la legislació que intenta regular aquestes pràctiques és incompleta i no recull algunes de les observacions importants que excursionistes i alpinistes varem fer quan se'n preparava la redacció.

Els aprofitaments hidroelèctrics provoquen també, en molts casos, importants distorsions ecològiques i econòmiques. Els transvasaments d'aigua d'una conca a una altra i la fluctuació del nivell de l'aigua a molts estanys del Pirineu, són motius determinants perquè la fauna aquàtica tingui problemes de subsistència; àdhuc la vida d'aquesta fauna esdevé totalment impossible, com en el cas dels embassaments subsidiaris de les centrals reversibles de bombament. D'altra banda, el gran nombre de projectes existents actualment per a construir minicentrals hidroelèctriques pot provocar la desaparició total de cabals d'aigua en trams de riu, amb els efectes negatius que això comporta, atès l'impacte ecològic i socio-econòmic de les zones afectades.

La qüestió de les estacions d'esquí mereix un tractament a part i possiblement més detallat.

Nosaltres no estem en contra de les estacions d'esquí; no en va excursionistes i alpinistes som normalment usuaris d'aquesta mena d'instal·lacions. El que diem és que no s'han de deixar fer noves estacions o ampliacions de les existents, sense que es portin a terme *a priori* els estudis de planificació que en regulin l'impacte ecològic i la viabilitat econòmica.

Cal tenir en compte que la construcció d'estacions d'esquí és, de molt, l'actuació que provoca una alteració més important de l'alta muntanya catalana. Els efectes negatius inclouen tots els components dels ecosistemes alpins, subalpins i montans en matèria de vegetació, fauna, geomorfologia i hidrologia. Han estat tallades àmplies faixes d'importants masses forestals, trencant la seva continuïtat i destruint hàbitats fonamentals per a algunes espècies. L'obertura de pistes d'esquí, de pistes de servei i la instal·lació de remuntadors mecànics causen efectes negatius evidents a l'entorn. Molts accessos per a vehicles fins a cotes altes no obeeixen a cap planificació prèvia i han deixat desmunts pertot arreu i

s'han fet malbé també boscos de gran interès, quan de fet s'hauria pogut pensar en un mitjà d'accés alternatiu. S'han modificat estructures de torrents per a obrir pistes de descens, i les concentracions immobiliàries a peu de pistes no respecten en molts casos el principi de mínim impacte paisatgístic. Moltes vegades tampoc no s'han previst els problemes de contaminació d'aigües i d'eliminació de deixalles.

Hem vist néixer noves estacions d'esquí molt a prop d'altres que portaven molt de temps tancades, per manca de neu o per la seva viabilitat econòmica, més que discutible, i, cosa que encara és pitjor, sovint sentim que se'n volen obrir de noves en indrets absolutament inadequats, que no resistirien el més mínim estudi seriós sobre el seu impacte ecològic i la seva viabilitat econòmica.

Hem de dir prou d'una vegada per totes a aquesta espècie de veritat universal, d'altra banda mai demostrada, i escampada pels representants d'interessos no del tot clars, que qualsevol intent de redreçament i potenciació de les zones de muntanya passa inexorablement per la instal·lació d'una estació d'esquí, que no vol dir altra cosa que una turistització salvatge. No podem caure en la greu irresponsabilitat d'assistir impassibles a la destrucció irreversible d'un patrimoni social, cultural i natural únic, que, a més a més, és insubstituïble.

Que construir una estació d'esquí és sovint un mal negoci, ens ho demostren les estacions que estan o han estat tancades llargues temporades i que fa anys que funcionen en una precarietat absoluta. Per què continuen? Perquè el veritable negoci es troba en l'especulació immobiliària que rendibilitza al màxim les costoses inversions efectuades.

La marcada estacionalitat de l'esquí i els capricis de la meteorologia demostren a bastament el grau d'irresponsabilitat que conté el fet de concentrar totes les possibilitats de desenvolupament socio-econòmic d'una zona de muntanya en el turisme hivernal.

L'any 1989 el comitè de natura de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya va publicar un estudi molt seriós i acurat sota el títol *L'impacte de les estacions d'esquí a l'alta muntanya catalana*. Aquest estudi trac-

ta tots els temes que ací s'han mencionat amb un grau de detall important i, per descomptat, a un nivell científic molt més alt. Crec que per finalitzar aquesta petita referència a l'impacte provocat per les estacions d'esquí a l'alta muntanya, ens hem de quedar amb les tres propostes finals de l'estudi esmentat:

a) Moratòria de dos anys, com a mínim, en els quals no es construeixi cap nova estació d'esquí, no s'ampliïn les actualment existents i no es porti a terme cap obra d'infraestructura urbanística ni complementària.

b) Elaboració d'un estudi interdisciplinari sobre la problemàtica ecològica i socio-econòmica del Pirineu, a càrrec d'un equip d'especialistes, si és possible, independents.

c) Regeneració de l'impacte causat per les actuals estacions d'esquí i per tota la infraestructura que les acompanya, fent també referència, sobretot, a les qüestions de seguretat, tant en les instal·lacions com a les mateixes pistes.

Estic segur que les moltes persones que formarem part en un futur immediat de Mountain Wilderness de Catalunya, excursionistes, alpinistes, espeleòlegs, especialistes i persones preocupades per aquestes qüestions i que estimen els espais salvatges, no podem cloure els ulls davant aquesta situació plantejada sobre el patrimoni natural de Catalunya, que és de tots i que hem de conservar també per als qui vinguin darrera nostre.

Necessitem gent disposada a treballar i a lluitar en una batalla que s'està lliurant en aquests moments i del resultat de la qual depèn el futur de l'alta muntanya catalana. Cal assegurar-nos que en el futur no hàgim de lamentar accions que avui es poden emprendre amb les suficients garanties d'objectivitat i justícia, si tots hi posem una mica d'esforç i coneixement.

No estem *a priori* en contra de res, però és el nostre deure exigir que el que es faci es faci ben fet, i que respongui a les veritables necessitats socials, culturals i econòmiques de la gran majoria de la gent del nostre poble.

Només cal, de moment, que ompliu la butlleta d'adhesió a Mountain Wilderness de Catalunya.

Moltes gràcies.

Campanya en defensa del parc d'Aigüestortes: situació actual

Miquel Rafa

En el moment d'escriure aquestes ratlles encara no es coneix amb seguretat quin serà finalment el futur del parc nacional d'Aigüestortes i de Sant Maurici i de la seva zona perifèrica. El debat parlamentari per a discutir el projecte de llei que ha aixecat tota aquesta polèmica tindrà lloc a finals d'octubre. Després —i no abans—, serà el moment de fer una valoració efectiva i serena del resultat de totes les negociacions, intervencions en els mitjans de comunicació, opinions i informes de totes bandes que s'han anat fent des que es va encetar la qüestió.

El cert és que totes les gestions dutes a terme fins ara per part dels conservacionistes i excursionistes no és pas poca feina. Creiem interessant fer un breu repàs del que s'ha anat fent, destacant els fets més significatius per ordre cronològic:

— A finals de febrer d'enguany, DEPANA fa pública la seva preocupació per les intencions de reduir la zona perifèrica del parc nacional d'Aigüestortes, després de conèixer que els alcaldes i els Consells Comarcals havien arribat a un acord amb la Generalitat. S'enceta la polèmica, i la premsa, la ràdio i la TV comencen a ocupar-se àmpliament de la qüestió. Es fa un debat televisat en directe des d'Espot. DEPANA adverteix que qualsevol modificació que afecti la llei del Parc Nacional ha de passar per un procés parlamentari i reclama que es constitueixi el Patronat del Parc.

— El 14 de maig el Consell Executiu de la Generalitat aprova un projecte de llei per a reduir unes 6.400 ha de la zona perifèrica o pre-parc. DEPANA manifesta que la decisió és un error històric i sense precedents a Europa, i que, a més, establiria un gravíssim precedent per a la resta d'espais protegits del país.

— El ressò en els mitjans de comunicació és encara més gran. Amplis sectors socials s'adhereixen a la preocupació sobre el futur del parc nacional i de les zones que l'envolten: excursionistes, associacions de consumidors, col·legi d'arquitectes, grups escoltes, tots els grups polítics de l'oposició, entitats culturals catalanes i de la resta de l'estat. El conseller d'Agricultura manifesta en una entrevista a DEPANA que el govern ja ha pres la decisió i que ara està en mans del Parlament.

— El 5 de juny, Dia Mundial del Medi Ambient, es fa públic un manifest «en defensa d'Aigüestortes», signat per tots els 60 grups ecologistes de Catalunya, on es demana l'ampliació i la dimissió del subdirector general de Medi Natural, com a responsable tècnic de la reducció.

— DEPANA elabora un informe analitzant les zones que es volen retallar i proposant un nou projecte de modificació dels límits del parc i del pre-parc (vegeu MUNTANYA nú-

mero 770), que és entregat a tots els grups parlamentaris.

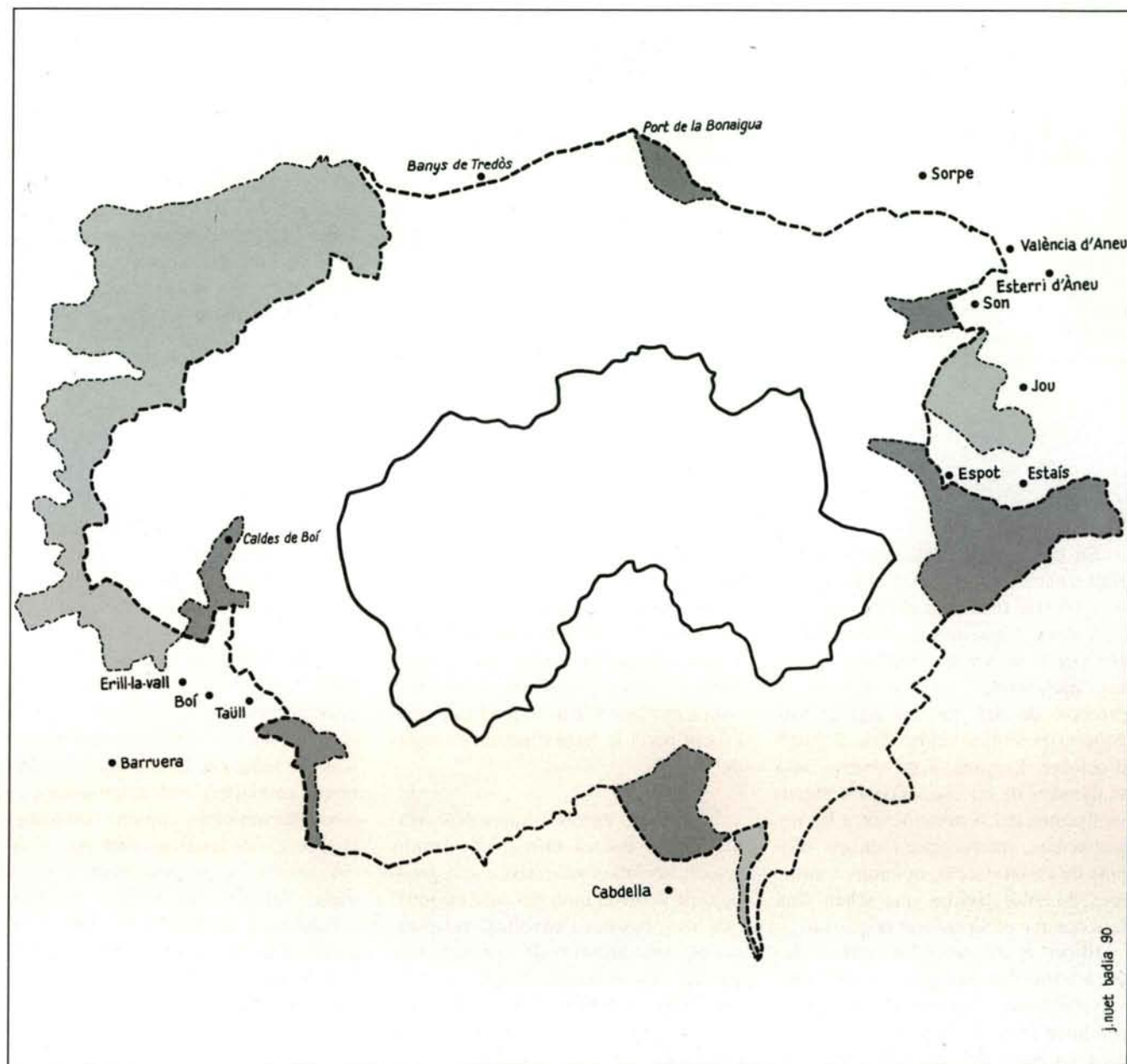
— El Centre Excursionista de Catalunya, conjuntament amb la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya i la recentment creada Mountain Wilderness de Catalunya, i després d'examinar detingudament la proposta de llei i d'entrevistar-se amb el conseller d'Agricultura i el director general de Medi Natural, fa públic en roda de premsa un manifest valorant el projecte i donant suport al de DEPANA. Aquest manifest és entregat també als grups parlamentaris.

— Els científics i catedràtics catalans envien una carta a tots els parlamentaris expressant la seva protesta. Entre els signataris hi ha figures tan destacades com R. Margalef, J. Terradas, O. Riba i O. de Bolòs.

— El Consell de Protecció de la Natura, organisme assessor del Govern creat el mes de juny, s'estrena a finals de juliol amb un informe sobre el projecte de reducció. El contingut del dictamen coincideix amb excursionistes i conservacionistes a admetre únicament la reducció de les zones amb una situació urbanística ja consolidada o aprovada: balneari de Caldes de Boí, urbanització de Boí-Taüll, central hidroelèctrica d'Estany Gento-Sallente, estació de Super-Espot i zones contigües als pobles d'Espot i Son. Es recomana també que s'augmentin les inversions i que es constitueixi el Patronat.

— DEPANA presenta una ponència al curs d'Estiu d'Estudis Pirinencs sobre el turisme rural a les zones protegides, defensant aquest tipus de desenvolupament per a les comarques de muntanya.

— El diputat Josep Moliné, de CiU, ponent de la Llei, visita el parc i s'entrevista amb tots els alcaldes. El conseller d'Agricultura visita també el parc i, uns quants dies més tard, el president de la Generalitat fa una inspecció aèria de la zona. A finals d'agost els alcaldes i els Consells Comarcals fan una proposta demanant ampliar el parc i el

pre-parc, mantenint, a canvi, una bona part de les reduccions.

– El grup parlamentari de Convergència i Unió (CiU) presenta, a primers de setembre, una esmena rectificadora del projecte de llei. Manté les reduccions del balneari de Caldes, Boí, Cabdella, Super Espot i disminueix la de Son. Del sector nord –el més criticat per tots– suprimeix la major part de la reducció, però manté els vessants de la Peüllà al port de la Bonaigua (terme municipal d'Alt Àneu) i unes petites finques a l'entrada de les valls de Ruda i d'Aiguamoix. Els vessants del Montseny de Pallars es mantenen dins la zo-

na de pre-parc. Com a novetat positiva, s'amplia la zona perifèrica per la part NW (la Restanca, estanys de Mar i de Rius, pic de Conangles), el bosc Negre d'Esterri, els vessants per sobre Erill-la-vall i la cara W del Montseny de Pallars. El ponent manifesta que l'ampliació del parc no és factible en aquesta tramitació actual, però diu que el Govern té la voluntat de fer-ho més endavant.

– Els altres grups parlamentaris també han presentat diverses esmenes, basades en l'ampliació del parc i en l'augment dels pressupostos destinats al parc i a la seva àrea d'influència.

El mapa esquemàtic recull l'esmena de Convergència i Unió al projecte de llei. Hi veiem el límit de la zona del parc nacional, en línia contínua gruixuda; el límit de la zona perifèrica de protecció, en línia discontinua gruixuda; les zones que es volen excloure –desprotegir– de la zona perifèrica, en gris fosc, i les zones que es volen incloure –protegir– a la zona perifèrica, en gris clar.

Camins dels ports de Beseit, 2 La cresta de la Gronsa, als ports d'Horta

Manuel Cortès i Ribelles

Una gronsa és una tramuja, és a dir, un embut gros utilitzat a pagès per a separar la fulla de les olives, abans d'entregar aquest fruit a l'al·màssera.

Així s'anomena aquest important relleu de conglomerat que s'alça a les muntanyes del Port, entre les roques de Benet i els estrets d'Arnes. El nom de Gronsa se li dóna perquè al seu tram mitjà, les parets orientades a l'est formen una mena de colossal amfiteatre o embut per on l'aigua de la pluja s'estimba, ja ben avall de la paret, després de ser conduïda per l'embut immens.

Aquest interessant relleu de conglomerats s'alça entre el barranc del Salt i el riu dels Estrets, i des de la seva encrestada carena es gaudeix d'un magnífic panorama de les muntanyes del Port, des del tossal d'en Grilló a la punta de l'Aigua, les Canals, les roques de Benet, les Muntanyoles, els altiplans de Terranyes i, ja més lluny, la característica silueta de la penya Galeraja, dins del terme de Beseit.

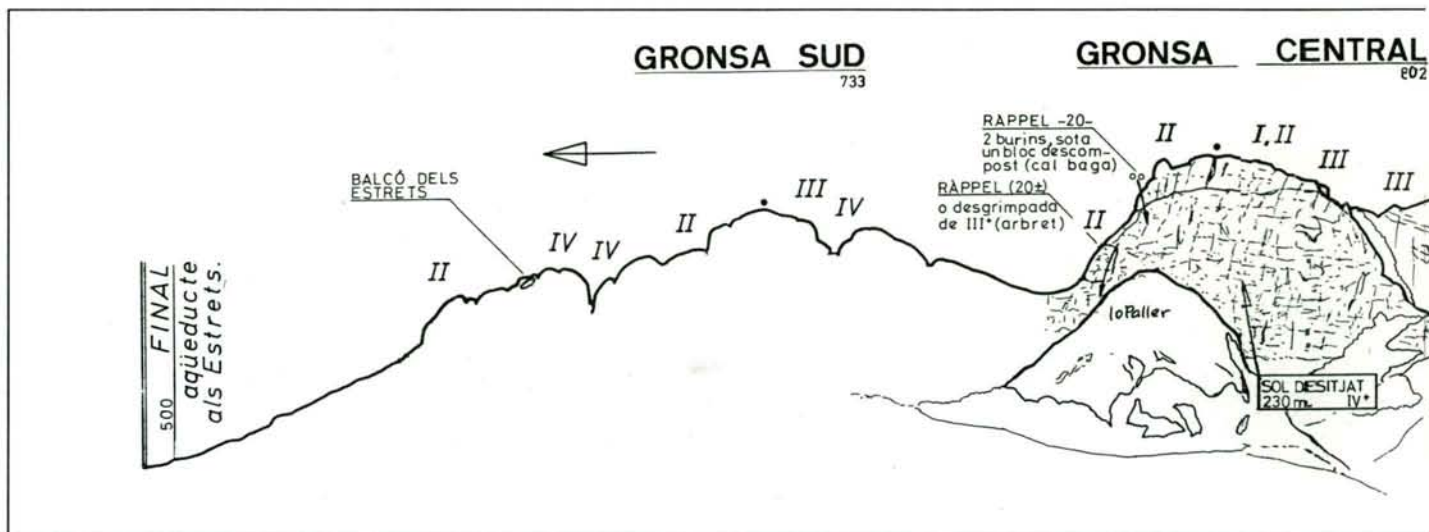
La primera travessada integral d'aquesta carena, la feren els amics Carreté, pare i fill, l'abril de 1985 i s'ha repetit ben poques vegades. Precisament, el dia 27 d'abril de l'any següent per celebrar el seixantè aniversari d'en Kildo, aquest amic ens convida a fer la quarta travessada de la cresta. Hi anem els amics de Lleida, amb els companys Carreté de guies, en Josep Casanovas i en Quim Ferràs, d'Horta. Tota una caravana.

TRAVESSADA INTEGRAL DE LA CRESTA, AMB ELS QUATRE CIMS DE LA GRONSA

Per als excursionistes serà una escalada, per als escaladors, una excursió...

L'aproximació, cal fer-la per la pista asfaltada que va al picnic de la Franqueta i que s'inicia justament al trencall de

*La Gronsa Sud des dels estrets d'Arnes.
Foto: Kildo Carreté.*

Itinerari complet de la carena de la Gronsa. Dibuix: Josep M. Carreté.

la carretera d'Horta amb la de Tòrtosa a Vall-de-roures, per Arnes. Al cap de 3,5 km es passa a gual el barranc del Salt i tot seguit, a la dreta, hi ha el toll de l'Alemaný. Uns 400 m més enllà i a la dreta del barranquet hi ha les ruïnes del mas de Salero, amb lloc per a acampar-hi. Es deixa el vehicle, i es puja en di-

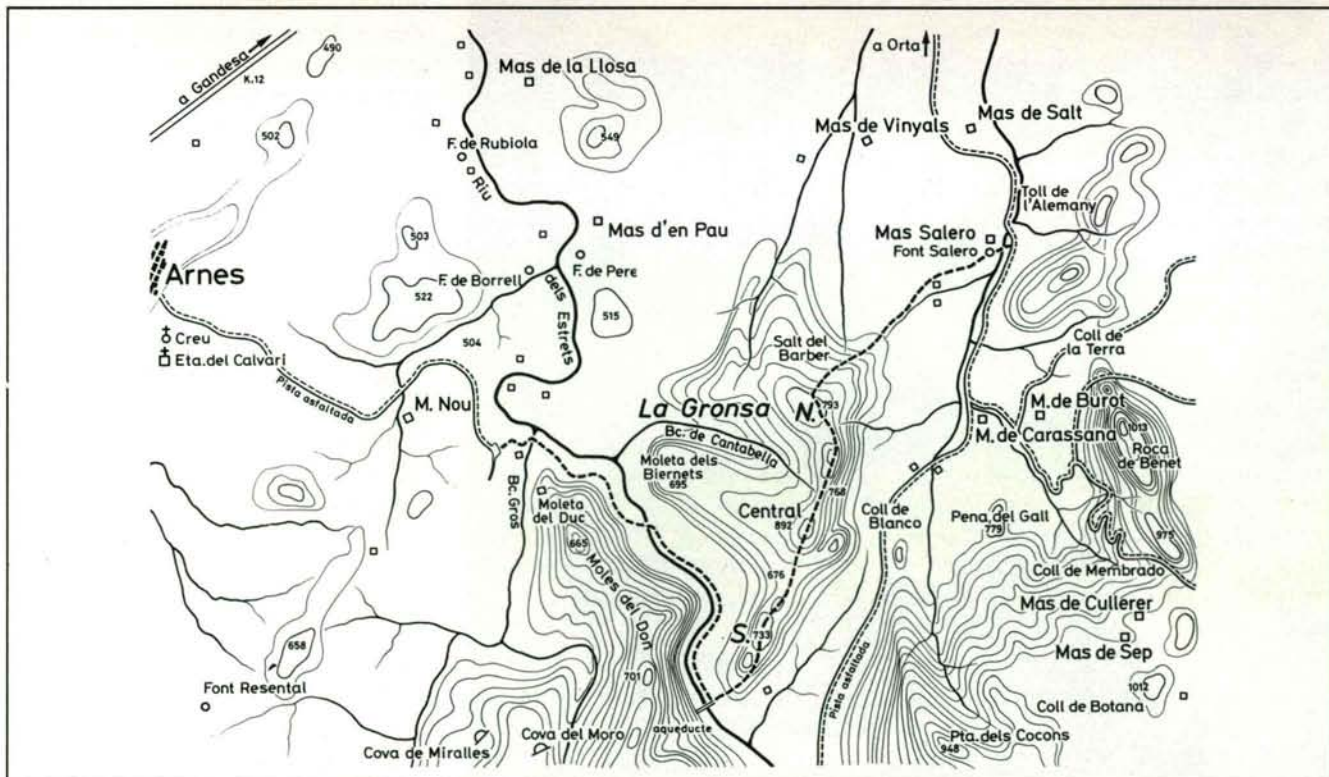
recció a ponent per a fer cap al repeu
inici de l'escalada, que és un esperó
amb un petit sobreplom de sauló, ver-
mellós.

Es comença l'escalada per l'esquerra del fil de l'esperó, pujant una canaleta on creix un pi i s'arriba tot seguit al pas clau. L'esperó forma, com he dit, un curt sobreplom, que es passa per l'esquerra (IV+), i, més amunt, pel fil mateix (IV° i III°); tot plegat, uns quinze metres per roca dolenta.

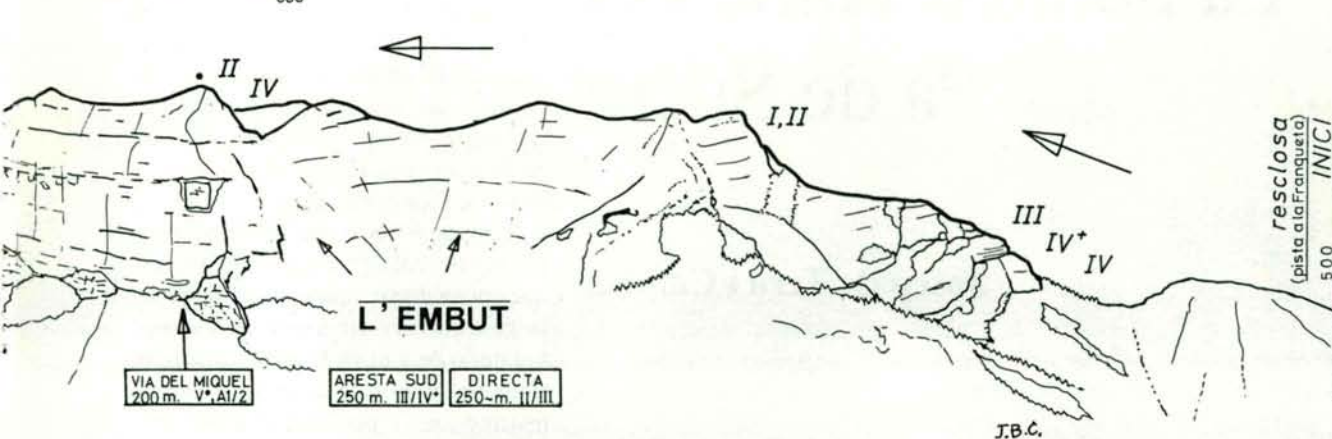
Ara la cresta esdevé carena, ampla i planera. Un nou ressalt, tot seguit, s'ha

de grimpar fàcilment, fins dalt. S'eixampla l'horitzó i comença un llarg recorregut, gairebé planer, interromput només pels petits sifons de la carena.

Passem damunt l'espectacular embut o gronsà que dóna nom a la muntanya, i que es despenja gairebé 200 metres pel vessant de llevant, cara a les properes roques de Benet. Sota els nostres peus, la vall d'en Blanc, tota plantada d'ametllers. La cresta presenta un nou ressalt que es passa per la dreta (III°) i es continua avançant per un terreny fàcil fins al cim nord de la Gronsa (832 m).

GRONSA NORD

Ara girem al SW vers el cim central, més baix però de formes molt atractives, produïdes per l'erosió del conglomerat, d'estrats inclinats. Breus desgrimpades i algun saltet ens condueixen a l'escletxa que separa ambdós cims.

Ataquem la Gronsas Central pel costat esquerre; un curt flanqueig seguit d'un pas de II° ens condueix altra vegada al llogar de la cresta, on iniciem una curta i espectacular aresta, molt aèria però ben fàcil, de roca bona, plena de fissures i que fa cap al cim, on hi ha un piló. Tot seguit es davalla un xic per a pujar a la punxa extrema de la cresta, suspesa al «pati».

Cal retrocedir uns quants metres i baixar per la cara de ponent per unes canaletes, a retrobar la cresta, poc més avall. Hi ha un tros de desgrimpada fina, amb còdols, on cal parar compte. Poc més avall es passa al costat de llevant de la cresta, on hi ha muntat l'ancoratge per a passar la corda de ràpel, llarg de 25 metres, fins a l'ampla cornisa del repeu.

Nova desgrimpada per canals pedregoses i llisquents, seguida d'un segon ràpel de 40 metres, gens dret, però aconsellable perquè el sòl és ple de còdols. A pocs metres hi ha el coll que separa la cresta de les Gronsas Central i Sud. Aquest darrer cim es caracteritza pels nombrosos bonys i rugositats de roca conglomerada, arestes gairebé verticals dels estrats que formen aquest conjunt de roques i canals, on creixen amb abundància la carrasqueta i el ginebró. Cal anar pujant, seguint el fil d'aquestes formacions de roca conglomerada poc

consistent, gairebé sempre sota la cresta, pel vessant est. Algun pas de III° anima aquest sector de la travessada i, en abocar-nos al cingle que cau damunt els Estrets, ens oblidem de les esgarrinxades patides en pujar a la Gronsas Sud.

Per a perdre altura cal anar a buscar el darrer estrat inclinat i, aprofitant la canal, davallar al riu dels Estrets fent cap a un petit aqüeducte que travessa el riu. Riu amunt, el camí ens conduirà a la pista que ve del picnic on hi ha el mas de la Franqueta, i, si anem riu avall, a la sortida dels Estrets trobarem la pista que mena a Arnes.

Us recomano seguir aquest camí, perquè quedareu sorpresos en passar sota les parets de la Gronsas acabades de resseguir per dalt, amb les moles del Don a l'altre marge de riu. El caminet va sempre paral·lel al riu pel marge dret, entre parets de més de 200 metres, on hi ha nombroses vies d'escalada en roca molt ferma i amb preses a dojo.

Si aneu curts de temps, podeu abandonar la travessada al coll que separa les dues Gronsas i baixar per mal terreny fins a la proximitat de la pista que mena prop d'Horta, a la cruïlla de carreteres.

L'aproximació a la cresta és de 30 minuts. Resumint, és un recorregut fàcil i bonic i, a estones, espectacular, que només té un pas difícil a l'inici, que actua de prova per als més inexperts. Cal portar dues cordes i alguna baga llarga. Hi esmerçareu unes dues hores, però si sou una colla, el temps es multiplicarà per tres...

Aquesta breu descripció de la travessada de la cresta de la Gronsas vol ésser alhora un petit homenatge als amics que la varen descobrir, Kildo i Josep Maria Carreté. En Kildo és també soci del nostre Centre Excursionista de Lleida i un muntanyenc complet a qui el pas del temps no ha fet perdre la il·lusió d'escalar, de pujar muntanyes i descobrir nous horitzons, exemple de fidelitat a un ideal i a una manera d'entendre la vida. Per molts anys!

ALTRES VIES D'ESCALADA A LA GRONSA

L'Embut

«Via directa»: 250 m, II°/III°. Alguna baga. «Aresta sud»: 250 m, III°/IV+. Algun pitó i bagues.

Gronsas Nord

«Via del Miquel»: 200 m, V°/A2. Tascons i pitons.

Gronsas Central

«Sol desitjat»: 230 m, IV+. Pitons, tascons. «FM»: 125 m, IV°/IV+. Tascons grans, 2 plans.

Gronsas Sud

«Cirkus Dome»: 300 m, IV°. Pitons i bagues. «Via dels bessons»: 140 m. Algun pitó i algun tascó.

La punta d'Harlé i el Pa de Sucre

Josep de Tera i Camins

No vaig «obrir» cap itinerari, simplement vaig enllaçar dos colls, en un dels quals, equivocadament, es creia que hi havia un vessant infranquejable, i, en anar-hi expressament per comprovar-ho, vaig veure que el pas era perfectament factible. D'aquesta manera no feia falta pujar al pic de Sotllo per a anar a la Pica des de Broate.

Tampoc no crec que fos el primer a fer aquest enllaç; simplement suposo que qui va donar aquesta informació en la guia *Pallars-Alt Urgell* es va confondre, o bé s'hi va fixar malament, o, simplement, la seva explicació fou mal interpretada, i per alguna d'aquestes raons es va publicar que l'esmentat coll tenia l'accés molt difícil pel vessant francès.

A la punta d'Harlé i al Pa de Sucre, no hi he anat a descobrir res, car tots els itineraris són explicats en la guia *Pallars-Aran* i, a més a més, al primer cim hi ha un seguit de fites que ens assenyalen el camí.

Però crec que dos itineraris tan importants mereixen una explicació molt més clara i detallada, perquè, si no, passen pràcticament desapercebuts.

Així, doncs, el dia 6 d'agost del 1989 plantava la tenda a dos quarts de nou del vespre a la pleta de Riu Malo (1.840 m), després de voltar l'embassament de Cavallers.

Una vegada acabada la feina de la nova guia de la Maladeta, la qual m'ha obligat a anar durant els darrers quatre anys a aquesta zona, i abans d'entrar a la zona dels Pocets, que probablement m'ocuparà els propers quatre anys, m'he agafat un any sabàtic i he anat a omplir algunes de les importants mancances del meu «currículum» dins del nostre Pirineu.

Una fou el pic Morto, en el qual vaig trobar prou material per a escriure'n un article, que ja fou publicat en aquesta mateixa revista.

Una altra mancança important era la punta d'Harlé o Tumeneja S, que també vaig trobar prou interessant per a escriure'n un article, ja que, a més a més, la vaig completar pujant al Pa de Sucre o Tumeneja Central per la via normal.

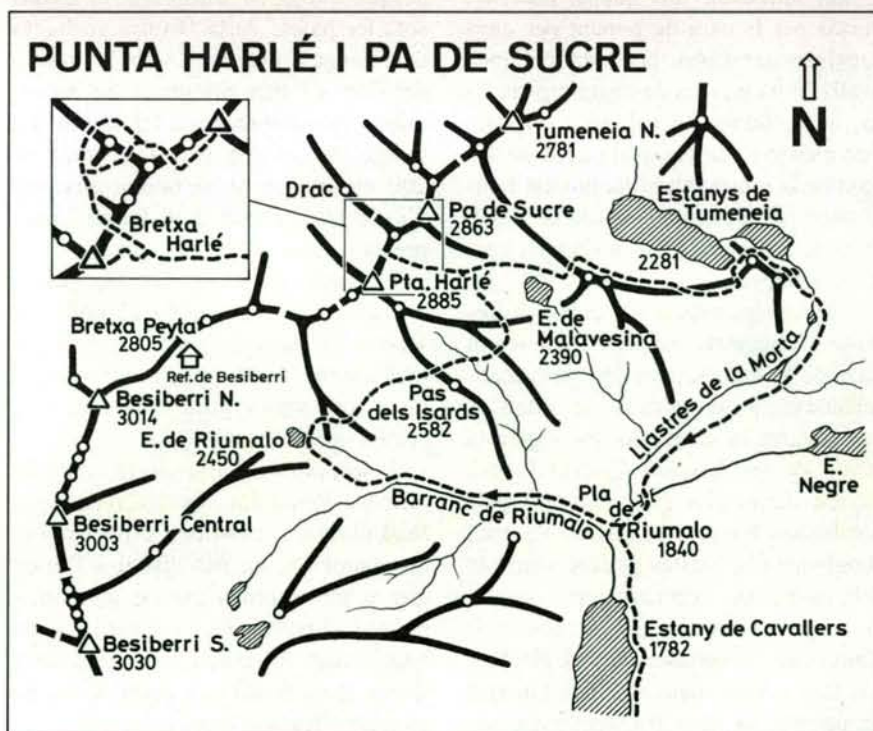
En aquesta última via, no cal fer-hi ni la més mínima escalada. Crec que és important dir això, perquè normalment es creu que per a pujar a aquest cim s'ha d'escalar, i això no és cert.

En el meu intent de revitalitzar certs cims o certes ascensions que crec interessants, però que potser per poca o mala informació no són coneguts i, per tant, són molt poc transitats, he d'aclarir que no he obert cap itinerari nou, car estic segur que anteriorment ja s'han obert tots; simplement moltes vegades faig el tafaner pujant a colls o a bretxes amb l'única intenció de mirar si per l'altre vessant el pas per la cresta és més fàcil i, d'aquesta manera, anant d'un vessant a l'altre, he arribat a molts cims on no hauria arribat que-

dant-me aturat sota un tros excessivament vertical.

Un exemple que demostra que el pretès missatge d'aquests articles és captat, va succeir l'estiu del 1989 a la vall Farrera; allí un grup d'escoltes van resseguir (en sentit invers) un itinerari de Broate a la pica d'Estats, publicat al núm. 756 de la revista MUNTANYA, de l'any 1988.

Aquests escoltes, en baixar en autostop cap a Llavorsí, foren recollits per un familiar meu, al qual varen comentar que havien seguit un itinerari que feia poc que «s'havia obert a la pica d'Estats».

L'endemà, a dos quarts de set del matí deixava la tenda i pujava per la costeruda vall de Riu Malo. Realment el nom de Riu Malo és molt encertat per a una vall d'un desnivell tan «bèstia», ja que el refugi de Besiberri, situat a 2.800 m, el veus ja a sobre del teu cap quan només ets a 2.100 m!

Això sí, té un gran avantatge: a cada pas guanyes mig metre de desnivell. Així, en una hora i quart arribava al petit estany de Riu Malo (2.450 m).

En aquest estany, situat als peus de la pala final que mena a la bretxa de Peyta i al refugi de Besiberri, vaig «trencar» l'itinerari «oficial» i, deixant una parella d'excursionistes que anaven uns quants minuts darrera meu plenament convençuts que m'equivocava, vaig girar a la meva dreta (E) i em vaig posar a grimpar per un seguit de canaletes, per tal de superar la graonada que tanca l'estany.

Llàstima que el dia era força tapat; els núvols amagaven la punta Alta i els Besiberri, empobrint d'aquesta manera un panorama que havia de ser fantàstic.

Una vegada superada la graonada de l'estany, vaig trobar el corriol que va del refugi Ventosa i Calvell al de

Besiberri i, seguint-lo, arribava, en 35 minuts més, al pas dels Isards (2.582 metres).

L'escabrositat de l'aresta S de la punta d'Harlé impedeix flanquejar-la, i, obligatòriament, has de seguir el camí, el qual davalla uns cinquanta metres pel vessant de l'estany de Malavésina.

Afortunadament, no cal baixar fins a l'estany, car lentament s'ha de començar a guanyar altura, per a quedar aviat submergits dins la caòtica tartera de grans blocs que omple totalment el fons d'aquesta petita vall.

Malgrat estar situats en una zona de gran quantitat d'estanys, no trobarem aigua durant molta estona; per tant, és gairebé obligatori omplir la cantimplora a l'estany de Riu Malo.

Per a pujar a la punta d'Harlé cal arribar gairebé fins a la bretxa d'Harlé. El *gairebé* és molt important, perquè des de la bretxa la sortida vers el cim és molt vertical. Cal, doncs, vorejar aquest tros vertical, i aviat trobarem el seguit de fites que ens assenyalen sempre el millor pas, que va molt a prop del fil de l'aresta, i no se'n separa en cap moment. Tampoc no la segueix mai pel mateix fil, ni passa al vessant

La serra de Tumeneja amb la punta d'Harlé, a la dreta, i el Pa de Sucre, al centre, des del Besiberri N.

Foto: J. de Tera.

oposat. És, doncs, un itinerari «molt rigorós».

Cal dir, però, que jo, per tal d'escapar-me com més aviat millor de la tartera, vaig enfilar-me a l'aresta SE, però només va servir-me per a fer grans grimpades, seguides de llargues flanquejades, les quals, volent-ho o no, van conduir-me sota l'aresta N (la principal), on vaig trobar-hi el corriol i les fites.

En aquest corriol no hi ha indrets difícils; només hi trobem algunes curtes grimpades de tan sols dos o tres passos com a màximes dificultats.

La flanquejada d'un gran «mussol» ens assenyalava la proximitat del cim, més ben dit, de l'indret on hi ha la fita cimera i una placa enganxada a la roca, on s'indica el nom, els metres del cim i els anys en què va viure J. Harlé.

Aquest indret no és ben bé el cim, car el punt més alt és una punxeguda

El Pa de Sucre, des del coll de l'estany de Mar (NW). Foto: J. de Tera.

roca uns quatre o cinc metres més alta, però totalment inaccessible sense corda (almenys per a baixar-ne). També des del cim surt una estreta i trencada aresta, en direcció SW, on sembla haver-hi una punta encara més alta; però això pot ésser un efecte òptic, i d'aquesta punta estant pot semblar el contrari.

Eren les deu del matí quan arribava als 2.882 metres del cim, és a dir, havia tardat una hora i mitja des del pas dels Isards.

Del panorama, malauradament, poca cosa en puc dir, perquè el cel enterbolit deixava veure ben poca cosa. Només vaig poder fotografiar l'embassament de Cavallers, el Drac de Tumeneja, l'estany Tort, el de Rius i el de Mar, i, després d'esperar pacientment un forat a la boira, també vaig poder captar el Pa de Sucre.

Però només deixar el cim, el temps va començar a millorar, i fou llavors quan em va venir la temptació de pujar al Pa de Sucre. El temps millorava, no era tard, i així podria resseguir, de pujada, la via normal al cim, que només havia fet una vegada i de baixada.

Gairebé sense voler-ho vaig baixar fins a la bretxa d'Harlé: no estava encara gaire convençut del que havia de fer. El fet d'haver de baixar per la tartera del vessant SE fa que perdís les ganes de gastar més energies amb altres objectius.

Però la temptació era massa forta, i en un tres i no res ja havia baixat pel vessant NW (estany de Mar) els metres suficients per a poder començar ja la pujada per la tarterosa canal que mena a la doble bretxa que separa el Drac de Tumeneja del Pa de Sucre.

Aquesta ampla canal no té cap dificultat i la inclinació no és gaire accentuada, només poden imposar una mica les verticals parets que es desprenen del Drac.

Tal com ja s'ha esmentat, aquesta canal té dues sortides; la de l'esquerra és més baixa i més fàcil, però al vessant oposat (N) és exactament al contrari. Així, doncs, és indiferent pujar a l'una o a l'altra perquè el que s'estalvia per un costat es perd per l'altre.

Una vegada assolida aquesta doble bretxa, quedem situats al vessant N de la muntanya.

Una nova canal, situada en aquest vessant, va a buscar, en direcció SE, una nova bretxa ja a l'aresta principal del cim (la que puja des de la bretxa d'Harlé).

Aquesta canal és una mica més difícil que l'anterior; aquí s'ha de grimpar una mica. Més que grimpar, consisteix simplement a ajudar-se una mica amb les mans per tal de superar algun pas molt curt.

Potser el tros més complicat és la unió de la doble bretxa inicial. A la

resta, fins i tot hi ha fites que ens assenyalen el camí exacte.

Una vegada arribats a la bretxa de l'aresta principal, trobem, al vessant E (estany de Tumeneja), una àmplia i planera cornisa que ens deixa sota mateix del cim; una fàcil grimpada, podent escollir els indrets que més ens agradin, ens deixarà dalt al cim.

Podeu estar ben segurs que he estat més estona per a escriure-ho que per a pujar-hi, ja que de la bretxa d'Harlé al Pa de Sucre (2.863 m) hi ha només mitja hora, minut més o minut menys (eren dos quarts de dotze quan hi arribava).

A la guia *Pallars-Aran* un error d'impremta va convertir el 6 dels 2.863 m en un 0, i el cim quedà en 2.803 m.

El temps havia millorat força durant la pujada, però sense veure's els cims més alts; i, per tant, el panorama fou també molt magre.

Del cim estant, però, recordava fets passats feia ja una colla d'anys, i veia desfilar la meua lenta progressió a la muntanya, sintetitzada precisament en el Pa de Sucre.

Fou l'any 1971 quan, buscant aquesta mateixa via d'accés al cim, vàrem donar-li la volta sencera sense saber-la trobar. Després d'un llarg parèntesi, no fou fins el 1985 quan, juntament amb un company, hi vàrem pujar directament des de l'estany de Mar, per la cara N. I ara l'assolia en solitari i després d'haver pujat a la punta d'Harlé. Si també hi afegim una pujada al fàcil Tumeneja N, l'any 1976, resultarà que al llarg de gairebé vint anys he visitat la zona dels Tumeneja quatre vegades, és a dir, una vegada cada cinc anys. La meua «intensitat excursionista» no dona per a més. Això sí, de cada excursió, en frueixo intensament.

M'agrada conèixer a fons unes determinades zones, i per això periòdicament les vaig visitant, pujant a cims nous, o assolint-los per vessants dife-

LES NOSTRES MUNTANYES

rents. La zona que he freqüentat més és entre els rius Cinca i Segre. Cada vegada que hi vaig, descobreixo coses noves; mai no arribaré a poder afirmar que conec una zona perfectament, perquè aquesta perfecció és totalment impossible.

Avui hi ha qui presumeix de sortir el dissabte a la nit de Barcelona, per arribar al refugi de la Renclusa a mitja nit, pujar a l'Aneto, i arribar finalment a l'hora de dinar a Benasc. Què es pot aprendre amb semblant rècord? Això és fruit de la muntanya? Tenen temps de fixar-se en el paisatge?

Puc posar un exemple, crec que molt il·lustratiu. Una vegada, pujant al refugi d'Amitges amb un company d'aquests que han fet *tot* el Pirineu unes quantes vegades, ens vàrem posar a discutir sobre quin era el pic de Peguera. La discussió va durar, diuen els altres companys, ben bé mitja hora, i cap dels dos no ens vam donar per vençuts.

El company confonia clarament el Peguera amb el Monestero, i això que havia pujat a tots dos cims per tots costats a l'estiu i a l'hivern..., però no s'havia fixat ni tan sols en la silueta dels cims que pujava.

Hi ha un altre exemple més recent: en el Ral·li de Muntanya de l'any 1989 es va confondre el Gran Machimala amb la punta de Ledormeur, dos cims molt propers, però completament diferents. El programa d'aquest ral·li va anar passant de mà en mà amb la greu equivocació, i ningú no es va fixar que es confonia el nom de Schrader (que és el nom francès del Gran Machimala) amb el de Ledormeur (que és el d'una punta secundària, situada entre els dos Machimala), i tot per voler «fardar» de nom estranger. Tan bonic que és el nom de Gran Machimala...

Aquesta meditació es podria resumir en una pregunta de difícil resposta: què és millor, conèixer molt una petita zona, o bé conèixer grans extensions només de passada? Cadascú deu tenir la seva pròpia resposta.

De totes maneres, el Pa de Sucre és per a mi, després de l'estrepitós fracàs del meu primer intent, una fita important, on puc veure la meua lenta i modesta progressió muntanyenca.

Malauradament, dels cims, n'hem de marxar, i el Pa de Sucre no és cap excepció, i encara més si fa vent i fred

La punta d'Harlé des del Pa de Sucre.

Foto: J. de Tera.

(tot i que som a començaments d'agost). Així, doncs, vaig emprendre el retorn pel mateix itinerari de pujada fins a la bretxa d'Harlé, on, per acabar d'arrodonir la sortida, vaig preferir anar fins als estanys de Tumeneja, i baixar per les llastres de la Morta fins a la pleta de Riu Malo.

HORARIS

De la pleta de Riu Malo a l'estany de Riu Malo: 1 h. 15 mn. De l'estany de Riu Malo al pas dels Isards: 35 mn. Total: 1 h. 50 mn. Del pas dels Isards a la punta d'Harlé: 1 h. 30 mn. Total: 3 h. 20 mn. De la punta d'Harlé a la bretxa d'Harlé: 35 mn. Total: 3 h. 55 mn. De la bretxa d'Harlé al Pa de Sucre: 30 mn. Total: 4 h. 25 mn. Retorn, pels estanys de Tumeneja: 2 h. 45 mn. Total: 7 h. 10 mn.

El relleu de l'alta muntanya, 1

Miquel Vilaplana i d'Abadal

«Coneixeu la Maladeta? Podríeu guiar-m'hi?» (Plató de Txikhatxev, conqueridor de l'Aneto, Luchon, juny de 1842)

L'Aneto és un dels cims emblemàtics del muntanyisme català. Hi ha moltes raons que es combinen per a explicar aquest magnetisme tan intens. Us proposo que en triem una: aquella basada en la lectura de les roques i de les formes que adopten en la superfície de la Terra, aquesta Terra avui amenaçada per la primera espècie intel·ligent apareguda des de les primeres cèl·lules vives, ara fa 3.800 milions d'anys.

Una lectura geològica atenta ens permet caminar enrera i contemplar una Terra en perfecte equilibri, i veure com es van formant les muntanyes que, en un futur remot, seran l'escenari dels somnis i del drama d'alguns homes i l'aventura de tots nosaltres per a aconseguir un contacte íntim amb la natura.

En aquesta i en posteriors col·laboracions, passejarem per indrets de Catalunya i d'arreu del món buscant les claus del passat, de la mà de la geologia i, ocasionalment, de la d'altres ciències naturals.

El coneixement del passat potser podrà influir en la política proteccionista que, tímidament, es va afermant en els països rics, màxims responsables de la degradació del medi. Tant de bo sigui així.

Aquest article va dedicat a les per-

sones que amb dades, consells i crítiques, han ajudat a millorar-lo.

EL PROTAGONISTA

Hem arribat al cim del Tempestats. El dia és clar i el silenci absolut. Un moment perfecte. Contemplem, fascinats, el poderós cim de l'Aneto. El sol, encara baix, retalla nítidament la cresta. El vessant de Barrancs, plenament il·luminat, és un món. El de Coronas, ombrívol i profund, n'és un altre.

Aquest paisatge és el típic de la part alta de molts massissos dels Pirineus per damunt de la cota 2.500. El tret inicialment dominant és l'aflorament total de la roca que, desproveïda de vegetació, està activament sotmesa als processos de destrucció geològica. Des d'aquest punt de vista, un massís muntanyós és un gegantí edifici rocós en vies d'enrunament. A l'agressivitat dels processos erosius, s'hi oposa la resistència de la roca. El grau d'enrunament és el resultat d'aquesta confrontació i de la seva durada.

ELS PIRINEUS, UNA LLARGA HISTÒRIA

Com qualsevol relleu terrestre, aquest massís és una massa rocosa enlairada i atacada pels agents atmosfèrics que, en uns quants milions d'anys, reduiran la serralada pirinenca a un al-

tiplà. Per a entendre aquest relleu hem de recular en els vastíssims temps geològics fins a la formació de la roca i dels Pirineus. Tenint en compte que, en geologia, les edats es compten sempre des del present cap al passat en milions d'anys (ma), comentarem els següents fets:

a) 350 ma: Com a conseqüència de la deriva i del posterior xoc de l'antic continent americà amb l'euroasiàtic, es formen els Pirineus i les altres serralades anomenades hercinianes. En els darrers episodis d'aquest fet, grans masses de magma procedents de l'interior s'instal·len, com un farciment, en el nucli de la nova serralada. En refredar-se cristal·litzen i originen *granitoides*, denominació que inclou el granit, la granodiorita i altres roques emparentades.

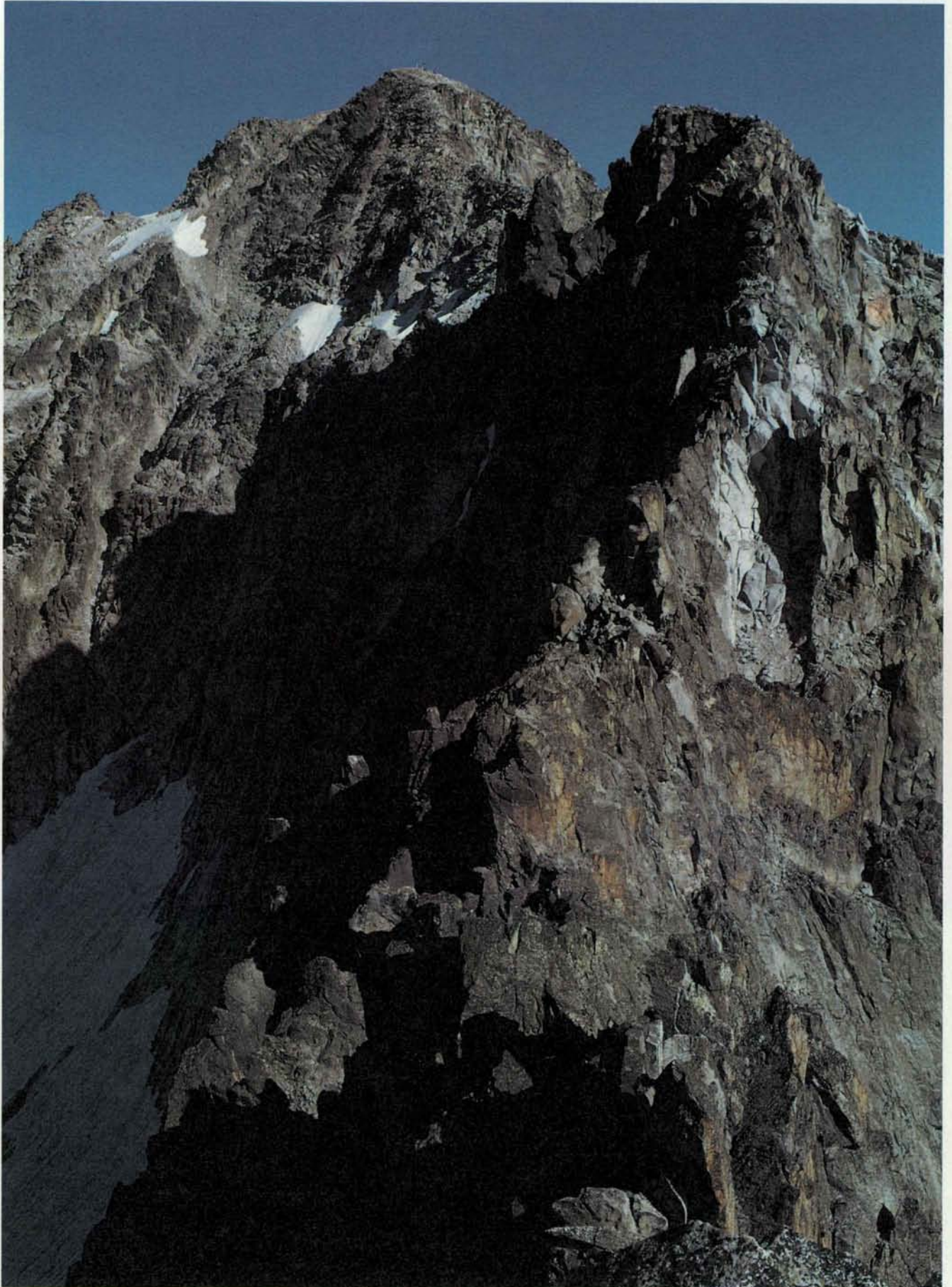
Durant aquest enorme lapse de temps els nous relleus són atacats i destruïts pels agents geològics externs i reduïts a un altiplà (*peneplana*).

b) 65 ma: Una nova col·lisió aixeca les restes de la serralada, que així es rejuveneix, i els nous relleus són erosionats fins a adoptar el paisatge actual. Els Pirineus actuals són, doncs, les restes d'aquella serralada que, com l'au Fènix, va sorgir novament cap al cel després d'haver estat seriosament malmesa.

c) Els llarguíssims períodes erosius han llimat quilòmetres de roques i han fet aflorar les que s'havien format a una certa profunditat, tot rebaixant en uns quants quilòmetres l'altura de la serralada. Els geòlegs estimen en 15.000 m el gruix de roques desaparegut i en 5.000 m l'altitud màxima dels cims.

d) Si la forma general i l'altura de la serralada és conseqüència de l'encaïment de processos que acabem de comentar, l'estil del paisatge correspon a l'últim de tots ells: l'acció del gel du-

Cims de l'Aneto (3.404 m) i de l'Espatlla d'Aneto (3.350 m) des del cim del Tempestats (3.310 m). Agost de 1974. Foto: Miquel Vilaplana.

rant la darrera glaciació quaternària (de 18.000 anys a l'actualitat).

COM ES FORMA EL GEL?

Quan en un indret determinat la quantitat de neu caiguda cada temporada és superior a la que es fon i s'escola en forma líquida, es produeix una acumulació de neu i uns processos de compactació que la transformen en gel.

Una massa de neu fresca és una acumulació d'aigua sòlida que conté una gran quantitat de buits reomplerts d'aire, com a conseqüència de la forma estrellada dels cristalls d'aigua que la formen. Per efecte del pes de les capes superiors, els braços dels cristalls més ensotats s'apropen i se solden tot expulsant l'aire. Amb el temps es produeix una important reducció de volum i l'aparició de grans de gel que, en soldar-se, originen el gel massís. Superficialment es produeix un resultat semblant, conseqüència de la fusió diürna i la recristal·lització nocturna, i s'origina la neu primavera.

ELS PIRINEUS, UNA SERRALADA GLACIAL?

Quan l'índex d'innivació és molt superior al de fusió s'originen cuirasses de gel de desenes, centenars o milers de metres de gruix que recobreixen les roques superficials.

El clima fred afavoreix la formació de gel, ja que la taxa de fusió és molt baixa. Durant els darrers períodes freds o *glaciació*, a partir de 70.000 anys, molts indrets que avui gaudeixen d'un clima temperat tenien condicions glacials i eren recoberts pel gel. Això fou especialment acusat a les serralades on, al fred general terrestre, s'hi sumava el propi de l'altura.

Els Pirineus estigueren, doncs, recoberts pel gel com ho estan avui les serralades més altes del món. L'escalfament general del clima en els darrers mil·lennis n'ha provocat la pràctica desaparició i això ens permet analitzar i contemplar el relleu format pel gel i que restava amagat. Aquest fet és cabdal per a comprendre l'actual paisatge de l'alta muntanya pirinenca. Els Pirineus no són ac-

tualment una serralada glacial, però el seu paisatge és conseqüència d'un pasat glacial recent.

OBSERVEM LA FOTOGRAFIA

La roca

L'Aneto i les seves crestes, com la resta del massís de la Maladeta, és format per *granodiorita*, roca magmàtica formada a una certa profunditat dins de l'escorça terrestre. Abans ja hem comentat que la seva presència a la superfície s'explica per la desaparició d'alguns milers de metres de les roques més superficials per efecte de l'erosió.

Des d'un punt de vista mineralògic, és formada per dos minerals predominants, quars (incolores) i feldspat (blanc o rosat), acompanyats de mica biotita (negra) o mica moscovita (daurada). Això explica el seu color general blanquinós o gris clar, sovint alterat en superfície per l'oxidació i pels líquens que hi viuen enganxats.

El conjunt de processos derivats de l'exposició de la roca als agents atmosfèrics, s'anomena *meteorització*. Un d'ells, l'oxidació, és el responsable del color marró que apareix superficialment en alterar-se la mica i oxidar-se el ferro que conté. Les zones més fosques han patit durant més temps l'oxidació. Les zones més clares apareixen allà on els desprendiments són freqüents: aquest efecte és ben visible al vessant de Barrancs o al fons de les canals i en la plataforma de tartera de sota la piràmide terminal de l'Aneto. La resta del paisatge és dominada per colors ocres i marrons.

El canvi de color ens informa de la durada de l'exposició d'una roca a la meteorització química.

Les formes d'erosió

A les serralades glacials podem distingir dues àrees topogràfiques ben diferenciades pels processos geològics del gel i, per tant, per les formes resultants.

En les zones de pendents suaus la neu és estable i s'hi acumula formant les geleres. Les formes resultants del treball geològic de les geleres s'ano-

menen glacials. Són el *circ* i la *vall glacial*, i en tractarem properament.

En les parts més altes i redreçades la crosta de gel és minsa, però molt agressiva, i origina les anomenades formes periglacials. Són el *cim*, la *cresta*, la *bretxa*, la *canal d'allaus* i la *tartera penjada*, formes totes elles ben visibles en la fotografia i en el croquis.

En el modelat periglacial el gel treballa coordinat amb un element clau, que és la fracturació de la massa rocosa. En el decurs de la formació d'una serralada, les roques pateixen esforços enormes i es deformen plegant-se i/o trencant-se. Les superfícies de trencament, normalment molt nombroses, tenen forma de plans llisos i es disposen paral·lelament entre si. Són les *falles* i les *diàclasis*.

El procés bàsic de destrucció del relleu en aquestes zones del massís s'anomena *gelifracció* i és dut a terme pel gel. Es basa en l'augment del 8% en volum que experimenta l'aigua líquida en solidificar-se. Opera sobretot durant les èpoques de l'any en què la neu i el gel es fonen durant el dia i es glacen durant la nit. L'aigua líquida de fusió omple les esquerdes de la roca, i en glaçar-se, actua com un tascó. Aquesta acció, repetida durant mil·lennis acaba separant enormes blocs de la massa rocosa, que queden en posició inestable i que, tard o d'hora, s'estimbaran fins al peu del vessant, originant una *tartera*. Una allau és l'efecte encadenat de caiguda de tota la matèria inestable d'un vessant, provocat inicialment per una massa comparativament petita.

Els vessants es formen per la fracturació de la roca i per l'efecte d'escombra de les allaus, i la seva verticalitat depèn de la major o menor verticalitat de les fractures. Els vessants redreçats originen *muntanyes piramidals*, i la confluència de dos vessants, *crestes esmolades* i *caòtiques* per l'amuntegament de blocs. Quan són de grans dimensions s'anomenen *torres* o *gendarmes*. La confluència de tres o més vessants origina *cims punxeguts*.

Les canals coincideixen sempre amb fractures majors i són zones enfonsades respecte de la topografia general d'un vessant perquè són el camí habitual que utilitzen les escombraries geològiques (neu, gel, fragments roco-

sos de mida variable i aigües de fusió) per a arribar a les cotes baixes de la muntanya, i és on la gelifracció és més intensa. Les *bretxes* també se situen sobre aquestes fractures i això explica que canals i bretxes estiguin alineades.

Alguns vessants presenten plataformes i zones menys redreçades on s'acumula la neu i els blocs caiguts originant *tarteres penjades*.

MALGRAT L'EROSIÓ, ENCARA HI HA MOLTES MUNTANYES

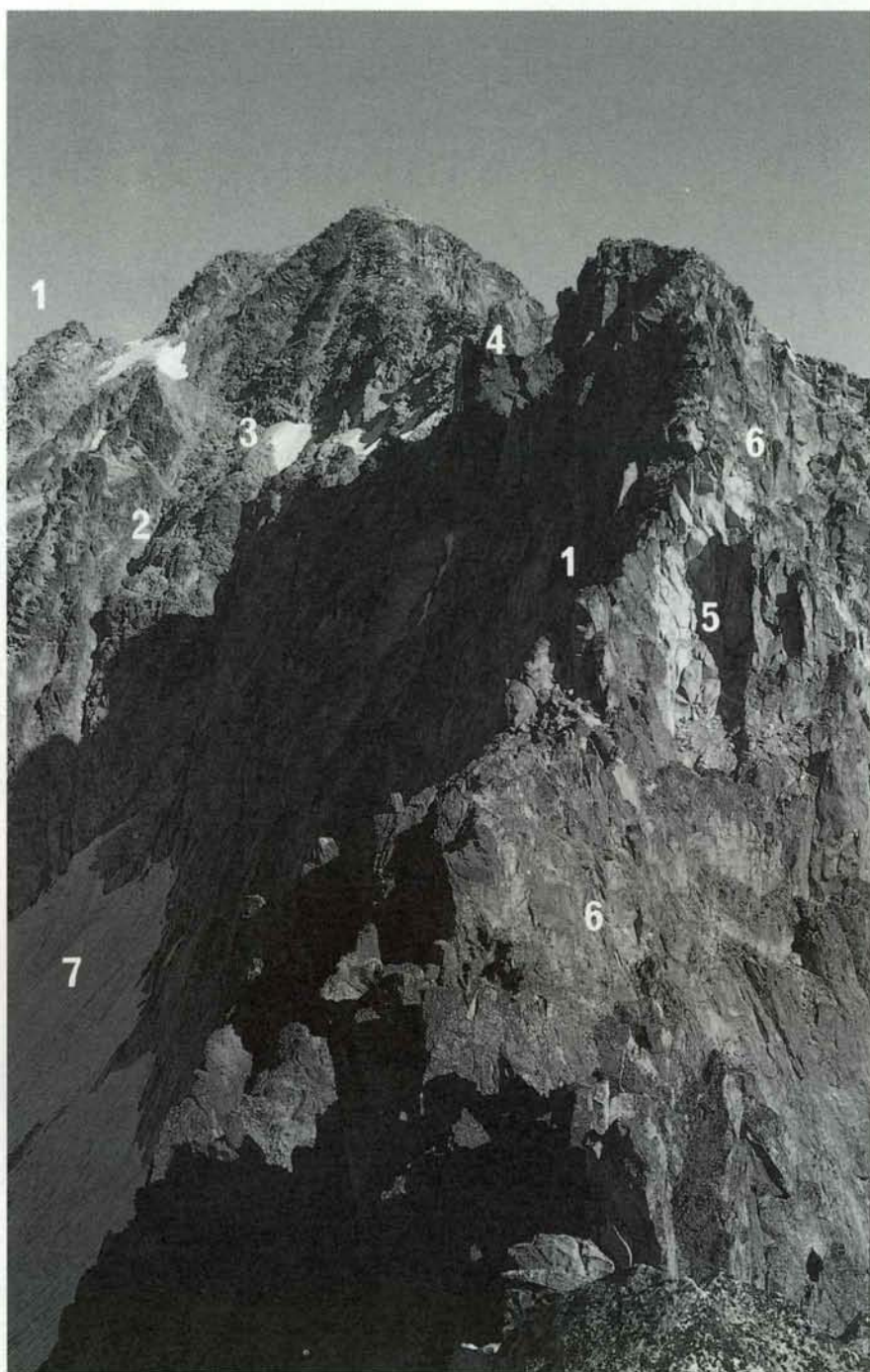
L'acció del gel durant desenes de milers d'anys provoca el reculament dels vessants i l'engrunament de les crestes. L'Aneto serà cada cop més baix i, en un futur remot, acabarà essent una peneplana.

Dalt d'una cresta, com damunt d'una plana o del fons marí, trepitgem una superfície sovint desapercebuda, però d'importància cabdal: la que separa la terra sòlida dels seus embolcalls d'aire i d'aigua. De la lluita que estableixen aquests atacants, se'n defensa la terra sòlida oposant-hi aquests materials compactes i resistents que són les roques. Malgrat això, la terra sòlida sempre perd, ja que l'erosió llima les muntanyes i, a la llarga, les transforma en planes.

Després de 4.500 milions d'anys d'erosió, però, la Terra presenta encara moltes muntanyes. Mentre l'erosió arrenca i aplanar el relleu, els torrents i rius arrosseguen els residus fins als oceans, on els dipositen formant sediments. L'interior terrestre origina noves muntanyes i es rescabala del material perdut engolint els sediments oceànics.

L'interior terrestre és una cuina econòmica sofisticada capaç d'arrugar contínuament la crosta sòlida i de formar serralades. Els embolcalls fluids mobilitzen els seus operaris, geleres i torrents, rius i vents, que la graten per aplanar-la. L'activitat interna és dirigida per la calor que encara guarda la Terra del seu apocalíptic naixement. Els operaris exteriors, així com tots els éssers vivents, funcionen mitjançant l'energia solar.

La Terra i el Sol, però, es refreden, i algun dia s'apagaran. Aleshores ja no hi haurà més noves muntanyes, ni ho-

mes per a poder-les conquerir. Les que quedin guardaran en les seves roques i en els seus fòssils tota la història del planeta, de la seva evolució geològica i de l'aparició i evolució de les espècies vives. Si la nostra espècie és realment intel·ligent ha de deixar una imatge presentable als futurs viatgers de pas que, en un futur remot, sens dubte l'estudiaran.

Hem analitzat les roques i el relleu de la zona dels cims i els hem relacionat amb la dinàmica terrestre. En el proper

Interpretació de la fotografia de la pàgina 195. El vessant de l'esquerra dóna a la vall de Corones i el de la dreta a la vall de Barrancs. Hi podem distingir: 1. cresta; 2. canal; 3. tartera penjada; 4. gendarme; 5. zona de desprendiments; 6. diàclasis; 7. capçalera del circ.

número baixarem a les parts mitjana i baixa fins a arribar als primers pobles.

Muztagh Ata (7.546 m) (Xinjiang, Xina)

Vicenç Sánchez

A tots aquells que van començar i ens han precedit. A aquells que van deixar la seva il·lusió en el camí. I a tots els qui avui dia s'hi dediquen, des de la competició al simple passeig, perquè potser d'una manera indirecta han contribuït a fer que un nombrós grup de persones hagi assolit un nivell més alt en una modalitat del muntanyisme tan arrelada ja a casa nostra i tan fascinant com és l'esquí de muntanya.

ASCENSIO AMB ESQUÍS A LA RUTA DE LA SEDA

Quan algú escull o es proposa aconseguir un objectiu, crec que són diversos els motius que influeixen en aquesta decisió. Avui dia, quan algunes zones dels Andes i de l'Himàlaia ja comencen a sofrir una certa massificació i les seves conseqüències negatives, encara queden al planeta zones que no són tan conegudes i que conserven el seu encant precisament per aquesta desconexió. Una d'aquestes zones podria ser la del sud-oest de la Xina, amb les seves planures desèrtiques i altes i les seves grans muntanyes.

Moltes vegades hem sentit parlar de l'Himàlaia i dels seus cims principals, com l'Everest, els Annapurna i molts altres, i de seguida els relacionem amb el Nepal i el poble xerpa, però just al nord i a l'oest, al costat mateix, s'estenen tota una sèrie de muntanyes en un terreny molt diferent i amb una diversitat de pobles que les habiten, que ofereixen una àmplia gamma de possibilitats per al món alpinístic.

Per això, aquest darrer hivern quan en un pub d'Andorra, entre música so-

rollosa i vídeos d'esquí, em van parlar del Muztagh Ata, una muntanya de més de 7.000 metres i que es podia pujar i baixar amb esquís des del mateix cim, una nova il·lusió va començar a prendre forma fins a convertir-se en un nou objectiu. I així un grup de companys esperàvem curiosament l'estiu per a poder marxar cap a aquelles terres i fer-hi una gran esqujada.

Uns quants dies després de tornar d'aquesta aventura, em va caure a les mans un llibre del poeta i escriptor indi Rabindranath Tagore i hi vaig llegir uns versos que potser resumeixen una mica tot això que he intentat explicar:

«Que poc que conec d'aquest món!
Quants països, pobles, capitals,
rius, muntanyes, mars i deserts
i múltiples gestes dels homes...
A vegades, en la inoïble cançó que
entonen
en aquest blau silenciós, sense límits,
els cims, llunyans i nevats,
m'enviaven la seva invitació».

SITUACIÓ

El Muztagh Ata, amb els seus 7.546 metres, és un dels cims del massís del Kunlun i el seu nom significa *munta-*

*Aproximació al Muztagh Ata.
Foto: Vicenç Sánchez.*

MUNTANYES DEL MÓN

nya de gel en llengua uigur. Aquest massís, una de les principals serralades de la Terra, amb uns 2.000 km de llargada aproximadament, té la màxima altitud al mont Ulugh Muz, de 7.734 metres, i és una de les formacions muntanyoses menys conegudes.

El cim és situat en l'extrem oest d'aquest massís, una mica aïllat i fent de pont, junt amb el Kongur, entre les muntanyes d'aquest massís i les del Pamir, que ja són dins de l'URSS. Va ser conquerit per primera vegada per una expedició sino-soviètica l'any 1956, però, com quasi totes les muntanyes d'aquesta zona, va estar prohibit pel govern xinès, que no donava els permisos per a les ascensions a expedicions estrangeres, i no és fins l'any 1980 que aquest govern dóna permís per a vuit muntanyes en el seu territori, a part el Tibet, tres d'elles situades en aquesta regió de Xinjiang: el Kongur, el Kongur Tiube i el Muztagh Ata. Aquest mateix any, un grup americà

aconsegueix el primer descens amb esquís i a partir d'aquí comencen a anar-hi grups estrangers.

Ens trobem a la regió de Xinjiang, que és una de les cinc regions autònomes de la República Popular de la Xina, amb una extensió d'1.600.000 km² i una població que no arribava a 12.000.000 d'habitants a finals dels anys setanta. Aquesta regió s'estén entre el Tibet i l'Àsia central soviètica, és limitada al nord per les muntanyes de l'Altai i per les del massís del Kunlun al sud. Al centre s'aixeca la serralada del Tian Shan, amb cims de més de 5.000 metres, vorejada i recorreguda per la ruta de la seda. A cada banda s'obren dues grans conques, una d'elles al sud, ocupada pel desert de Takla Makan, que té uns 320.000 km², un dels més àrids de la Terra, amb menys de 50 mm anuals de pluja i on s'arriba a unes temperatures molt fredes.

La població és formada per diversos

*Sortint del camp I (5.670 m).
Foto: Vicenç Sánchez.*

grups ètnics, el més important dels quals són els uigurs, d'ascendència turca, que habiten els oasis i es dediquen principalment a l'agricultura, i els hans, que són els pròpiament xinesos de l'est; també són nombrosos els kirguisos, kazakhs, mongols i altres. Molts d'ells són pastors nòmades.

La indústria encara és escassa avui dia i és representada pel refinatge de petroli, la petita siderúrgia i la indústria tèxtil, que s'han desenvolupat en algunes ciutats, com Urumchi, que és la capital de la regió, i Qāshqār, que és la ciutat principal d'aquesta zona i que vam visitar després de l'ascensió. Qāshqār és una població cosmopolita amb

uns 160.000 habitants, la majoria dels quals són actualment musulmans. Hi ha diverses ètnies: uigurs, kazakhs, kirguisos, tadjiks i altres petites minories.

Aquesta ciutat, si bé ha estat tanca-da al món exterior durant unes quantes desenes d'anys, té un antic i llegendari passat de més de mil anys, perquè constituïa el nus principal d'aquesta zona d'Àsia en els diversos itineraris de la ruta de la seda que hi coincidien.

Encara avui dia té una gran activitat d'intercanvis de mercaderies de molts pobles, raó per la qual és un gran mercat, on destaca la diversitat de colors de les sedes en què es comercia, així com els de la infinitat d'articles que s'hi poden trobar, tot això en un gran oasi situat a les portes del desert de Takla Makan.

APROXIMACIÓ

Si fins fa poc només es podia viatjar a la Xina a través de Pequín i des d'aquí traslladar-se a altres zones, des que van obrir la frontera amb Pakistan es pot entrar a través d'aquest país pel Khunjerab Pass, que és un coll entre muntanyes situat a més de 4.500 m d'altitud i que dona accés a aquesta zona del sud-oest de la Xina.

Nosaltres vam escollir aquesta via. Des de Barcelona, amb avió, i fent escala a Copenhaguen arribarem a Islamabad, la capital actual del Pakistan. Aquí, amb un autobús llogat per a tot el grup i el corresponent bagatge, vam recórrer tota l'anomenada Karakoram Highway o gran ruta del Karakoram, perquè és la carretera que uneix el Pakistan amb la Xina i la més important del sud-oest d'Àsia.

Seguint tot el curs del riu Indus, va guanyant altura i creuant petits pobles, ja que tota l'activitat comercial té com a eix aquesta ruta, i anem deixant de banda les valls que porten als cims del Nanga Parbat i del K2, entre altres, amb més de 8.000 metres, fins a arribar a la frontera xinesa, un cop passat el Khunjerab Pass.

Aquí, ja en contacte amb membres de la CMA (Associació xinesa de la muntanya), a través de la qual es va sol·licitar el permís reglamentari, i amb vehicles seus, vam recórrer unes

extenses planures per sobre dels 3.000 metres, fins a arribar al peu del Muztagh Ata, on ens van descarregar tot l'equipatge. Des d'aquí l'aproximació al camp base és molt curta, ja que en menys d'una jornada s'hi arriba. Aquest itinerari que nosaltres vam fer a peu, tot el material el va fer amb camells, que són els animals més apropiats per al transport en aquesta zona.

ASCENSIÓ

Com que érem un grup molt nombrós, divuit en total, ens vam dividir i cada grupet es va muntar la seva estratègia per a fer l'ascensió, com ja havíem acordat abans de començar el viatge, i funcionà com a comunitat independent de les altres, si bé portàvem un material comú per a tot el grup, com aliments, material mèdic, gas i altres coses, que vam repartir equitativament al camp base.

Així, cada grup va escollir la seva manera de fer l'ascensió i, mentre uns portaven unes quantes tendes per deixar-les muntades als campaments, altres només en portàvem una, si bé al final i amb la idea que tots poguéssim pujar al cim, va haver-hi una gran col·laboració entre la majoria de la gent, fet que cal destacar en un grup tan nombrós a muntanya. Tot i que la majoria no ens coneixíem entre nosaltres vam aconseguir un bon esperit de col·laboració i convivència, no tan sols a la muntanya, sinó en general durant tota la resta del viatge.

Abans de relatar l'ascensió i de donar-ne detalls tècnics cal remarcar un fet que nosaltres anàvem constatant respecte a les altituds: els nostres altímetres i els d'una expedició austríaca que va coincidir amb nosaltres marcaven uns 300 m més baix, aproximadament que els mapes. Si bé en uns quants mapes consta l'altitud de 7.546 metres per al cim del Muztagh Ata, no passa el mateix amb la del Khunjerab Pass, que vam prendre com a referència, ja que varia segons els mapes; en un atlas de l'any 1925, hi figura aquest coll marcat amb 4.900 m; posteriorment sembla que aquesta medició s'ha rebaixat, però no es concreta, ja que es donen com a altitud d'aquest pas 4.600, 4.750 m i potser encara alguna

més. Així que, per aquest motiu, les altituds que es mencionen són les que vam prendre com a referència amb l'altitud oficial del cim.

El camp base és situat en un replà a 4.600 m, entre dues morrenes de dues geleres que baixen de la muntanya i al costat de l'aigua que baixa per un rierol procedent de la fusió d'aquestes geleres. En cas de mal temps, però, com que no fa sol, no es produeix la fusió i és possible que no baixi aigua, tal com vam poder constatar durant la nostra estada. De tota manera, aquest fenomen no dura gaire temps seguit, ja que aquesta zona de caràcter desèrtic té fama de bon temps durant els mesos de juliol i agost, cosa que no vam poder pas comprovar perquè, durant els vuit dies que vam estar a la muntanya, van ser ben pocs els dies de *grand beau*, i encara que no era un mal temps de condicions extremes, sí que eren freqüents petites nevades i grans formacions de núvols, que van dificultar la nostra ascensió, que es podia haver fet en menys dies.

Un cop instal·lat el camp base, constituït per dues grans tendes, l'una dormitori i l'altra cuina-menjador, amb un enllaç-relacions públiques, un cuiner i un ajudant, tot això contractat amb la CMA, fem diversos viatges fins on comença la neu, a uns 5.100 m, per transportar els esquís i el material. D'aquí, i ja amb les pells posades, pugem fins a un gran replà just al peu de una barrera de seracs, on instal·lem el camp I, a 5.670 m.

A partir d'aquí ve l'únic tram un xic compromès de tota l'ascensió, ja que s'ha de superar la barrera de seracs per un pas evident pel seu vessant esquerre, en sentit ascendent. És una zona d'esquerdes que pot resultar perillosa en cas de mal temps, a part que en aquest tram és on hi ha més pendent de tota l'ascensió, raó per la qual és molt recomanable senyalitzar aquest tros amb banderes o similars, igual que la resta de l'itinerari. Em sembla que és la millor precaució que es pot prendre en aquesta muntanya per les seves característiques, ja que són grans pendents de neu amb una inclinació suau, a excepció d'aquest tram, i en cas de mal temps o simple boira és un terreny molt perdedor, sense referències, com podria ser un esperó, una aresta o

petits cims determinats. D'altra banda, no té cap altra dificultat tècnica que aquesta que hem explicat i les habituals de moure's en aquestes altituds i de la corresponent manca d'aclimatació. El risc d'allaus és mínim, fora que es donin determinades circumstàncies excepcionals.

Cal dir que, a diferència del Nepal, on els portadors són ja una tradició, en aquesta regió de Xinjiang només està autoritzat el transport de càrregues per animals, de manera que si es vol tenir portadors, s'han de fer venir del Pakistan o de les regions del Nepal. Per això aquí ens ho vam haver d'anar pujant tot nosaltres mateixos, i carregar pes en aquesta altitud sí que és una tasca feixuga i desagradable, però que forma part d'aquest joc.

Del camp I i un cop passat aquest tram d'esquerdes es continua per un replà fins a un pendent i, un cop superat

aquest pendent, muntem el camp II, a 6.460 m, al qual ja havíem fet un viatge per portar material. Quatre de nosaltres muntem dues tendes al peu del pendent, una mica per sota del camp II, i aquí el mal temps ens reté a tots a dins de les tendes durant tres dies. Decidim baixar al camp base perquè les condicions de la majoria comencen a ser una mica precàries, a excepció de dues persones, que aguanten un dia més en una tenda per si canvia el temps, situats al lloc més baix del camp II, on sembla que el vent i el fred no es fan sentir tant per la configuració del terreny.

L'endemà, encara que fa vent, el cel és clar i els dos companys que resten sols al mig de la muntanya desmunten la tenda, i continuen pujant amb la casa a sobre i, aproximadament a 6.700 m, la tornen a plantar. Al mateix temps un grup surt del camp base cap al camp I.

Descens al camp II (6.460 m).

Foto: Vicenç Sánchez.

L'endemà passat el dia és esplèndid, però la temperatura és bastant baixa a causa del vent. Els dos primers surten amb l'esperança d'arribar al cim i l'aconsegueixen, l'altre grup puja al camp II i la resta de gent surt del camp base cap al camp I. Tothom està en moviment cap amunt.

El tros final és molt llarg i es fa interminable, perquè és bastant pla i no guanyes altitud fins després de recórrer una llarga distància. Gràcies a la situació isolada de la muntanya, el cim és un veritable mirador: al front tota la carena de l'Himàlaia, darrera nostre la

carena de l'Hindu Kush, amb el Tirich Mir, dins el territori de l'Afganistan, i el Pamir a l'URSS; a un costat les muntanyes del Karakorum i a l'altra banda el massís del Kongur.

El cim principal d'aquesta serralada, amb 7.719 m, que va ser la nostra veïna durant tota la nostra estada, només té una ascensió, realitzada per quatre membres d'una expedició britànica de caràcter científic-alpinística, el juliol de 1981, que mereixen una menció dins del panorama de l'alpinisme modern de dificultat, Chris Bonington, Alan Rouse, Joe Tasker i Peter Boardman, aquests dos últims, malauradament, desapareguts a l'aresta est-nord-est de l'Everest el 1982.

Un dia després, el segon grup fa el cim i baixa directament fins al camp base. L'endemà la resta del grup arriba també al cim. Un dia més tard ens trobem tots junts de nou al camp base, però abans de celebrar d'alguna manera el nostre èxit, un fet que també forma part d'aquesta història canvia aquest ànim d'eufòria: un membre del grup austríac fa dos dies que ha desaparegut amb el seu gos, un gran gos blanc i pelut d'aquests de neu, que portava quan pujaven sols del camp I al camp II. Passem quasi tota la nit fent deliberacions i l'endemà un grup de persones format per alguns de nosaltres i alguns austríacs surt cap a la zona de les esquerdes, on pensàvem que podia haver caigut; al migdia i per ràdio ens confirmen que, afortunadament, l'han pogut rescatar viu de dins d'una esquerda on havien caigut i que estan tots dos bé. Un segon grup surt del camp base amb una llitera improvisada, que després ni faríem servir, per donar suport a la gent que baixa. Finalment, i ara amb doble motiu, podem celebrar la nostra alegria amb un excel·lent sopar que ens han preparat com a comiat.

Encara restarem un dia més al camp base, acompanyats per una nevada que dóna un caire hivernal a tot el paratge, malgrat que estem en una zona desèrtica i a últims de juliol. Fins que arriben els camells, com a senyal que ja abandonem aquesta muntanya, que, si bé al principi d'aquest relat descrivia com una il·lusió, ara ja forma part del record.

L'estratègia d'ascensió que aquí hem

descriu, utilitzada per nosaltres d'acord amb unes circumstàncies determinades de desconexença del terreny, nombre de gent i altres, és simplement una de les moltes que es poden utilitzar. De fet, un grup internacional dirigit per francesos, l'any 1985, va necessitar quatre campaments d'altura, mentre que dos dels austríacs que van coincidir amb nosaltres van fer el cim sortint des del nostre camp I i arribant a dalt quasi de nit.

En aquesta aventura, hi van participar Pedro Nicolás, M. Ángel Puertas i Juan Martínez, de Madrid; Bernat Colom i Jordi Domingo, del Maresme; Lluís Ibáñez, de la Vall; Neus Vives i Montserrat Freixes, que amb aquesta ascensió han posat el seu gra de sorra en el desenvolupament de l'alpinisme femení a casa nostra i Toni Vives, Josep Pérez, Enric Ripoll, J. Carles Ferrero, Frederic Lanzaco, Antoni Robert, Carles Albesa, Lluís López, Francesc Albesa i Vicenç Sánchez, de Barcelona.

Tots els membres del grup, a excepció d'un que es va quedar a 200 m del cim per un petit problema de congelació en un peu, que no va tenir greus conseqüències, van assolir el cim durant els dies 26, 27 i 28 de juliol de 1989.

Per a qualsevol informació, us podeu dirigir als membres de l'expedició, sobretot als del Club Excursionista de Gràcia, que van ser els promo-

Cap al cim a 7.000 m; al fons el massís del Kongur. Foto: Vicenç Sánchez.

tors d'aquesta experiència i van tramitar el permís corresponent. Tanmateix, si voleu viatjar per aquesta regió de la Xina o per la resta del país, a més de les guies existents, podeu consultar la guia *China*, de la col·lecció «Rumbo a» de l'editorial Laertes, editada en castellà i escrita per Toni Vives, que va ser el cap de l'aventura, que conté la informació més actualitzada al respecte.

En el viatge de retorn, de Qāshqār al Pakistan i cap a casa, ens vam aturar a la vorera del llac Karakul i, contemplant tot el paisatge, recordo el que va escriure Chris Bonington des d'aquest mateix paratge en les seves expedicions per aquestes terres: «El dia era magnífic. Unes lleugeres trenes de núvols molt altes acariciaven el blau clar i profund del cel. Darrera meu, s'enfilava, alta i amb un fort pendent, l'àmplia muralla del Kongur Tiube, per l'altre costat la gran línia oberta que divideix les aigües de l'altiplà del Pamir; orgullós, dins de la seva esplendor solitària es dreçava el Muztagh Ata.»

Els misteris de l'illa de Pasqua

Ramon Pinto

Grup de moais amb els barrets vermells.
Foto: R. Pinto.

Ja sé que no podré afegir res de nou a les moltes coses que s'han escrit sobre la misteriosa illa de Pasqua, però sí que m'agradaria poder explicar quelcom de la meravellosa experiència que fou la nostra visita, ja que cada viatge crec que ha de ser una descoberta per part del viatger, perquè és l'única manera d'immergir-se dins del misteri de la terra visitada.

SITUACIÓ I UNA MICA D'HISTÒRIA

L'illa de Pasqua és una petita extensió de terra de 13 km d'ample per 22 de llarg, perduda en la vasta extensió de l'oceà Pacífic, a 3.000 km de la terra ferma més propera. Aquesta porció de terra sorgida d'una erupció volcànica, delimitada en tot el seu perímetre per uns penya-segats gratats, amb molt pocs espais per a desembarcar-hi, ja que quasi no hi ha platges, és situada al bell mig del mar, enfront d'un corrent que hauria pogut facilitar l'arribada dels seus primers hipotètics pobladors; però a fe que no se sap quins varen ser ni com hi arribaren, tot i que l'arqueòleg danès Thor Heyerdahl n'ha fet experiències i estudis exhaustius.

Els actuals habitants de l'illa no tenen res a veure amb aquells primers habitants de religió i costums encara desconeguts, que continuen essent un misteri per als arqueòlegs i estudiosos; el que sí és evident és que aquesta illa

ha sofert diverses invasions o immigracions que l'han colonitzada en part i han deixat vestigis del seu pas, però... qui eren i com hi arribaren, aquests primers homes?

El nom d'illa de Pasqua fou donat pel navegant holandès Roggeveen, que la va albirar el dia de Pasqua de l'any 1722 i en honor al dia tan assenyalat la va registrar amb aquest nom; en aquells temps, però, l'illa s'anomenava Te-Pito-O-Te-Henua, que volia dir «el llombrícol del món». Ara digueu com se'ls va acudir que precisament aquest trosset de roques enmig del mar podia ser el centre del món...

La tradició i el poc que es coneix ens parla en èpoques prehistòriques de l'arribada a aquesta illa d'un rei anomenat Hatu-Matua, procedent de la Polinèsia amb la seva gent (aquesta illa pertany geogràficament a la Polinèsia i políticament a Xile, ja que cap dels exploradors que la visitaren, entre ells els espanyols, no va reivindicar-ne la propietat en nom de la corona), doncs bé, aquest rei Hatu-Matua sembla que coneixia millor el treball de la pedra que no pas el de la fusta, potser perquè no en tenien..., el cas és que es varen dedicar a construir unes grans estàtues de forma humana d'una immensitat que avui ens deixen astorats només de veure-les.

No construïren temples ni palaus que ens mostrin la seva forma de vida, perquè segurament vivien a l'aire lliure i no necessaven aixopluc, sols ens

deixaren aquests gegants de pedra anomenats *moais*, instal·lats sobre unes llargues peanyes o *ahu*, sota les quals enterraven els seus morts. Són, doncs, representació dels esperits dels difunts o bé foren els guardians de les tombes?

Es creu que cap al segle XVI, es varen interrompre les construccions d'estàtues, s'entrà en un període de decadència i l'illa va quedar deserta, fins que, de sobte, es va reocupar i s'inicià un nou tipus d'escultura. Poc se sap del perquè d'aquest abandó i de com es va reorganitzar aquest segon període, que va aportar nous conceptes religiosos, com el de la veneració de l'home ocell i la construcció de poblats de cases semisubterrànies. Es varen esculpir multitud de relleus de figures humanes amb cap d'ocell i es feren cerimònies molt especials, com organitzar un concurs a veure qui trobava el primer ou en uns roquissars enmig del mar a uns 300 metres enfront de l'illa, on nien aquestes aus marines que ells anomenaven *manutara*, i l'afortunat restava com a rei durant un any entre els seus ciutadans si abans els taurons no se l'havien menjat en el camí de tornada.

Els qui també arribaren a l'illa foren els peruans, ja que s'han trobat construccions de parets fetes a l'estil inca, amb grans roques ajustades entre si fent fins i tot angles que segueixen perfectament l'altra pedra on aquesta s'assenta, a més d'alguna figura que podria recordar-nos la cultura de Tiahuanaco. Una mostra, la trobem en un emplaçament anomenat Tepeu, mig altar mig castell, construït de pedra tallada amb una absoluta regularitat. Aquests inques vingueren segurament des de la costa americana aprofitant el corrent i els vents que bufen en direcció a la Polinèsia (la *Kon-Tiki* amb la seva expedició científica va demostrar aquesta possibilitat). Però permeteu-me que també deixi una pregunta en l'aire: com sabien aquells homes que a 3.000 km de casa seva trobarien una illa que els podria acollir? Perquè fou certament molt arriscat llançar-se a ple Pacífic amb fràgils barques de boga carregades d'estris, dones i criatures.

EL VIATGE

Arribar a l'illa de Pasqua avui és molt fàcil gràcies a un aeroport que hi han construït els xilens (suposo que amb fins estratègics), i després de cinc hores de vol des de Santiago de Xile ens hi traslladem per disposar-nos a descobrir pel nostre compte què guarda encara aquesta illa de desconegut. Ens allotgem en un senzill hotel, l'Hanga Roa («badia gran» en l'idioma local) i després d'oblidar el cansament del viatge ens dirigim cap al poblat, on prenem el primer contacte amb els habitants, sense cap dificultat, ja que són comunicatius per naturalesa i parlen el castellà (Xile hi ha posat una escola primària). L'aire de misteri que hi cerquem encara no ens ha arribat; serà demà, quan comencem a veure els grans *moais*, que ens quedarem corpesos i ens semblarà que hem tornat enrera en el temps.

Em penso que no podré explicar amb quatre ratlles el que és un viatge a aquesta illa, s'ha de viure... Fins i tot diria que s'ha de ser un xic romàntic per a ficar-se a la pell d'aquells homes que varen viure una època de grans construccions per a comprendre

bé el que hi veurem. L'illa de Pasqua no es pot visitar de pressa, com qui visita un castell enrunat, s'ha de fer a poc a poc, deixant escolar el temps, gronxat pel vent que sempre hi bufa. Aquí no hi ha arbres, tot són grans planes i pujols coberts d'herba verda, flors i petits arbustos de guaiaba, aquesta fruita d'un gust molt especial, i, sobretot, les restes volcàniques negres, grises i vermelles, que donen una sensació d'irrealitat al paisatge de turons arrodonits, emmarcats pel blau intens de la mar.

EL VOLCÀ RANO-RARAKU

Emprenem una excursió cap al volcà Rano-Raraku, que és la pedrera d'on es varen treure aquestes grans estàtues de més de quinze metres d'alçada. N'hi ha moltíssimes d'abandonades pels voltants, unes encara enganxades a la pura tova volcànica, perquè les esculpien directament a la paret, ajudats per puntes de basalt i, un cop fetes, les buidaven pel dessota i pel darrera per desprendre-les i traslladar-les al seu emplaçament. Desenes de tones i milers de metres cúbics de roca es tallaren tant de la paret externa com de la interna de l'esmentat volcà per a la construcció de més de 600 estàtues que després eren portades al lloc de culte o veneració, moltes de les quals han quedat abandonades a mig camí.

Foren instal·lades d'esquena al mar, mirant cap a l'interior de la plaça cerimonial; no n'hi ha cap que fos emplaçada de cara a aquest immens Pacífic, com si tinguessin por d'enfrontar-s'hi, com si volguessin oblidar l'aventura de la travessia que els dugué fins aquí; però com hi foren traslladades és avui encara un misteri inexplicat. Quan Thor Heyerdahl ho va preguntar al batlle de l'illa aquest li va contestar: «Hi anaren caminant pel seu propi peu». Pot ser que hi hagués un misteri de levitació o una altra energia; fins i tot avui, amb els moderns mitjans de maquinària d'obres, fóra ben difícil moure aquestes masses de pedra.

Pujar al cim del volcà, que és una meravella de la naturalesa, i veure l'extensió de l'illa que grogueja en aquest temps de tardor, (som al mes

d'abril, però a l'hemisferi sud és la tardor), tota ella rodejada d'espadats de basalt negre, amb aquelles estàtues mig enterrades, dretes o inclinades, que ens esgarden amb una mirada buida, sense ulls, sorgint de la terra com talps esverats de veure gent nova després de segles de tranquil·litat, és una visió inesborrable.

Aquest Rano-Raraku no és gaire alt, té un cràter amplíssim ple d'aigua dolça, que aprofiten per a les necessitats de la població, és situat al mig d'una plana alta amb una pujada suau cap al cim. Sols pel cantó que dona al mar és més abrupte. Des d'aquesta talaia quedem força estona abstrets contemplant la natura i les parets d'on sortiren tants *moais*; ens en treu la impressió de sentir-nos vigilats: són els *moais* que es troben arreu, que no volen ésser molestats.

Les estàtues més grosses pesen 82 tones i eren coronades d'un barret rodó construït amb cendres petrificades de color vermell, que en pesen 30. Havia de ser un esforç realment seriós traslladar-los des d'una altra pedrera lluny del Rano-Raraku, la pedrera Puna-pau, i després muntar-los sobre el cap d'aquests gegants. Això ens fa meditar sobre les possibilitats que tenia aquella gent per a aconseguir l'èxit en aquesta empresa sobrehumana; un cop situades al seu lloc hi posaven uns ulls d'obsidiana per donar-los vida.

EL VOLCÀ RANO-KAO

Hi ha un altre volcà més gran i alt situat a l'extrem oriental de l'illa, el Rano-Kao, que és també un magnífic espectacle; tot l'interior del cràter és també ple d'aigua i de grans plantacions de boga, aquesta planta que amb tota seguretat importaren els peruans des del llac Titicaca i que els serví per a fer les seves barques, fidel demostració de l'arribada d'aquesta cultura megalítica que devia venir per uns mitjans ben arcaics tot traslladant aquesta espècie i la batata, que els serví d'aliment. És un cràter immens d'un color tirant a groc que contrasta amb el blau fosc de l'aigua i el verd de la boga, una veritable policromia que ens deixa

quasi sense esma per a reaccionar davant d'aquest panorama.

Just al costat del cim, enfront de l'oceà, hi ha el poblat d'Orongo, on es feien les cerimònies que reunien tota la comunitat durant l'espera d'aconseguir el primer ou de *manutara*, i és on veiem la gran quantitat de roques amb baixos relleus d'homes ocell i altres animals estranys; des d'aquí, i diuen que és l'únic lloc en el món, es pot veure amb tota claredat que la terra és rodona, ja que l'horitzó que es perd al lluny ens ho mostra ben clarament.

ALTRES RESTES D'UN PASSAT MISTERIÓS

Es poden visitar també molts d'altres emplaçaments arqueològics, i en tots es troba quelcom d'inexplicable; hi ha algunes coves que són antigues xemeneies volcàniques, on hi va haver ocupació humana en alguna d'aquestes èpoques que hem anomenat. En algunes s'hi han trobat pintures, d'altres han servit perquè els homes hi amaguessin els seus tresors, consistents en diverses escultures, animals i éssers mitològics que representaven els esperits dels difunts, per defensar-les de la rapinya en èpoques d'invasions o lluites; perquè, de lluites, n'hi varen haver, com la guerra entre els orelles llargues i els orelles curtes, que va delmar la població, abans o després de l'arribada dels inques peruans.

Són diverses les teories sobre aquestes lluites entre els primers i segons pobladors; els orelles llargues reberen aquest nom pel seu costum d'allargar-se els lòbuls de les orelles; els grans *moais* en són un fidel testimoni: tenen les orelles llargues. Els orelles curtes vingueren després i ambdós pobles visqueren en pau fins que els orelles curtes es cansaren de treballar pels orelles llargues en la construcció d'estàtues, llavors s'esdevingué una lluita que comportà l'extinció d'aquests darrers i l'abandó de la construcció de *moais*.

No és possible poder comprovar aquesta teoria de les poblacions antigues ni la seva veritable història; va morir ja qui sabia llegir l'escriptura rongo-rongo, original dels primers pobladors, la qual varen imprimir en una certa quantitat de

bastons i tauletes de fusta (és una escriptura jeroglífica molt divertida, perquè barregen animals entre els signes ideogràfics), i ens hem quedat amb la poca cosa que els arqueòlegs han pogut descobrir o inventar.

L'ILLA DE PASQUA AVUI

Avui tot ha canviat, la població actual viu en una estreta franja de la costa entorn de l'únic poblat, Hanga Roa, i es mantenen gràcies a la pesca d'excel·lents llagostes i bons peixos; la resta de l'illa és arrendada a uns pastors australians que hi porten les seves ovelles a pasturar, al temps que hi han plantat eucaliptus. Prou que se'n queixen aquesta pobra gent, però Xile el que vol és treure'n un bon profit eco-

Caps de moais sorgint de la terra.
Foto: R. Pinto.

nòmic. Tot el que aquí es pot trobar, tant de menjar com de beure, o fins i tot els *souvenirs*, prové del continent, i la gent ha de viure exclusivament del turisme, llogant cavalls o acompanyant els visitants amb cotxes tot terreny.

La veritable història de l'illa de Pasqua, que podria haver interessat a la humanitat, no la sabem del cert, ja ha passat la possibilitat d'assabentar-nos-en.

No ho sé, em sembla que no he aclarit res dels misteris que encara guarda aquesta illa, però, oi que ha estat bonic de parlar-ne?

XXXII Ral·li d'Alta Muntanya

Francesc Pagan i Rodríguez

Aquest itinerari no presentava cap dificultat tècnica ni tampoc una excessiva duresa, tal com varen manifestar diversos equips un cop acabat el ral·li, però va posar de manifest la bellesa d'unes de les valls menys freqüentades del nostre Pirineu.

EL REFUGI

Cal fer esment de l'encert de l'organització a utilitzar un dels equipaments del Centre, en aquest cas el refugi d'Amitges, com a final de la primera jornada del Ral·li, perquè així es promou l'ús d'aquestes instal·lacions que tan bon servei presten als excursionistes.

En el refugi els equips, després de fer servir les dutxes, varen gaudir del succulent sopar que van servir els guardes, excel·lent en qualitat i més que suficient per a ressuscitar un mort, i no cal dir-ho, més d'un dels esforços participants. A més, cal no oblidar que era vespre de revetlla i, com és habitual en aquests casos, el cava i la coca van circular a dojo.

Sens dubte un altre dels factors que han contribuït a l'èxit de la prova, i és

Són les set del matí del dissabte 23 de juny de 1990. Els qui han d'anar als controls marxen cap al seu lloc i es dona la sortida als equips des del km 162 de la carretera del port de la Bonaigua, a la cota 1.850. De nou una de les activitats del Centre ja rutlla. Ha començat el XXXII Ral·li d'Alta Muntanya.

L'ITINERARI

L'organització va escollir un itinerari a la comarca del Pallars Sobirà, a través de la vall de Gerber, les comes d'Amitges i de l'Abeller i la vall de Cabanes, dins del parc nacional d'Aiguestortes i de Sant Maurici i de la seva zona perifèrica de protecció, zones que dissortadament són notícia per les modificacions que les amenacen, modificacions que posen en perill les boniques contrades que han acollit enguany la nostra prova.

El recorregut bàsic del primer dia menava per la vall de Gerber al pic d'Amitges i al refugi del mateix nom (medalla de bronze), i es completava amb l'ascensió al tuc de Saboredo (medalla d'argent) i als puis de Gerber (medalla d'or).

El segon dia, des del refugi d'Amitges, es remuntava la coma de l'Abeller i, pel coll de Sant Maurici, se saltava a la vall de Cabanes, que aquells que competien per la medalla de bronze seguïen fins a la seva confluència amb la carretera al port de la Bonaigua. Els qui competien per la d'argent hagueren de pujar també al pic de Bassiero, i a aquest darrer i al Montsaliente els qui volien aconseguir medalla d'or.

Vista de la vall de Gerber des del pic d'Amitges. Foto: F. Pagan.

*L'equip més veterà recollint el seu trofeu.
Foto: F. X. Gregori.*

just reconèixer-ho, ha estat la professionalitat dels guardes i sobretot la seva simpatia, que van fer que l'estada en el refugi fos d'allò més agradable i que el bon ambient fos present en tot moment.

LES COL·LABORACIONS

És coneguda de sobres la dificultat d'organitzar aquest tipus de proves, així com les despeses econòmiques que comporten, i és per això que les firmes comercials que desinteressadament col·laboren amb nosaltres fent donació dels seus productes aporten un ajut de gran valor.

En aquest cas la generositat de les esmentades firmes va quedar patent en la quantitat i qualitat dels objectes que ens varen cedir i que van ser sortejats entre els participants.

LA CLOENDA

Després d'unes paraules del director de la prova, prengué la paraula el nostre president, tot fent referència a la preocupació que com a excursionistes tenim per la natura i, especialment en aquest moment, pel futur d'aquestes zones protegides per on havíem passat durant el transcurs de la prova. Tanmateix, va agrair l'assistència als nombrosos equips que hi havien participat i els va esperonar a participar-hi en properes edicions.

Acabat això, es va procedir a lliurar els guardons als diferents equips i després es van sortejar diversos obsequis entre els participants.

D'aquesta manera, entre l'alegria de molts i també entre algunes decepcions, va finalitzar el XXXII Ral·li d'Alta Muntanya, dues jornades de competició i convivència entre tots els que hi van prendre part.

CLASSIFICACIÓ DEL XXXII RAL·LI D'ALTA MUNTANYA

Medalla d'or

Romà Monter - Joan A. Barril	CM Sant Cugat	8 h 08'
Xavier Moll - Jaume Mestre	CEC	9 h 48'
Antonio Pardina - José Martín	Guardia Civil Montaña	
	Valle del Roncal	9 h 49'
Frank Van Herreweghe - Armand Jesus	CP Andorra	10 h 15'
Cesar O. Pedrocchi - Agustí Abenza	AE Muntanya	10 h 42'
Dolors Atanet - Pedro Martínez	CEC	11 h 12'
Jaume Boldú - Miquel Vaquer	CE Àliga - UEC	12 h 05'
Lídia Puig - Julià Casas	CE Badalona	12 h 11'
Josep E. Beas - José Luis Martínez	CEC	12 h 18'
David Ogaya - Romà Ogaya	UEC Horta	13 h 22'
Úrsula Willius - Marta Estrada	CEC	13 h 30'
Jordi Muñoz - Alicia González	CEC	13 h 30'
Josep Ros - Enric Riu	CP Andorra	13 h 41'
Erich Herbolzheimer-Kristian		
Herbolzheimer	CM Sant Cugat	14 h 11'
Francisco Serralvo - Joaquín Collado	Cia. Esq. Viella	14 h 12'

Medalla d'argent

Carles Roc - Josep M. Tey	CEC	8 h 49'
Manel Domènech - Marc Puigcerver	CEC	10 h 48'
Albert Pujol - Montserrat Martínez	CEC	11 h 11'
Carme Muzas - Valentí Servitja	CEC	11 h 13'
Xavier Batista - Ramon Sala	CEC-UE Sabadell	11 h 45'
Rogeli Pedró - Manuel Pérez	CEC	11 h 50'
Andreu Ogaya - Montserrat Iñorrigarro	UEC Horta	13 h 35'

Medalla de bronze

Àngel Pous - Josep Farrerons	CE Miralles	12 h 16'
	Tordera	
Josep Miró - Jaume Casas	CM Sant Cugat	12 h 22'

Campionats EUA de telemark de Beaver Creek

Francesc Herrera i Besoli

Aquesta és la prova més important per als corredors de telemark dels Estats Units. És una cursa d'eslàlom, en què dos corredors tenen la sortida al mateix temps, amb un recorregut en paral·lel. Per a fer més espectacular aquesta prova, hi ha un salt entremig.

L'organització Rocky Mountain Telemark Series va tenir la cortesia de convidar als campionats EUA de Beaver Creek els corredors de quinze països, que ja havien arribat una setmana abans dels campionats del món de telemark, que se celebrarien a Aspen (Buttermilk, 2, 3 i 4 de març de 1990).

El dia 23 de febrer, divendres, els corredors estaven concentrats per a fer les primeres proves eliminatòries. Eren 89 homes i 38 dones, que havien de fer dues mànegues d'eslàlom paral·lel, sortint alhora. El que feia millor temps passava a la prova següent. El dia 24,

dissabte, van continuar les proves eliminatòries i el dia 25, diumenge, quedaren els millors classificats: 32 homes i 16 dones.

Les finals tenien un gran interès, ja que la prova es feia sobre neu dura i, a mesura que s'anaven repetint les mànegues, es formaven esglaons al costat del pal d'eslàlom, sobre la línia de cursa, donant més dificultat a la prova. També hi havia un salt d'un metre entremig de les divuit portes. Els corredors donaven el millor de les seves possibilitats en aquestes condicions tan dures.

Aquest any, els guanyadors de la prova en la categoria d'homes han estat els noruecs per primer cop en la història d'onze anys de campionats als Estats Units; en la categoria de dones, les noruegues han quedat segones, i les americanes han guanyat.

Entre els americans i els noruecs hi ha una gran rivalitat en competició i en criteris sobre el que és i no és telemark. Els americans tenen unes idees més innovadores i progressistes, mentre que els noruecs es mantenen fidels a Sondre Norheim, virtuos del viratge telemark cap a l'any 1868, defensant la realització tradicional d'aquest viratge i posant limitacions als corredors a l'hora de personalitzar-se el material, com els tascons dins de les botes o les alces a les taloneres.

Recordem que Sondre Norheim és considerat el pare de la tècnica noruega. Cap al 1800 va desenrotllar el viratge telemark en els pendents del voltant de la seva ciutat de Morgedal, a la regió de Telemark (Noruega). Sondre Norheim va introduir el telemark en el món de l'esquí en la competició de salts d'Oslo, el 1868, quan va fer un respectable salt d'uns vint-i-cinc metres amb un graciós viratge telemark a la recepció per a parar.

Actualment el telemark no és reconegut per la FIS (Federació Internacional d'Esquí), però està en estudi la seva inclusió als propers jocs olímpics d'hivern.

NORMES INTERNACIONALS

Les normes internacionals revisades a Aspen (Colorado), en el IV Congrés Internacional de Telemark, el 27 de febrer de 1990, consideren un viratge telemark quan es reuneixen els tres punts següents:

1. L'esquí interior segueix l'esquí exterior que va primer en el viratge, fins a l'extensió. Hi ha d'haver, com a mínim, una bota de separació entre el peu que va al davant i el peu del darrera.

2. El taló del peu que va darrera està aixecat de l'esquí.

3. En el moment que el peu que és al darrera comença a moure's cap endavant, s'ha de moure contínuament sense vacil·lar fins a quedar completament davant de l'altre peu.

A. Les portes d'eslàlom, s'han de passar degudament, com indica la seva col·locació. El corredor ha passat la porta correctament si compleix els tres punts esmentats abans.

Eslàlom paral·lel telemark

Classificació dones

104	Debbie Rounds	EUA (equip nacional)	1a.
110	Vivianne Raggan	Noruega	2a.
101	Beth Long	Crested Butte, CO.	3a.
103	Diane Currey	EUA (equip nacional)	4a.

Classificació homes

1	Hans Gunleiksrud	Noruega	1r.
19	Vidar Beisvag	Noruega	2n.
7	Harry Hamill	EUA (equip nacional)	3r.
5	Drew Matteson	EUA (equip nacional)	4t.

B. El corredor escull on fa el viratge telemark en relació amb el pal interior de la porta.

C. El corredor que no passa en viratge telemark correctament tindrà un segon de penalització en el temps total de la prova.

D. Els impulsos d'acceleració, com el pas de patinador, són vàlids, mentre es compleixin els tres punts esmentats.

Si un corredor perd un esquí, se li permet posar-se'l i continuar, sempre que no perjudiqui el corredor següent. També pot continuar amb un esquí, i serà penalitzat amb un segon a cada porta que passi amb un sol esquí.

Si la cursa té un salt, el corredor que no salti la distància mínima tindrà un segon de penalització. I un segon més si no fa la recepció del salt en telemark.

El corredor que passi un altre corredor sempre té preferència. El més ràpid ha d'avisar el més lent i aquest l'ha de deixar passar.

El control ha d'evitar problemes en la cursa, pot desqualificar un corredor que no passi degudament per les portes i també pot determinar si un corredor té dret a repetir la cursa.

Per a més informació sobre el tema, vegeu MUNTANYA 1984, núms. 731 i 732, «Bibliografia»; núm. 733, «Introducció al telemark», de Jacint Verdager. *Desnivel* 1989, núm. 50, «Esquí de telemark», de Jacint Verdager.

A dalt, el recorregut en paral·lel.
Foto: F. Herrera.

Al mig, salt entremig de la prova.
Foto: F. Herrera.

A baix, Whitney Thurlow en un dinàmic telemark. Foto: F. Herrera.

Una excursió tronada o com no ha de ser una excursió sense vocals

Grup de jovent

El primer cap de setmana de juliol alguns nois del grup de jovent decidírem de fer una excursió forta, de preparació per als Alps. Vam triar la travessa de la Molina a Núria. Durant l'excursió ens succeïren coses d'aquelles «típiques», que sempre passen, però que, per la seva «abundant abundància», donaren com a resultat una excursió «atípica» i poc exemplar.

El lloc de reunió era l'estació de Sants. Allí ens vam trobar amb l'usual retard d'algú... Finalment, anàrem a comprar els bitllets, però el que va passar és que fou massa al final, ja que entre les immenses cues i les minses taquilles obertes vam haver de pujar al tren —que arribà bé d'hora (increïble!!)— sense bitllet. Per sort, el revisor era força amable i no ens multà.

En arribar a la Molina, després d'allò de:

—Va, treu-lo!

—No, no el vaig trobar... Que no l'has dut, tu?

—No!! Em pensava que el duries tu...

Després d'això, haguérem de comprar el mapa; i ens vam passar tres quarts d'hora, amb brúixoles (en plural) i mapa, discutint i mirant d'esbrinar per on havíem de començar l'excursió. Aleshores algú tingué la brillant idea de preguntar-ho en aquella adrogueria; la dona ens indicà el camí, que coincidí, casualment, amb el que tothom havia estat dient. També ens avisà que tinguéssim prudència amb uns braus molt ferotges que acabaven

de portar i que eren, precisament, per allà on havíem de passar.

Vam començar a caminar, i al cap de cinc minuts, entre els braus que ningú no acabava de veure i tot plegat, ens adonàrem que no havíem pensat en l'aigua (altra feina havíem tingut, tots!!).

Com que no volíem continuar per la carretera, vam anar camps a través i ens trobàrem immersos en una espècie de selva que, a la Molina, ni buscant no la trobes. Finalment, acompanyats de la suor i la set, arribàrem a la Collada. Després d'un petit esmorzar i una gran beguda general d'aigua i d'un ompliment de cantimplors (els qui en teníem), vam continuar l'excursió, aquest cop junt amb els trons llunyans i els ramats de vaques, on no vèiem cap d'aquells braus que ens havien dit.

Els trons cada cop eren més forts i, com ja es veia a venir, començà a ploure. Vam parlamentar i decidírem de plantar la tenda (que per pura casualitat un de nosaltres portava per si algú passava molt de fred durant la nit). Un del grup, en desacord amb aquesta resolució, digué que ell marxava cap a Núria, on dormiria en arribar. La resta, poc o gens preocupats, vam parlar la tenda sota un arbre amb una rapidesa realment sorprenent. Quan ja la teníem parada, el membre del grup que ens havia abandonat tornà, per compassió, segons va dir...

Aleshores parà de ploure i en sortir de la tenda, ens vam adonar que l'ha-

viem plantada al costat d'un gran formiguer i que l'arbre, que ens havia de protegir del vent, el que feia era continuar mullant-nos la tenda. Vam dinar una mica enllà per tal de despistar les formigues, ens acabàrem l'aigua que ens quedava i quan ja érem a les postres tornà a ploure. Abans d'entrar a la tenda férem dos canalons per a desviar l'aigua, tot fent forat amb pedres i pals, que despertaren el nostre esperit d'homes prehistòrics i ens feren venir ganes d'entrar a la «caverna» per poder fer pintures rupestres a les parets.

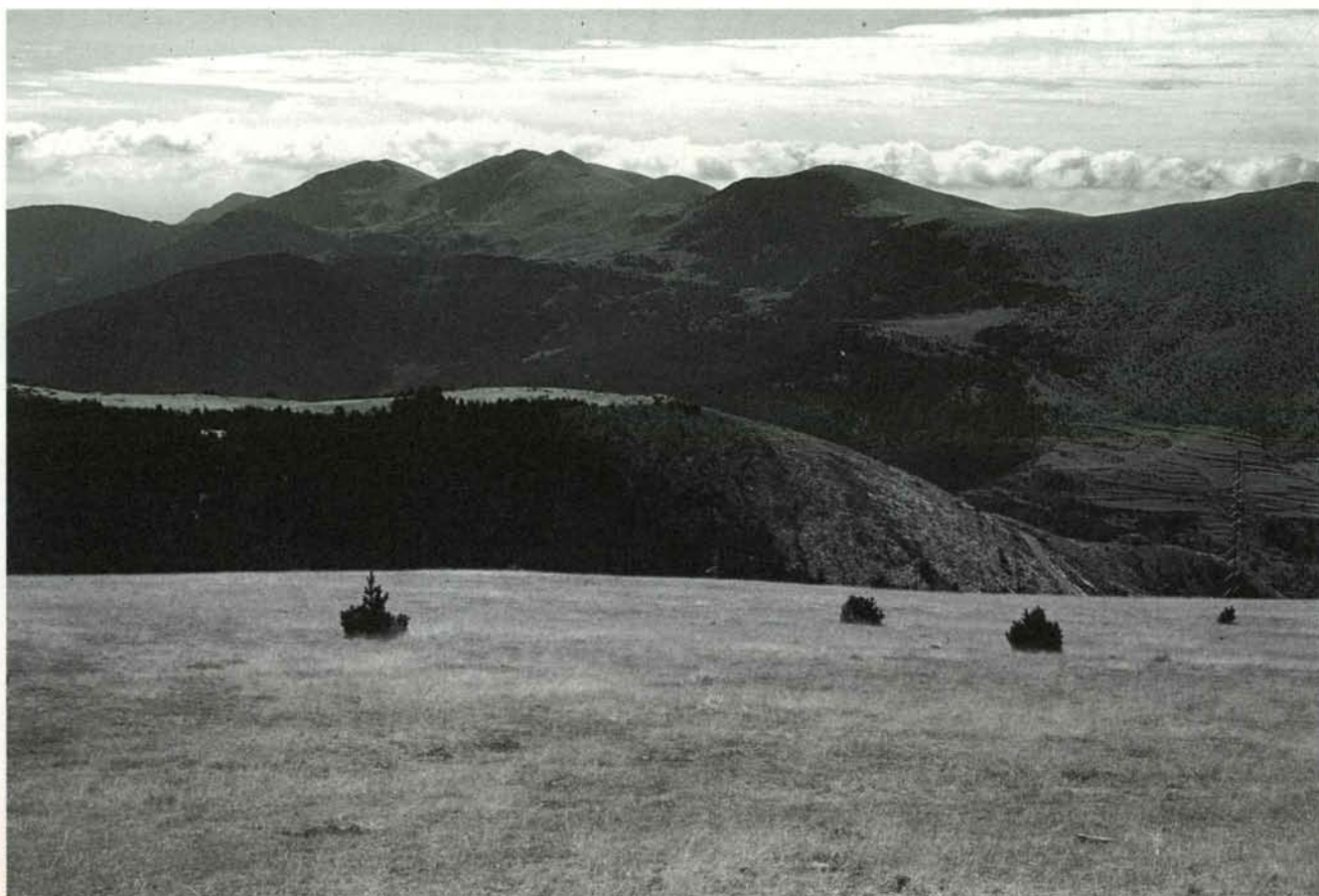
Els nou que érem vam entrar a la tenda (de quatre places), descalços, i, entre la ferum, ens posàrem a pensar què podríem fer durant les divuit hores que ens esperaven allà dins. Al cap d'una estona, però, va parar de ploure; desmuntàrem la tenda i, decebuts perquè la pluja no havia omplert les cantimplors, que havíem deixat obertes, continuàrem caminant.

Un de nosaltres perdé la capelina i tornà enrera. La resta l'anaren esperant per grupets. Quan ens vam retrobar (sort!) començava a fosquejar i com que encara no hem après a fer sopes sense aigua, un parell de nosaltres anaren «carregats» de cantimplors a buscar-ne, mentre la resta paràvem la tenda i fèiem una paret de pedres per a arrecerar-nos. Durant la llarga espera de l'aigua tots vam anar confessant que portàvem suc i llaunes, que havíem estat guardant secretament per si de cas...

Finalment, després de fer-nos patir, arribà l'aigua; vam fer les sopes i decidírem qui faria bivac (que tothom ho volia) i qui no en faria. I entre somnis de rius desbordats i de lluites amb braus ferotges passàrem la nit...

I a la matinada el primer inconvenient: el vent; un vent gelat que fins i tot et glaçava els pensaments. Sense esmorzar, començàrem a caminar entre les ràfegues huracanades, que s'emportaren el preuat mapa. Pujàrem al Puigmal, on a causa del fred vam establir un nou rècord de temps mínim de permanència. A la baixada, esmorzàrem a prop del pluviòmetre.

Arribats a Núria, mentre preniem el sol, vam discutir sobre les desavinences del grup, ja que ens acusaren de masclistes, perquè esperàvem les noies

i, a sobre, els portàvem les motxilles (?). Finalment, però, semblà que ens reconciliàvem i vam anar a banyar-nos al riu.

Cap a mitja tarda agafàrem el cremallera. Per cert, el mateix membre del grup que la vigília s'havia distingit plantant-nos, ho repetí no volent acceptar els diners que li deixàvem per a agafar el carrilet, però, a l'últim, per compassió i comprensió, els acceptà (gràcies, membre!!).

Un cop al tren (que no acabàrem de pagar), una de les noies, la que més ens havia defensat (a nosaltres, els nois) en la «discussió» anterior, mentre les altres estaven atrafegades explicant-se les seves coses, vingué a xerrar amb nosaltres i començà així:

—Jo sóc neutra —(Ella volia dir que era neutral).

—Ph 7!! —la tallàrem instantàniament tres dels quatre nois que l'escoltàvem, fent que finalment també ella s'empipés amb nosaltres.

I aquí s'acabà l'excursió. Com po-

Encara que cap dels excursionistes no va dur la màquina de fotografiar, els arxius ens han resolt la situació. La fotografia ens mostra els rasos, entre la collada de Toses i la creu de Meians, que recorregueren els nostres esforços excursionistes.
Foto: J. Nuet i Badia.

deu veure, cada una de les coses que ens van passar —l'aigua, els bous, els bitllets...— per separat són força típiques i passen sovint, però amb totes juntes, i tenint en compte que no venien vocals i que ningú no sabia el camí, el resultat és... inoblidable!!, malgrat que no hi hagi cap testimoni material (tret dels bitllets del tren) que t'ho pugui recordar; i és que cap dels nou que hi anàrem no va dur la màquina fotogràfica; típic...

Intervenció No 21590
Tren núm. A6
Núm. Viatgers 10

la Generalitat
Núria

nent en Ruta

es-Enllaç
ibes-Vila
Rialp
Queralbs
Núria

De A

Bitllet senzill
50%
Anada i Tornada
Familia nombrosa
Ferroviaris

TOTAL Ptes. 7.650
I.V.A. Inclòs - Inclòs P.A.O.V.

Die 2 d'Juny

Jordi de Sicart i Llopis

Colla Sicart

El 22 de maig de 1990, als setanta-un anys d'edat i després de trenta-set anys de vida religiosa, morí el nostre ex-soci a Cochabamba (Bolívia), on era sacerdot missioner de la Companyia de Jesús.

Maig de 1972. Rebuda de Jordi de Sicart (primer a l'esquerra) a ca n'Ysamat de Viladrau.

L'HOME I EL MUNTANYENC

En Jordi era el fill petit d'Isidre Maria de Sicart, i fou educat dintre l'ambient humanista i religiós de la família. El seu aspecte, potser fràgil, amagava una gran fortalesa física i sobretot moral, que captivava tothom que el coneixia.

Ingressà al nostre Centre el 9 de febrer de 1945 i tot seguit es distingí en la pràctica de l'alta muntanya al Pirineu i al Pedraforca, i com a esquiador

de pista i de muntanya. Dintre del CADE féu moltes escalades a Montserrat, en aquella època de grans conquestes.

Recordem que el 16 de febrer de 1947, amb motiu de l'ofrena d'un nou altar a la Mare de Déu de Montserrat, prevista per al 23 de març d'aquell any, hi hagué una mobilització perquè tothom pogués aportar una pedra de les agulles montserratines.

La pedra del Cavall Bernat fou sol·licitada per catorze cordades, per la qual cosa calgué fer un sorteig, i la sort correspongué al CADE i a la cordada formada per Jaume Cañellas, Josep Ponte, Antoni Puigcarbó i Jordi de Sicart.

Sempre era un bon company i el primer a ajudar els altres, sense defugir esforç i esperit d'aventura.

Dintre del Centre, havia format part de l'equip que endegà el 1948 el *Boletín de la Sección de Montaña y CADE*, inici de la suplència forçosa del *Butlletí del Centre*.

Durant l'any sant o jubilar de 1950 féu la gran excursió a peu de Barcelona a Roma, però com a pelegrí mendicant, que durà trenta-set dies i durant la qual sofrí veritables penalitats.

El 12 d'agost de 1951 era beneïda la creu al cim de l'Aneto, que havia

estat transportada penosament en peces des de la Renclusa, per Jordi de Sicart i molts altres pirineïstes. El qui aleshores era president del Centre, Lluís de Quadras, promotor d'aquesta obra en ocasió de l'any sant de 1950, nomenà en Sicart consiliari del grup que la portà a terme.

UNA OPCIÓ RADICAL

Josep M. Villalba i Escay, en un emotiu article que recomanem rellegir, titulat *Renunciació* (vegeu MUNTANYA, octubre 1984, pàg. 204), ens diu que la nit del 15 d'agost de 1952, a la jaça dels Prats, sota la paret N del Pedraforca, i a l'entorn de la foguera, tenia al seu costat un escalador de cognom aristocràtic, que era jove, ric, de carrera brillant i amb una excel·lent reputació, que els digué: «Que-deu-vos un moment encara, amics, i acompanyeu-me, us ho prego! Necessito la vostra companyia, perquè, aquesta nit, és el meu comiat de la muntanya, especialment d'aquesta muntanya!»

I aleshores, amb senzillesa aclaparadora, arribà l'explicació.

En plena glòria de joventut, salut i poder, un home s'acomiajava del món

i del que ell i nosaltres més estimàvem del món material: la muntanya».

Perquè, ordenat sacerdot uns quants dies abans, s'embarcava, a Barcelona, quaranta-vuit hores més tard, cap a l'Amèrica del Sud, a l'Alt Amaçones, com a missioner.

BOLÍVIA, UNA NOVA PÀTRIA

A Bolívia, a la muntanya de Potosí, treballà cinc anys com a missioner-obrer a les mines d'estany i coure d'Uncía i al llarg dels anys, a la missió de San Lorenzo de Mojos, nom dels indígenes d'aquell sector de l'alta conca amaçònica de Bolívia.

A l'abril de 1972 vingué a Barcelona i, fou l'ocasió d'un feliç i cordial retrobament entre amics i companys seus, que des d'aquell moment férem una pinya o colla Sicart, per fer plegats excursions, recordant-lo a ell i recordant la nostra vella amistat.

El març de 1986 en Sicart tornà, malalt, a Barcelona, però, recuperat momentàniament de la seva malaltia cardíaca, retornà a Bolívia sense fer cas dels consells dels metges i dels seus superiors.

La seva nova pàtria, Bolívia, i els *mojos* li havien guanyat el cor, i a ells

Malgrat la pluja, pujàrem al Matagalls. Sicart, al centre, porta el típic casquet de llana bolivià.

dedicava el seu amor.

Nosaltres, admirant la seva valentia, pressentíem que no el tornàrem a veure en vida en aquest món, tal com ell de ben segur sabia, perquè, abans de marxar, ens féu entrega de la seva insígnia com a membre del CADE, la qual, des de llavors, figura a la vitrina d'objectes preuats del Centre.

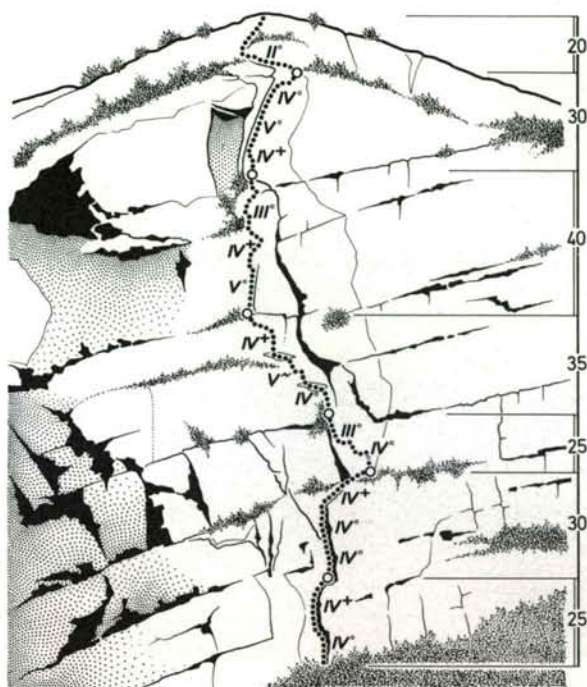
EL SEU RECORD I EL SEU EXEMPLE

Sicart, segons un il·lustre membre del CADE, no va ser potser l'escalador més bo, però sí el més heroic.

Donem gràcies a Déu per haver-nos permès ser amics i companys d'un home de gran personalitat espiritual, com Jordi de Sicart.

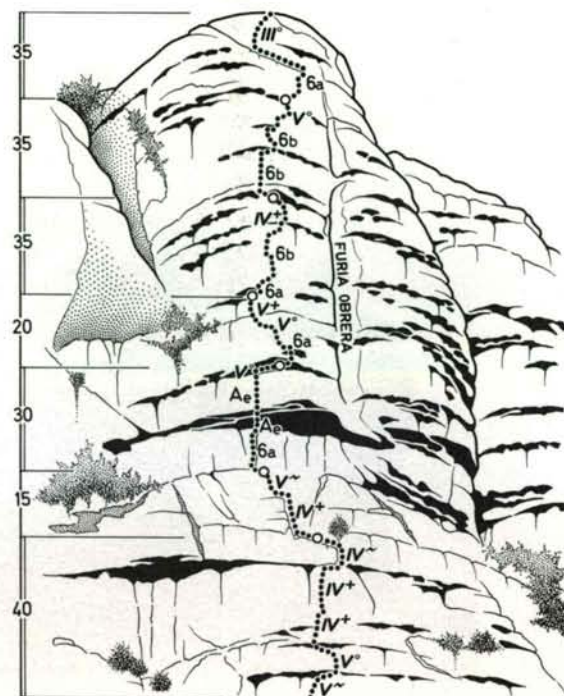
Al costat de la seva germana Maria Isidra i dels germans, els barons de Salillas, vivim joiosos el seu record i el seu exemple d'humilitat i d'amor a Déu i als homes.

VIES D'ESCALADA

PORTS DE BESEIT (salt del Barber)

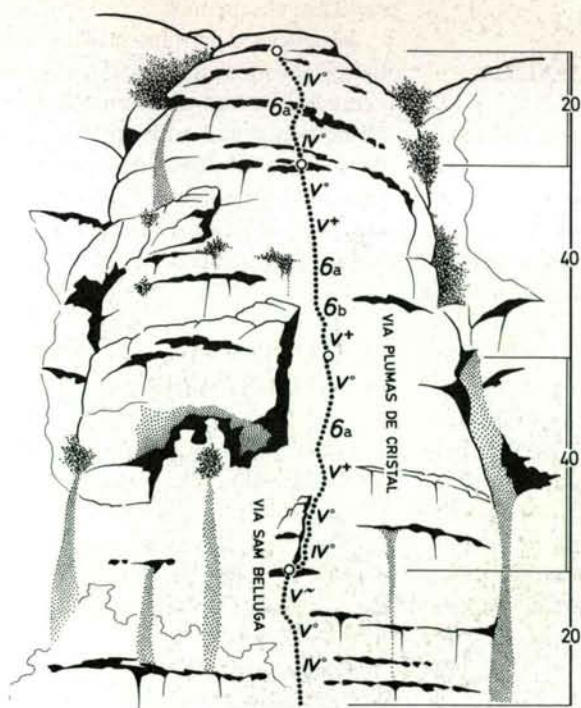
Via «Guayaya» (200 m, MD), 1ª asc.: 27-XII-85,
per Cosin i J. Masana.

PORTS DE BESEIT (mola dels Biernets)

Via «Denominació d'origen» (200 m, ED), 1ª asc.: 6-V-90,
per Toni Galvan, Jenny Lafarga, Jan Solé, Josep Lluís,
Marc Arbós i Pep Forés.

PORTS DE BESEIT (moles del Don)

Via «Anarcoma» (120 m, ED), 1ª asc.: 22-X-89,
per Pepe, Carlos, Carlos i Raul.

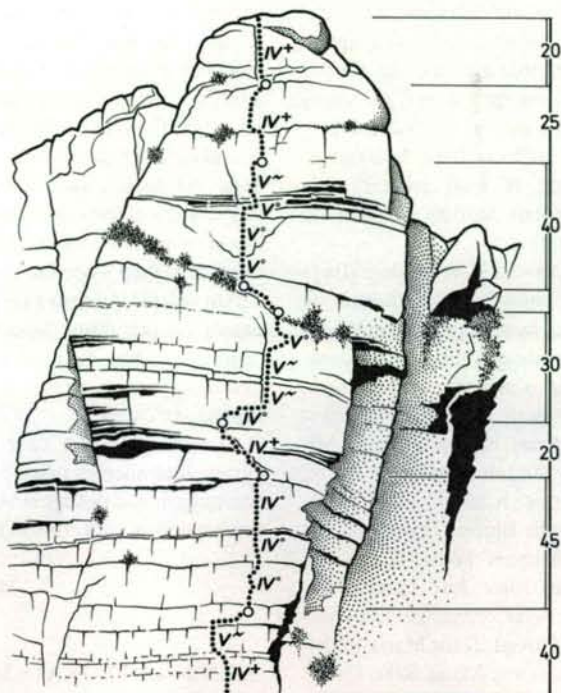
PORTS DE BESEIT (roca Dreta)

Via «Tralalaika» (180 m, MD sup.), 1ª asc.: 14-V-89,
per Toni Paz, Gabriel Gutiérrez, Rafel Rovira i Ramon Benet.

VIES D'ESCALADA

MONTSEC D'ARES (Puntals d'Àger)

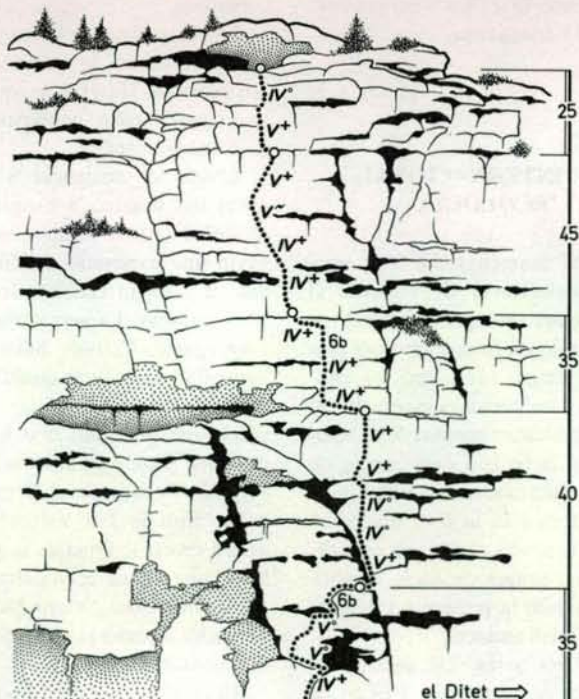
Via «Pacatràs» (220 m, MD), 1ª asc.: 3-VII-88,
per Anton Fontdevila i Remi Brescó.

MONTSEC D'ARES (Puntals d'Àger)

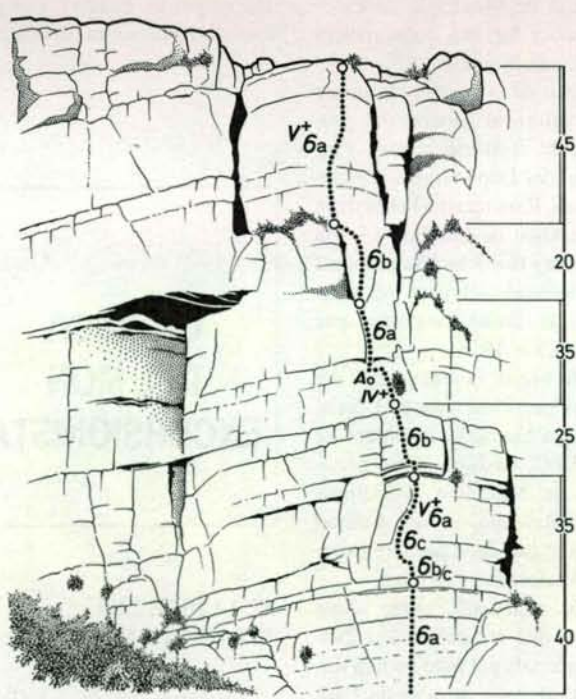
Via «Ocells de Nylon» (200 m, MD), 1ª asc.: 25-II-90,
per Anton Fontdevila i Remi Brescó.

SERRAT D'ODÈN (paret de Canalda)

Via «Kobolds» (200 m, ED inf.), 1ª asc.: 31-III-90,
per Ricard Darder i Manolo Vílchez.

MONT-REBEI (paret de Catalunya)

Via «Torrades amb all» (200 m, ED), 1ª asc.: 4-III-90,
per Roger Besora, Víctor Domènech i Joan Campanya.

CRÒNICA DEL CENTRE

RODA DE PREMSA SOBRE EL PARC NACIONAL D'AIGÜESTORTES I DE SANT MAURICI

El dia 21 de juny, el món excursionista, agrupat a l'entorn del Centre Excursionista de Catalunya, de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, de Mountain Wilderness de Catalunya i de DEPANA, convocà una roda de premsa a la nostra entitat per expressar la preocupació per la reducció de l'àrea perifèrica del parc nacional d'Aigüestortes i de Sant Maurici. També la Federació de Municipis de Catalunya va fer una comunicació en el mateix sentit.

Fruit de la reunió, tenim ara una valoració general del projecte de reducció segons l'informe del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya i una defensa i fins i tot una proposta d'ampliació del parc nacional fins als límits proposats per Icona l'any 1978.

Hi hagué intervencions del nostre president, Josep M. Sala, de Joan Garrigós, president de la FEEC, de Jordi Pons, president de Mountain Wilderness de Catalunya, i de Conrad Blanch, cap de la primera expedició catalana a l'Everest.

Es manifestà, entre altres coses, que els pobles del Pirineu afectats pel parc no han tingut la deguda atenció de l'administració durant molts anys i que ara pretenen una turistització «salvatge» a base de xalets, hotels, pistes d'esquí, amb des-

trucció de bosc, etc., quan el que necessiten és un desenvolupament estudiat sense ferir el paisatge, cosa que provocaria un retrocés de visitants qualificats, com ja s'experimenta avui al nostre litoral, degradat per tota mena d'estralls i per la proliferació de gratacels que formen una barrera entre el mar i el meravellós paisatge de l'interior.

Sembla que les raons donades per l'administració no convencen ni justifiquen la rectificació de la zona perifèrica. Per a evitar tota mena de danys seria convenient que en el patronat del Parc hi hagués representada la gran família excursionista, tant més que foren els excursionistes els pioners a divulgar les meravelles d'aquesta contrada pirinenca.

L'Informe sobre el Projecte de Llei de reducció dels límits de la zona perifèrica de protecció del parc es va presentar al Parlament de Catalunya el 24 de maig i consta de 28 pàgines, fa una valoració per sectors i acaba amb una justificació de la proposta segons la Carta Europea d'Ordenació del Territori; és il·lustrat amb fotografies i dos mapes de la zona, i es pot consultar a la nostra biblioteca.

M. M.

CRÒNICA DEL MÓN EXCURSIONISTA

EL LLIBRE *LOS TRESMILES DEL PIRINEO*

El passat dia 21 d'abril de 1990 es reuniren al santuari de Goient (vall de Benasc), invitats per Joan Buyse, una bona part dels col·laboradors france-

sos i espanyols del llibre que comentem.

Buyse, com a promotor i coordinador d'aquest llibre-catàleg, va ser l'amfitrió d'aquesta fraternal estada en un simpàtic dinar per a fer un canvi d'impressions de l'edició feta per Martínez-Roca, de Barcelona, de la qual rebérem uns exemplars acabats de sortir de la impremta.

A la secció de bibliografia ja s'ha comentat degudament el llibre i la seva presentació, però aquí sols ens plau donar constància d'aquesta reunió que a l'entorn de Buyse i la seva muller, Anna, aplegà els amics Michel Angulo, Jacques Joffre, Maurice Jeannel, Luis Alejo, Gerardo Bielsa, Juan Mari Feliu, Marcos Feliu, Pere Giró, Agustí Jolis, José Ignacio López, Fèlix Masachs, José Manuel Ortega, Jesús Maria Rodríguez, Josep Maria Sala, Carlos Sains, Maria Antònia Simó i altres persones i representants d'algunes entitats que s'adheriren a aquest acte tan entranyable.

Una trobada hispano-francesa de pirineïstes per a celebrar l'aparició d'un llibre que s'ha fet amb la millor bona voluntat i tot l'entusiasme.

A. J. F.

DIA INTERNACIONAL DE L'ECOLOGIA

El diumenge dia 3 de juny va celebrar-se el IV Aplec al santuari ecològic del castell de Gallifa, on foren convidats preferentment els grups, les entitats i les persones especialment sensibles als encants de la natura, a la bellesa dels camps, de les muntanyes, dels rius i de la vida en tota la seva diversitat. De la nostra entitat van assistir-hi un grupet de socis identificats amb la protecció i defensa del medi ambient.

Dels actes, cal destacar el repic de campanes, l'Elogi de la natura, a càrrec de Miquel Coll i Alemany, la lectura del Compromís per a la Terra, la pregària sobre el món, dirigida

per Mn. Josep Dalmau, el cant dels goigs a la Mare de Déu de l'Ecologia, la presentació de l'opuscle *La nació pura* davant la font de Sant Galderic, la plantada d'un ametller dedicat a Enric Massó i d'un desmai en record de Felip Peña, les Sardanes, el dinar de picnic a l'esplanada del recinte del santuari, l'aviada de coloms missatgers, l'enlairament de globus i l'hora dels adéus com a comiat.

Un dia ple d'acció i de germanor en pro d'una fidelitat i estima a l'obra de la creació, que desitgem inalterable o millorada si s'escau.

És un aplec que cada any agrupa més adeptes i això és un bon auguri, que desitgem sincerament que es vagi consolidant.

M. M.

XXIX JOCS FLORALS DE MUNTANYA

Com cada any, l'Agrupació Excursionista Icària va portar a terme els seus populars Jocs Florals de Muntanya i escollí per a aquesta edició el diumenge 17 de juny i el castell d'Escornalbou.

La junta directiva va confiar la representació de l'entitat al seu secretari, Hilari Sanz, que a la vegada anava acompanyat d'aquest cronista.

L'acte va començar a les dotze del migdia, a l'església canònica de Sant Miquel, on hi havia una exposició de dibuixos de l'artista escultor Josep M. Subirachs. La secretària de l'Agrupació, Conxita Julià, va llegir l'acta del jurat qualificador, on es donà a conèixer que s'hi havien presentat 75 treballs repartits entre els cinc temes exigits. A continuació el guardonat amb la flor natural va anar a cercar la reina de la gaia festa, que anava acompanyada del mantenidor, Antoni Sala i Cornadó, i quatre parelles a tall de dames d'honor.

El president va obrir l'acte i el mantenidor dissertà sobre l'escalador lleidatà Joan-Enric Farreny, prou conegut del món excursionista i que ens va dei-

jar quan vivia amb més intensitat. En féu una semblança i un recordatori tot descrivint els paisatges que ell va saber-nos evocar: camins de nit, glaç i dificultats, cordades..., i el llibre *Del Bruc a l'extraplom*, escrit amb senzillesa i claredat, reflex perfecte de la seva manera de ser i de la clara visió que tenia de l'alpinisme. El mantenidor va voler recordar també el recentment desaparegut directiu de l'Agrupació i ànima dels Jocs Florals, Ferran Borrego.

Tots els guardonats llegiren els seus treballs, incloent-hi el tema especial d'aquest any i que tindrà continuació, distingit amb el nom de Premi Especial Ferran Borrego, que va guanyar Alicia Tello.

Tothom fou obsequiat amb un opuscle, on figuren totes les poesies guanyadores i el veredict del jurat.

Varen presidir la festa el jurat qualificador, que ocupava una taula a la dreta de la reina, i les autoritats, que restaven en una taula a l'esquerra.

Al claustre mirador del que fou convent franciscà, va haver-hi un refrigeri, així com una visita facultativa al castell. Després, va tenir lloc el dinar de germanor al santuari de la Mare de Déu de la Roca de Montroig del Camp.

Cal destacar, d'aquests Jocs Florals de Muntanya, l'alt nivell literari dels treballs que s'hi presenten i la bona organització. No podem oblidar la constància del públic assistent, tan acollidor, que fa que hom s'hi trobi com a casa, en un caliu agradablement familiar.

M. M.

HOMENATGE A JOSEP M. GARRUT

El dissabte dia 16 de juny tingué lloc a la sala romànica del Museu d'Història de la Ciutat l'homenatge que els components de l'associació Amics de Barcelona Històrica i Monumental tributaren al seu president, Josep M. Garrut, que ocu-

pa aquesta presidència des de fa més de trenta anys.

En el transcurs d'aquest temps ha dedicat moltes hores a conduir visites culturals, donar conferències i organitzar actes sempre interessants.

Els Amics de Barcelona Històrica i Monumental ofrenaren al nostre consoci i president de la Secció de Ciències i Arts una medalla d'or de gran mèrit artístic amb el seu retrat cisel·lat.

Desitgem al nostre bon amic Josep M. Garrut que per molts anys pugui continuar la seva tasca de fer gaudir dels seus profunds coneixements de la Barcelona que tant estima als Amics de Barcelona Històrica i Monumental, així com també als socis del Centre Excursionista de Catalunya, que en nom de la junta directiva va adherir-se a l'acte.

També la directiva del Reial Cercle Artístic aprofità aquesta avinentesa per a ofrenar al nostre consoci la medalla d'honor del Cercle, i nomenar-lo Soci d'Honor d'aquesta entitat tan barcelonina i digna.

Va assistir a l'acte una concurrència molt nombrosa que va aplaudir els parlaments dedicats a l'homenatge.

Remarquem, entre els molts assistents, la presència de Manuel Rovira, director de l'Institut Municipal d'Història, d'Angelo Estefanucci, president de la Federació Internacional de Pessebristes, d'Antonio Lozoya, president del Reial Cercle Artístic, de Josep M. Ainaud, regidor de l'Ajuntament de Barcelona, en representació de l'alcalde, de Joan Bassegoda, com a representant de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, i de Maria Queralt, sòcia núm. 1 dels Amics de Barcelona Històrica i Monumental.

En finalitzar l'acte, la major part dels assistents es traslladaren al modernista Hotel Espanya, d'ambient tan evocador, on tingué lloc el dinar d'homenatge. A continuació, l'amic Garrut va dirigir-se a la concurrència i amb unes emocionants i sentides paraules

donà les gràcies per l'homenatge que se li tributava.

Tot seguit ens dirigírem novament a la sala romànica del Museu d'Història de la Ciutat, on el Dr. Francesc Ribas ens obsequià amb una projecció de diapositives de molts dels actes i les visites celebrats pels Amics de Barcelona Històrica i Monumental.

Francesc Amat

ITINERARIS DE Cerdanya. II MARXA POPULAR

El passat dia 17 de juny, organitzada per l'Institut d'Estudis Ceretans i amb la col·laboració del Centre, tingué lloc la II Marxa Popular de la Cerdanya, el programa de la qual anunciava: «Caminarem per la ratlla d'aquesta fictícia frontera, coneixerem una mica més la Cerdanya i, en conjunt, serà un dia de joia per a tots».

Aquesta segona caminada, continuadora de la que tingué lloc l'any passat, recorrent l'antiga via romana, vol ser un pas més en el coneixement de la Cerdanya, com a unitat comarcal catalana, per sobre de la frontera artificial marcada amb el tractat dels Pirineus.

L'itinerari d'enguany, amb aquest criteri, resseguia terres cerdanes que pertanyen als dos estats, però que tenen en comú el sentiment de ser un mateix país.

De Puigcerdà, s'anava cap a la Tor de Querol i d'aquí a Irvalls, on, al peu de la seva església romànica, hi havia un primer control i un petit tast. D'Irvalls es pujava cap a Guils, on hi havia el segon control i un abundant esmorzar. Es visità l'església i per un antic camí ramader baixàrem cap a l'ermita del Remei, prop de Bolvir, on hi havia el tercer control i begudes refrescants. Per l'antic camí de Bolvir a Puigcerdà i creuant el pont gòtic de Sant Martí, es retornava al punt de sortida, la plaça de l'estació de Puigcerdà, on, per acabar la festa, es rifa-

ren uns conills.

Una trentena llarga de persones, grans i petits, participaren en la caminada, entre els quals hi havia una bona representació del Centre amb el seu president.

Felicitem els amics de l'Institut d'Estudis Ceretans i, des d'aquí, refermant la promesa de col·laboració per a la tercera marxa del proper any, els animem a preparar aquesta tercera edició, amb la seguretat que el Centre hi participarà amb entusiasme.

J. M. S. A.

I COL·LOQUI INTERNACIONAL DE CONSTRUCCIÓ DE PEDRA EN SEC

Els dies 6, 7 i 8 de juliol i organitzat per l'Arxiu Històric de l'Enginyeria Civil de Catalunya, va tenir lloc el I Col·loqui Internacional de Construcció de Pedra en Sec.

Hi intervingueren professors, estudiosos, tècnics, pagsos, picapedrers, excursionistes, etc. Fou un col·loqui obert a tothom i foren escoltades amb força interès les comunicacions de Salvador Tarragó, sobre «Antecedents i significació de la construcció en pedra seca»; de Fèlix Martín, sobre «La construcció en pedra seca a la comarca de les Garrigues»; de Joan Gavarra, sobre «Les cabanes de volta circular a la comarca de les Garrigues»; de Miquel Àngel Subirats, sobre el mateix tema, però sobre la comarca del Montsià, i de Carolina Ribà, sobre «Les barraques de pedra seca a la Poble de Claramunt», etc.

També van ser seguides amb molt d'interès les intervencions dels representants de Creta, Giorgos Petrakis; d'Itàlia, Enrico Degado, o d'Israel, Zvi Ron. Mallorca i València també pogueren exposar els seus criteris, i tots ells tingueren ocasió el diumenge dia 8 d'animar el debat i les conclusions del col·loqui.

Si bé el Centre no era representat oficialment en aquest col·loqui, sí que hi va participar el nostre consoci Josep M. Jujol, que en el debat i les conclusions va suggerir la creació d'un secretariat permanent o similar, format per tècnics i estudiosos; grups de treball en definitiva disposats a salvar el que encara resta en peu, que marquessin línies concretes d'actuació, connectant amb organismes oficials a fi de conscienciar-los i fer-los veure la importància de la conservació d'aquest patrimoni de pedra seca, així com la necessitat de fer-ne un inventari per valorar millor l'obra que necessita protecció o consolidació.

Altres intervencions, sempre profitoses, seguien la del nostre amic Jujol, exposant que prendre interès per aquestes construccions és defensar les nostres coses més entranyables, que cal fer veure al pagès propietari que encara avui la cabana té el seu valor, malgrat que no li tingui una utilitat pràctica, i que encara que la pagesia es troba marginada per l'administració i en situació d'abandó, cal que conservi el patrimoni que ha heretat, perquè és on hi ha l'esperit emprenedor dels seus avantpassats. Altres opinaren que és una tasca dura de portar a terme amb èxit perquè el pagès que ja ha abandonat la finca, la cabana i les margenes mig ensulsiades, no hi dóna la importància del tècnic o l'estudios.

Tot i així, es prengué l'acord de formar un centre d'estudis o una associació amb representants de tots els països participants i les comarques, considerant els presents al col·loqui com a fundadors de la naixent entitat.

Hi hagué també una taula rodona formada per diversos marginadors, i un pagès va explicar a la pissarra la manera de fer un marge en pedra seca.

El I Col·loqui Internacional de Construcció de Pedra en Sec va acabar amb un dinar de germanor.

El Centre, que sempre s'ha interessat per la conservació de

la naturalesa i els monuments que l'home ha sabut aixecar per embellir-la, s'ha sentit atret per la idea de voler constituir un grup conscienciat disposat a conservar les cabanes de pedra seca i aquelles altres construccions similars, com aljubs, pous de glaç, etc. És amb aquest esperit que va assistir-hi l'amic Jujol, el qual, sens dubte, serà el nostre millor enllaç entre la nostra entitat i la que naixerà per a salvaguardar la riquesa cultural de pedra, catalogant-la, protegint-la, conservant-la i referint-la si cal.

M. M.

PRESENTACIÓ DEL MANUSCRIT CATALÀ DE FRANCESC FLOS I CALCAT

El dia 10 de juliol, al Palau de la Generalitat de Catalunya, va tenir lloc l'acte de presentació del llibre *Manuscrit Català*, de l'any 1908, original del pedagog Francesc Flos i Calcat, en edició facsímil.

La nostra entitat va ser-hi representada pel nostre president, Josep M. Sala, pel secretari de la junta directiva, Hilari Sanz, pel president de la Secció de Geografia i Ciències Naturals, Narcís Rucabado, i per ex-directius i socis.

Va presidir l'acte el conseller d'Ensenyament, Josep Laporte, acompanyat del nét del mestre Flos i Calcat, Jordi Flos i Margalef, i del regidor municipal i historiador Josep M. Ainaud de Lasarte. Cada un d'ells parlà del pedagog i de la importància d'aquesta nova edició, que pot arribar a moltes persones i particularment a la docència actual. Assenyalaren també que a la base de l'ensenyament del català i en català cal que hi hagi un bon material didàctic i un gran amor a la llengua i a Catalunya. L'arrelament d'un bon català i patriota troba a l'escola la saba que el convertirà en un ciutadà de pro, i, pel que fa a aquesta classe d'ensenyament, va quedar comprovat, escoltant els conferenciant,

que encara estem caminant amb dificultats com fa cent anys, si bé s'ha avançat l'indispensable per a mantenir la nostra llengua ben viva.

Tots els assistents foren obsequiats amb un exemplar del *Manuscrit Català*, i no cal dir que aquells socis que tinguin el gust de llegir-lo poden acudir a la biblioteca, que estotja també altres treballs del nostre consoci i ex-directiu Flos i Calcat. Per a conèixer més detalls de la vida del mestre, podeu consultar la revista MUNTANYA núm. 707 (1980) pàgs. 16-17, i núm. 713 (1981) pàgs. 332-333.

M. M.

III DIADA DELS PAÏSOS CATALANS A SANTES CREUS

La nostra entitat fou convidada pel coordinador territorial del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Tortajada, i pel president de la Fundació Roger de Belfort, Manuel Aragonès, a participar en la III Diada dels Països Catalans a Santes Creus, on tindria lloc una taula rodona per a parlar del mestre Pompeu Fabra, amb motiu del centenari de l'inici del mestratge públic del qual fou el seny ordenador de la llengua catalana.

El Centre no podia pas faltar-hi, ja que Pompeu Fabra en fou un soci destacat, i donà conferències filològiques i etimològiques a la nostra sala d'actes, encaminades a donar a conèixer l'ordenament de la nostra llengua, tan necessari.

La junta directiva va designar, molt encertadament, el nostre consoci Agustí Jolis per a assistir als actes de la Diada, el qual hi va anar acompanyat de la seva muller, Mª Antònia Simó, i d'aquest cronista i la seva muller.

La Diada va començar amb l'estrena de la sardana Santes Creus, original de Joan-Andreu Garriga, de Bràfim, interpretada per la Cobla Principal de Tarragona. A les dotze del migdia va celebrar-se una missa cantada a

l'església del monestir, oficiada per Mn. Emilià Clemente, rector de Santes Creus i vice-president del Patronat de la Fundació Roger de Belfort. Després de la missa i en el refector del monestir va haver-hi la taula rodona en la qual participaren Josep Miracle, Agustí Jolis, Manuel Aragonès i Aina Moll, la qual donà una documentada conferència sobre la situació de la llengua catalana a les illes Balears.

Després del dinar de germanor a l'Hostal Grau de Santes Creus, va tenir lloc un col·loqui sobre la llengua catalana, el seu esdevenidor, la seva creixença i expansió, diàleg públic i assereinat que brindà l'ocasió de participar-hi a Delfí Escolà, Josep M. Prim, Rosa Fabregat, Agustí Jolis, Manuel Aragonès, Francesc Gosalbes, Josep Ventura i aquest cronista.

Fent un resum de la Diada, podríem dir que la llengua catalana continua avançant a les Illes i al Principat, amb normalitat i sense pausa, que hi ha menys eufòria respecte al País Valencià i uns bons auguris a la Catalunya del Nord. Pompeu Fabra, una vegada més, fou elogiat i recordat amb veneració, i nosaltres ens sentim cofois d'haver-lo tingut com a soci.

Tant Joan Tortajada com Manuel Aragonès varen agrair la participació del Centre Excursionista de Catalunya als actes de la III Diada dels Països Catalans a Santes Creus.

M. M.

UN NOU REFUGI A LA MUSSARA

En la notícia de la inauguració del nou refugi de la Mussara, que es publicà en la passada revista núm. 768 de l'abril de 1990, pàg. 70, hi ha un error: el president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, Joan Garrigós, no hi fou present; en aquest acte va representar la Federació el seu vice-president, Joan Rodés.

Francesc Beato

LLIBRES
I MAPES

MANUSCRIT CATALÀ

Francesc Flos i Calcat. Ed. facsimil de l'original del 1908. 172 pàgs. Barcelona, 1990.

El mestre d'ensenyament i fundador del primer col·legi català Francesc Flos i Calcat va compondre, mitjançant escrits autògrafs de literats i poetes d'aquella època, un llibre útil per a millorar l'ensenyança a principis de segle.

Avui, gràcies al suport de la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i d'estimables col·laboracions de la Caixa d'Estalvis de Catalunya, del Consell Comarcal del Maresme, especialment dels ajuntaments d'Arenys de Mar i del Masnou, d'Omnium Cultural, dels Amics de l'Alguer i del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres, tenim a l'abast aquest valuós llibre destinat a l'ensenyament, reproduït en facsimil un xic més engrandit que l'original.

S'hi poden admirar les diferents cal·ligrafies i la qualitat dels escrits escollits pel mestre. Poesia i prosa barrejades per a fer més mengívola la lectura d'estils i un ventall d'escriptors, molts d'ells mestres en gai saber, que s'identificaven amb el revolucionari sistema d'ensenyament del pedagog Flos i Calcat. Entre ells, molts socis de la nostra entitat: Joaquim

Cabot, F. Carreras Candi, Santiago Rusiñol, F. Ubach i Vinyeta, Àngel Guimerà, Joaquim Riera, Joan Maragall, Mn. Norbert Font, Francesc Cambó, Narcís Oller, etc.

El llibre va precedit per una fotografia del mestre acompanyada d'un autògraf de Josep Carner, un text original de Jordi Pujol per a aquesta edició, una salutació del nét del mestre, Jordi Flos i Margalef, i un escrit de Josep M. Ainaud de Lasarte, i comença amb un escrit dedicat als nois catalans i un altre tot seguit d'A. Bori i Fontestà, mestre de renom de principis de segle.

Ens hem de sentir satisfets de poder tenir a les mans aquest tresor literari tan nostre i cal agrair-ho a tots els organismes que s'han fet seva la idea original i patriòtica del nét del fundador del Col·legi Sant Jordi, Jordi Flos i Margalef.

Benvinguts siguin els llibres que ens fan sentir l'enyor i l'esperança d'una nova albada per a Catalunya.

M. M.

POSTALS DEL MONTSENY

Carles Albesa i Riba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990. 109 pàgs. (Cavall Bernat).

Carles Albesa, bon coneixedor del Montseny, com a excursionista muntanyenc i com a estudiós i divulgador de l'obra literària que ha inspirat, ens ha ofert aquest curiós llibre, on s'apleguen targetes postals editades al primer terç d'aquest segle, escollides entre l'àmplia col·lecció que en té l'autor.

Agrupades per temes: aigua, fonts, arbres, masies, pobles, temples, etc., hi destaca l'element humà, que gairebé sempre hi és present, d'acord amb el gust de l'època.

A l'atractiva contemplació de les antigues postals, s'hi uneix la lectura del text que l'autor hi afegeix al peu, que és més que un comentari sobre la fotografia, ja que en sap treure, en poques i encertades paraules,

comentaris que alliçonon sobre el tema, tot complementant la visió de la imatge.

La presentació del llibre, feta el 21 de juny al Club Excursionista de Gràcia, del qual és un dels fermes puntals, fou feta per Eduard Delgado, el qual sabé destacar el caire humà del llibre i de l'autor.

Es tracta d'un bon i atractiu document.

A. J. F.

MEDI AMBIENT

Nova publicació editada per la Direcció General del Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1990. 72 pàgs. Il·lustrada amb fotografies en color, mapes, dibuixos, plànols, etc.

Per la importància del seu contingut i amb la finalitat que els nostres socis en tinguin un tast, ens ha semblat escaient oferir-ne alguns paràgrafs.

Ramon Folch i Guillel: «L'ecologisme, en efecte, hauria d'estar al servei del progrés i de la transformació positiva de la realitat, no pas de cap malaltissa autocomplaença de marginat vocacional. Hauria de propugnar un equilibri imaginatiu entre allò que fóra òptim i allò que és possible, tot defugint fantasies i visionarismes que no porten enlloc».

Ramon Margalef i López: «Respectar i estimar la naturalesa és una de les coses que fa més pena del nostre país, comparat amb d'altres on es conrea l'esperit d'estimar-la i de conservar-la».

Lluís Motjé i Costa: «Cal tenir present que el paper dels boscos de ribera és fonamentalment protector. Una silvicultura racional pot fer compatibles ambdues funcions, respectant una franja mínima de bosc natural a primera línia d'aigua, explotable mitjançant aclarides i perfectament compatible amb una altra franja més externa d'aprofitament intensiu en forma d'arbreda».

Maria Sala i Sanjaume: «L'erosió representa en molts casos una seriosa pèrdua

econòmica, el valor de la qual dependrà tant de la qualitat i quantitat del material erosionat com dels indrets on es produeixi. Des del punt de vista de la qualitat, no hi ha dubte que el material més valuós per a l'home són els sòls, és a dir, la petita capa edàfica que es desenvolupa sobre les roques gràcies a la implantació sobre d'elles de la vegetació».

Joan López i Cortijo: «A Catalunya, l'excursionisme és més que un esport. L'excursionista no es conforma amb caminar, sinó que vol conèixer i saber, i donar a conèixer als altres. Estima la terra i la defensa. Per això, ha estat sempre capdavanter en la lluita per la defensa del nostre patrimoni natural. A més, l'excursionista escriu; registra tot allò que veu i sent. I aquest és un fet distintiu de l'excursionisme català».

Josep Bou i Tomàs: «A Catalunya uns dels sistemes vitals més importants i alhora més amenaçats són els del litoral i els espais marins (zones humides, costes sorrenques i rocoses, etc.), així com el de les aigües continentals (sistemes dulçaquícules)».

Com es pot comprovar, és una revista de medi ambient oberta a tothom, sense excloure ningú. Jordi Pujol diu en el pròleg: «Cal que sigui un fòrum de debat i d'aportacions, un marc rigorós i de qualitat on puguin donar-se a conèixer tots els avenços».

Benvinguda sigui la revista i que tingui una divulgació prou extensa als Països Catalans i molts excursionistes la puguin tenir.

M. M.

LOS TRESMILES
DEL PIRINEO

Juan Buyse. Ed. Martínez Roca S.A. Barcelona, 1990. Pròleg de Fernando Muñoz i François Henrion. Il·lustrat amb fotografies en blanc i negre i color, plànols i mapa. 338 pàgines.

L'obra va precedida d'un mapa de la zona pirenaica on es

troben les muntanyes que assoleixen els tres mil metres i la distribució del seu contingut és la següent: el Pirineu i el pirineisme, temes històrics i científics, catàleg dels tres mil, preparació d'ascensions, com arribar a fer els tres mil i calendari d'ascensions. L'obra acaba amb uns apunts biogràfics dels 25 col·laboradors i coautors i una bibliografia de les obres pirinenques que han publicat.

Tenim, doncs, a l'abast un llibre únic, excepcional i útil, portat a terme pel nostre consoci Joan Buyse, de Siurana de Prades, i un equip de pirineistes dels dos costats de la frontera. Fins avui no teníem un treball que ens oferís una relació tan completa de les muntanyes de més de tres mil metres. És un cens exhaustiu de totes elles i un document meritori reconegut per les federacions espanyoles, la francesa i les principals entitats del nostre país.

El llibre, notablement enriquit per la seva extensa il·lustració gràfica, sens dubte és una bona eina de treball per a aquells joves escaladors a qui plagui ascendir a totes les muntanyes de més de tres mil metres. Les informacions sobre la preparació, els perills, els graus de dificultat, la prevenció sanitària, els primers auxilis, etc., donen resposta a qualsevol pregunta que hom es pugui fer arribada l'hora de preparar una ascensió als 129 pics principals, 67 de secundaris i 82 cotes.

El guiatge de Joan Buyse i l'experiència de l'equip col·laborador és una garantia que salta a la vista i que cal valorar en començar a fullejar-lo.

Agraïm a Edicions Martínez Roca l'encert en la selecció de les obres que ens ofereix sovint i particularment d'aquesta que ha posat a les nostres mans amb un tema tan singular.

El llibre es troba a la nostra biblioteca, dedicat per l'autor.

M. M.

NAVARRA PASO A PASO

Juan M. Feliu Dor. 1990. Il·lustrat amb fotografies en

blanc i negre, color i mapes. 248 pàgs.

Completíssima guia per a conèixer Navarra seguint els viarans del GR 11, 12 i 13. El format del llibre (11'5 x 21'5) permet portar-lo a la butxaca de la motxilla.

L'autor és un conegut escriptor, publicista, escalador i espeleòleg i ha estat president de la Federación Navarra de Montaña i vocal de Senders de GR de la FNM; l'obra, per tant, queda avalada per aquest historial i pel vist-i-plau de Llibert Carulla, soci de la nostra entitat i president de la Comissió GR 92 Mediterrani.

Hem de dir que l'obra és concebuda per a ser útil, a l'extrem que a cada final de GR inclou una llista de fondes, restaurants, càmpings, línies regulars d'autobús i cartografia aconsellable. Cada etapa té el seu horari fraccionat i ben visible al marge, i va acompanyada del mapa del recorregut. La guia encara acaba amb informacions, bibliografia, un lèxic muntanyenc i un diccionari toponímic, ja que els noms de les poblacions que figuren als mapes són en èuscar.

Amb aquesta guia es pot conèixer Navarra pas a pas, com ens diu el títol, tot descobrint la seva naturalesa, les seves muntanyes i les millors contrades, des d'una perspectiva ben diferent de la d'un viatge turístic.

Ens plau haver rebut aquesta guia, gentilisa de l'editorial, i poder-la oferir als nostres socis. Fullejar-la és ja una temptació de practicar el senderisme més ben documentat.

M. M.

SKI DE RANDONNÉE

Ouest Suisse, 142 itinéraires de ski alpinisme

SKI DE RANDONNÉE

Valais Central, 118 itinéraires de ski alpinisme

François Labande. Une guide de Artou. Ed. Olizane. Ginebra, 1986-1989.

Labande, bon alpinista, s'ha dedicat intensament a l'esquí

de muntanya i, portat per aquesta seva afeció, ha volgut donar a conèixer als altres els itineraris més interessants de les zones que formen el contingut d'aquests dos volums. Des d'itineraris fàcils als més difícils, una extensa xarxa facilita la tria que s'ajusti a la tècnica, a les forces i a les ganes de conèixer noves muntanyes de l'esquiador muntanyenc.

Uns croquis ajuden a situar els cims i els corresponents itineraris i unes quantes fotografies en color, molt boniques, donen a conèixer els aspectes més interessants d'aquestes dues zones dels Alps suïssos.

J. M. S. A.

RUTAS DESCONOCIDAS DE LA MONTAÑA VASCA

Miguel Angulo. Ed. Elkar. Donostia, 1989.

Angulo, un muntanyenc del país basc francès, s'ha dedicat intensament a fer conèixer les muntanyes del país basc amb diverses publicacions que en ressalten els aspectes més interessants.

Amb aquest nou llibre, ens proposa la descoberta de bells indrets, que van de platges solitàries a cims altius, passant per estrets engorjats i altes cascades, la majoria d'ells molt poc coneguts.

Bellament il·lustrat amb magnífiques fotografies en color i amb uns mapes parcials molt ben fets, obra del mateix autor, aconsegueix el seu objectiu de despertar l'interès del lector i fer-li venir ganes de conèixer al natural les muntanyes i els bells paisatges descrits.

J.M.S.A.

BIBLIOGRAFIA CATALANA RECENT D'INTERÈS EXCURSIONISTA

Replanteig causal de la conquesta de Tortosa. Ramon Miravall. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV.

Tarragona, 1989. 74 pàgs. (Els llibres de la Medusa, 30).

Cambrils. Dictadura i República (1923-1939). Josep Bertran. Ed. de l'Ajuntament. Cambrils, 1989. 128 pàgs. il·l.

La guerra del Francès a Mataró (1808-1814). Eloi Beulas i Albert Dresaire. Pròleg de Marta Manté. Ed. Alta Fulla/Patronat Municipal de Cultura. Mataró, 1989. 266 pàgs. (Caps de Bou, 13).

Històries de Cervera, I. Agustí Castellà. Biblioteca de Cervera i la Segarra. Cervera, 1989. 98 pàgs. (Sèrie Nova, 10).

Cronologia de Calella. Ignasi M. Colomer. Ajuntament. Calella, 1988. 176 pàgs. il·l.

Memòria gràfica del monestir de Caputxines de Manresa, 1638-1988. Germanes Caputxines. Manresa, 1989. 69 pàgs. il·l.

Museu d'Història de Tarragona. Museu d'Història. Tarragona, 1989. 94 pàgs. il·l.

Sort, un temps i una gent. Just Portís. Pròleg de Llätzer Sibís. Ed. Virgili & Pagès. Lleida, 1989. 136 pàgs.

Resposta del corregiment de Tàrragona al qüestionari de Francisco de Zamora (1789).

A cura de Ramon Boixareu. Ed. Virgili & Pagès/Centre d'Estudis del Pallars. Lleida, 1989. 78 pàgs. (La cullereta. Home i societat, 2).

El Salí de Cambrils. Ventura Roca, Ramon Sala i Joan Tort. Ed. Albada. Terrassa, 1989. 54 pàgs. il·l.

Els antics carrers de Valls. Gabriel Secall. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1989. 308 pàgs. il·l. (Biblioteca d'Estudis Vallencs, 26).

Reculls històrics de la ciutat de Gadesa. Joaquim Vidal. Pròleg d'Anton Monner. Ajuntament. Gadesa, 1989. 192 pàgs.

Navegants i mercaders. Una nissaga marinera de Lloret. Agustí M. Vilà. Arts Gràfiques Cantalozella. Santa Coloma de Farners, 1989. 248 pàgs. il·l. (Club Marina Casinet. Publ. núm. 4).

Peregrinació al Tibet. Rafael Battestini. Pròleg de Ramon Prats. Ed. Virgili & Pagès. Lleida, 1989. 144 pàgs. il·l.

edelweiss
WINTER SPORTS
Gran Via, 527 - Tel. 254 83 00
08011 BARCELONA

REP EL NOSTRE CATÀLEG DE VENDA PER CORREU

GRATIS
per a tu

Nom

Cognoms

Adreça

Població Codi postal

Província Tel.

Envia-ho a: EDELWEISS.

Gran Via, 527. 08011-Barcelona

93 / 2 54 83 09

La revista excursionista de més tradició i de més difusió de Catalunya.

**BUTLLETA
DE
SUBSCRIPCIÓ**

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

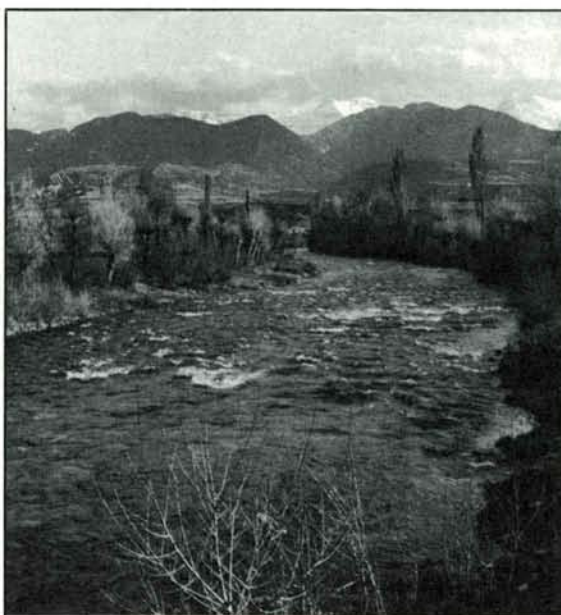
c. Paradís, 10 Barcelona (2)

Si encara no sou
subscriptor de
MUNTANYA,
retalleu i envieu
aquest butlletí
i rebreu
puntualment
la revista al
vostre domicili.

Si ja en sou,
doneu-lo a un
amic que
s'interessi per
l'excursionisme
i segur que
us ho agrairà.

Molts
excursionistes
no llegeixen
MUNTANYA
perquè no
la coneixen.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
CLUB ALPÍ CATALÀ

CERDANYA

ALTES VALLS DEL SEGRE

A. JOLIS i M.A. SIMÓ de JOLIS

CERDANYA

Agustí Jolis i M. Antònia Simó,

Del Centre Excursionista de Catalunya

UNA VISIÓ GLOBAL D'AQUESTA COMARCA CATALANA

- 52 itineraris turístics. • 98 itineraris de muntanya amb diverses variants i vies d'escalada. • 10 dibuixos descriptius. • 21 croquis de vies d'escalada. • 9 fotos en color. • 2200 topònims. • 12 mapes parcials a escala aprox. 1:50000. • 1 mapa general a escala 1:100000 a tres colors.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
— COMISSIÓ DE PUBLICACIONS —

MUNTANYA

LA PRIMERA REVISTA DE L'EXCURSIONISME CATALÀ

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom			
Carrer			
n.º	pis	Població	D.P.

Se subscriu a la revista MUNTANYA a partir de l'any..... amb la quota anual de pessetes

Cobrament: per banc, segons autorització adjunta ☐ Signatura

Data			
Banc / Caixa			
Carrer			
n.º	Població	D.P.	

Sr. Director

Us preguem que fins a nova indicació, vulgueu fer efectiu el rebut anual de la revista MUNTANYA del Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català corresponent a la subscripció

a nom de.....

que viu a.....

Població..... amb càrrec al compte corrent o d'estalvi núm.

a nom de..... Signatura

Tallar per on
indiquen els punts
i reomplir adequadament
la butlleta

PEDRA-NEU

COMUNICACIONS

METRO

LÍNIA-V-BADAL
LÍNIA-III-PL. CENTRE

BUS

15-54-70-72-43-56-57

OFERTA

D'ESQUÍ 90-91

CINTURÓ DE RONDA
AVDA. DE MADRID

PEDRA-NEU

CONJUNT ESQUÍ BÀSIC	CONJUNT ESQUÍ MILLORAT
ESQUÍS SKIRU FIXACIÓ TYROLIA O SALOMON BASTONS GABEL 13.990,-	ESQUÍS DYNASTAR FIXACIÓ TYROLIA O SALOMON BASTONS GABEL 19.900,-
CONJUNT ESQUÍ COMPLET	CONJUNT ESQUÍ INFANTS
ESQUÍS DYNASTAR FIXACIÓ TYROLIA O SALOMON BOTES NÒRDICA BASTONS GABEL 29.500,-	ESQUÍS SKIRU (fins a 140) FIXACIÓ TYROLIA O SALOMON BASTONS GABEL 11.800,-
CONJUNT ESQUÍ DE FONS	CONJUNT ESQUÍ DE MUNTANYA
ESQUÍS DE FONS FIXACIÓ SALOMON SABATILLES SALOMON BASTONS FONS GABEL 14.995,-	ESQUÍS FIXACIÓ SEGURETAT PELLS DE FOCA 33.500,-

PEDRA-NEU

EXTRAORDINÀRIES OFERTES d'esquí de muntanya en conjunts de:

FITXACIÓ DE SEGURETAT + PELLs + ESQUÍS: YETI – HAGAN – PALE, etc.
REPARACIÓ, PREPARACIÓ I MANTENIMENT D'ESQUÍS I FIXACIONS

LLOGUER DE:

BOTES I ESQUÍS – ESQUÍS DE MUNTANYA I PELLs DE FOCA – ESQUÍS DE FONS
PIOLETS I GRAMPONS – A.R.V.A. (detectors electrònics per a allaus)

C/ BRASIL, 48 (CINTURÓ DE RONDA / AVDA. DE MADRID). 08028-BARCELONA

☎ (93) 330 27 74

PEDRA-NEU

A/s seus peus
**calçat
infantil**

- BALMES
PLAÇA MOLINA
- AVDA.
PAU CASALS, 15
- PASSEIG
SANT JOAN, 139

KATAKROK